İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YOKSULLUKLA MÜCADELE İÇİN KATILIMCI STRATEJİK PLANLAMA ÇANAKKALE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiğdem TİMURÇİN

Anabilim Dalı : Şehir ve Bölge Planlama

Programı : Bölge Planlama

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gülden ERKUT

HAZİRAN 2010

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YOKSULLUKLA MÜCADELE İÇİN KATILIMCI STRATEJİK PLANLAMA ÇANAKKALE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Çiğdem TİMURÇİN
(601.06.01)

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 07 Mayıs 2010
Tezin Savunulduğu Tarih : 10 Haziran 2010

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Gülden ERKUT (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Azime Tezer (İTÜ)
: Doç. Dr. Fatma Ünsal (MSGSÜ)

HAZİRAN 2010

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması sırasında bana hep destek olan sevgili hocam Gülden Erkut'a, annem Ayşe'ye ve sevgili dostlarım Berke, Güçlü ve Emre'ye sonsuz teşekkürlerimle.

Haziran 2010

Çiğdem Timurçin

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Uzmanı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ... **iii**
İÇİNDEKİLER ... **iii**
KISALTMALAR ... **v**
ÇİZELGE LİSTESİ ... **vii**
ŞEKİL LİSTESİ ... **ix**
ÖZET ... **xi**
SUMMARY ... **xiii**
1. GİRİŞ ... **1**
1.1 Araştırmanın Amacı ... 2
1.2 Araştırmanın Yöntemi ... 2
1.3 Araştırmanın Kapsamı ... 3
2. STRATEJİK PLANLAMA YAKLAŞIMI ... **5**
2.1 Stratejik Planlama Nedir? ... 7
2.2 Stratejik Planlamanın Adımları ... 8
2.3 Stratejik Planlama Süreci ... 8
3. YOKSULLUK VE SOSYAL DIŞLANMA ... **11**
3.1 Avrupa Birliği Yoksulluk Tanımı ... 11
3.2 Birleşmiş Milletler Yoksulluk Tanımı ... 12
3.3 Dünya Bankası'na Göre Yoksulluk ... 12
4. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE STRATEJİK PLANLAMA DÜNYA ÖRNEKLERİ ... **23**
4.1 İngiltere'de Sosyal Kapsama için Ulusal Eylem Planı ... 23
4.1.1 Merseyside Sosyal Kapsama Deneyimi ... 25
4.1.2 East Midlands Bölgesel Planı ... 28
4.2 Katılımcı Bütçeleme- Porto Alegre Örneği ... 30
4.3 Yoksullukla Mücadele İçin Kent Yönetimine Sivil Katılım- Cebu Şehri Örneği ... 33
5. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ÇANAKKALE STRATEJİK PLANLAMA ÖRNEĞİ ... **39**
5.1 Türkiye'de Yoksulluk ... 39
5.2 Çanakkale'de Yoksulluk ve Stratejik Planlama Deneyimi ... 41
5.2.1 Farklı ölçümlemelere göre Çanakkale'de yoksulluk ... 43
5.2.1.1 Prizma yöntemi kullanılarak Çanakkale'de yoksulluk hesaplaması 44
5.2.1.2 Kişi başı günlük 2.15 ve 4.3 dolar altı gelire göre hesaplama 46
5.2.1.3 Medyan altı gelire göre yoksulluk 47
5.2.1.4 Hane büyüklüğüne göre yoksulluk 47
5.2.2 Çanakkale'de yoksulluğun mahallelere dağılımı ... 48
5.2.3 Çanakkale stratejik planlama sürecine bakış ... 54
5.2.3.1 Kent Eylem Planı süreci ve yoksullukla mücadele 54
5.2.3.2 Yoksulluk ve sosyal dışlanmaya yönelik projeler 60

5.2.3.3 Çanakkale Stratejik Planlama Süreci 61
5.2.3.4 Stratejik planda yoksulluk yaklaşımlı projeler ve hedefler 63
5.2.4 Proje örnekleri 68
5.2.4.1 Roman çocuklar için yaz okulu 68
5.2.4.2 Katılımcı Bütçeleme Çalışmaları 69
5.2.4.3 Eğitime destek projesi 74
5.2.5 2010- 2014 Stratejik planında yoksulluk 75
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 77
KAYNAKLAR 81
EKLER 85

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği
BM : Birleşmiş Milletler
DB : Dünya Bankası
DPT : Devlet Planlama Teşkilatı
OECD : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
STK : Sivil Toplum Kuruluşu
TEPAV : Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TESEV : Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

.

Çizelge 2.1 : Geleneksel ve stratejik planlama anlayışı. 7
Çizelge 3.1 : Birleşmiş Milletler yoksulluk ölçüm yöntemleri..... 12
Çizelge 3.2 : Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın göstergeleri. 17
Çizelge 3.3 : Sosyal dışlanmayı aşmak için sosyal politika ve strateji önerileri. 18
Çizelge 3.4 : Yoksulluk ve sosyal dışlanma için stratejiler ve uygulama alanları. ... 19
Çizelge 4.1 : İngiltere Ulusal Eylem Planı ve "Herkes için Fırsat" göstergeleri..... 24
Çizelge 4.2 : Cebu'da STK, yönetim ve halk örgütlerinin yoksulluk için işbirliği... 37
Çizelge 5.1 : Yoksulluk ve ilgili alt değişkenler..... 44
Çizelge 5.2 : Prizma yöntemiyle Çanakkale'de yoksulluk. 45
Çizelge 5.3 : Kişi Başı Günlük 2.15 dolar altı gelire göre Çanakkale'de yoksulluk. 46
Çizelge 5.4 : Kişi Başı Günlük 4.3 dolar altı gelire göre Çanakkale'de yoksulluk... 46
Çizelge 5.5 : Medyan altı gelire göre Çanakkale'de yoksulluk. 47
Çizelge 5.6 : Yoksulluk göstergelerine göre Fevzipaşa Mahallesi'nin durumu. 53
Çizelge 5.7 : Kurumların programlarında olan sosyal dışlanma odaklı projeler. 59
Çizelge 5.8 : Kent Eylem Planı yoksullukla mücadele faaliyet alanları ve projeler. 60
Çizelge 5.9 : Planlamanın stratejik paydaşları. 62
Çizelge 5.10 : Yoksulluk ve sosyal dışlanma gösterge ve yoksulluğu önleme stratejileri ve stratejik planda ilgili projelerin matrisi. 64
Çizelge 5.11 : Yoksulluk göstergeleri ve projelerin uygulanma durumu. 66
Çizelge 5.12 : Stratejik Plan yoksullukla ilgili faaliyet alanları. 76

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Stratejik planlama yaklaşımı ile yaşam kalitesinin arttırılması. 2
Şekil 1.2 : Tez akış şeması. 4
Şekil 2.1 : Oregon- stratejik planlama sürecinin adımları. 8
Şekil 3.1 : Günde 1 doların altında gelirle yaşama durumu, Dünya Bankası. 13
Şekil 4.1 : Merseyside Hedef 1 Yapısal Fonlar Programı kapsamındaki hedeflenen alanlar. 26
Şekil 4.2 : Porto Alegre ilişkiler şeması (Emil, 2007) 31
Şekil 5.1 : Çanakkale şehri. 42
Şekil 5.2 : Çanakkaleli hissetme (TESEV- 2007). 42
Şekil 5.3 : Çanakkale'de yaşamaktan memnuniyet (TESEV, 2007). 43
Şekil 5.4 : Çocuklarının eğitim harcamaları için gelirin yeterliliği. 45
Şekil 5.5 : Hane üyelerinin sağlık harcamaları için gelirin yeterliliği. 46
Şekil 5.6 : 4.3 dolar altı gelire göre temel ihtiyaçlardan yoksunluk. 47
Şekil 5.7 : Hane büyüklüğüne (metrekare) göre yoksulluk. 48
Şekil 5.8 : Mahallelere göre ortalama prizma skoru. 48
Şekil 5.9 : Çanakkale kişi başı 4.3 dolar altı geliri gösterir harita. 49
Şekil 5.10 : Çanakkale kişi başı 4.3 dolar altı ve medyan altı geliri gösterir harita. 50
Şekil 5.11 : Mahallelere göre yiyecek ihtiyacı için gelir yetersizliği. 51
Şekil 5.12 : Çanakkale konut dışında tuvalet durumu TÜİK 2000 (TESEV). 51
Şekil 5.13 : Çanakkale işsizlik oranı, TÜİK 2000 (TESEV). 52
Şekil 5.14 : Toplam okuma yazma bilenlerin oranı, TÜİK 2000 (TESEV). 52
Şekil 5.15 : *Ancak Seninle Birlikte Olur* Kitapçığı. 56
Şekil 5.16 : Çanakkale Kent Eylem Planı çalışma alanları. 57
Şekil 5.17 : Çanakkale Stratejik planlama ekibi. 61
Şekil 5.18 : Fevzipaşa Mahallesi çocukları için yaz okulu. 69

YOKSULLUKLA MÜCADELE İÇİN KATILIMCI STRATEJİK PLANLAMA: ÇANAKKALE ÖRNEĞİ

ÖZET

Dünyada yaklaşık son otuz yıldır yaşanmakta olan küreselleşme süreci teknolojik, ekonomik ve sosyal anlamlarda dönüşümlere yol açarken, yönetsel yapıda da hem sistem hem de anlayış değişikliklerine yol açmıştır. Yerelleşme politikaları hız kazanmış, merkezi yetki alanlarının bir kısmı yerel otoritelere aktarılmıştır. Bu bağlamda; merkezi ve yerel yönetimlerin önceliklendirdiği alanlardan belki de en önemlisi olan yoksullukla mücadele konusunda; yerelleşme anlayışıyla birlikte gelen, katılımcılık, hesap verebilirlik, saydamlık prensiplerinin hayat bulduğu stratejik plan ve sürecinin ne derece faydalı olabileceği, bu çalışmada Çanakkale örneği üzerinden yapılan bir incelemeyle değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Çalışma, toplam altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, çalışmanın amacı, yöntemi kapsamı ve tezin akışına dair bilgiler içermektedir.

İkinci bölümde Stratejik Plan hem kavram olarak, hem de süreçleri ve değişik yaklaşımlarıyla incelenmektedir.

Üçüncü bölümde, yoksulluk konusu üzerinde durulmaktadır. Çeşitli kuruluşların yapmış olduğu farklı yoksulluk tanımları ve yoksulluk sınırı yaklaşımlarına dair kavramsal bilgiler içeren bu bölümde, yoksulluk kavramına sosyal dışlanma perspektifi ile de bakılacaktır. Yoksulluğun boyutları gruplanarak değerlendirilecek, her bir alan için mücadele stratejileri konusunda örneklendirme yapılacaktır.

Dördüncü bölümde, yoksullukla mücadele konusunda planlama örnekleri üzerinde durulacaktır.

Beşinci bölümde; Türkiye'deki stratejik planlama sürecine değinildikten sonra, örnek alan incelemesi olarak Çanakkale özelinde değerlendirmeler yapılacaktır. Çanakkale'de yoksulluk farklı yoksulluk hesaplamalarına göre ölçümlenecek, yoksulluğu açıklayan faktörler tespit edilecek ve bu veriler ışığında Çanakkale yerel planlama süreci ve çıktıları değerlendirilecektir.

Altıncı ve son bölüm ise, tezin değerlendirme ve sonuç bölümüdür. Yoksullukla mücadelede stratejik planlamanın katılımcı bir araç olarak taşıyabileceği değer konusu Çanakkale deneyimi ile değerlendirilecektir.

PARTICIPATORY STRATEGIC PLANNING FOR STRUGGLING WITH POVERTY: ÇANAKKALE CASE STUDY

SUMMARY

Within the last three decades, globalization process has resulted in technological, economic and social transformations all throughout the world. This process also found its reflections in political arena and had affected the governance systems drastically. Within this period, localization policies had increased, and central governments started delegating some of their powers to local authorities. In this context, discussions started whether local strategic planning processes that come out as a result of localization policies, aiming to achieve participation, transparency and accountability principles could be used as an effective tool for struggling with poverty or not. In this thesis, Çanakkale Strategic Planning experience will be analyzed within this perspective.

This thesis is composed of six sections. The study's introduction section includes the aim, scope, methodology and flow of the study.

In the second section, Strategic Plan, Planning Process is defined and is compared with the traditional planning concept.

Third section is focused on the concept of poverty. Different definitions made to describe poverty and poverty line are discussed in this section. This section also includes an approach to poverty from the perspective of social exclusion and new poverty concept. Within this section, dimensions of poverty will be narrowed down into sub- groups and for each sub- group poverty reduction strategies will be examplified.

Fourth section examplifies world strategic planning experiences, especially case studies with a focus on poverty and participation.

In the beginning of the fifth section, Turkey's strategic planning experience is briefly discussed. Later, the study will focus on the example of Çanakkale. Different calculations of poverty will be done at this stage to set a general picture of poverty in Çanakkale. Then, Çanakkale City Action Plan and Strategic Plan will be analyzed in terms of their approach to poverty both in their documents and the processes of local planning.

Last section is the conclusion section which will be focused on the general evaluation of the findings and the Çanakkale strategic plan in terms of poverty and participatory mechanisms.

1. GİRİŞ

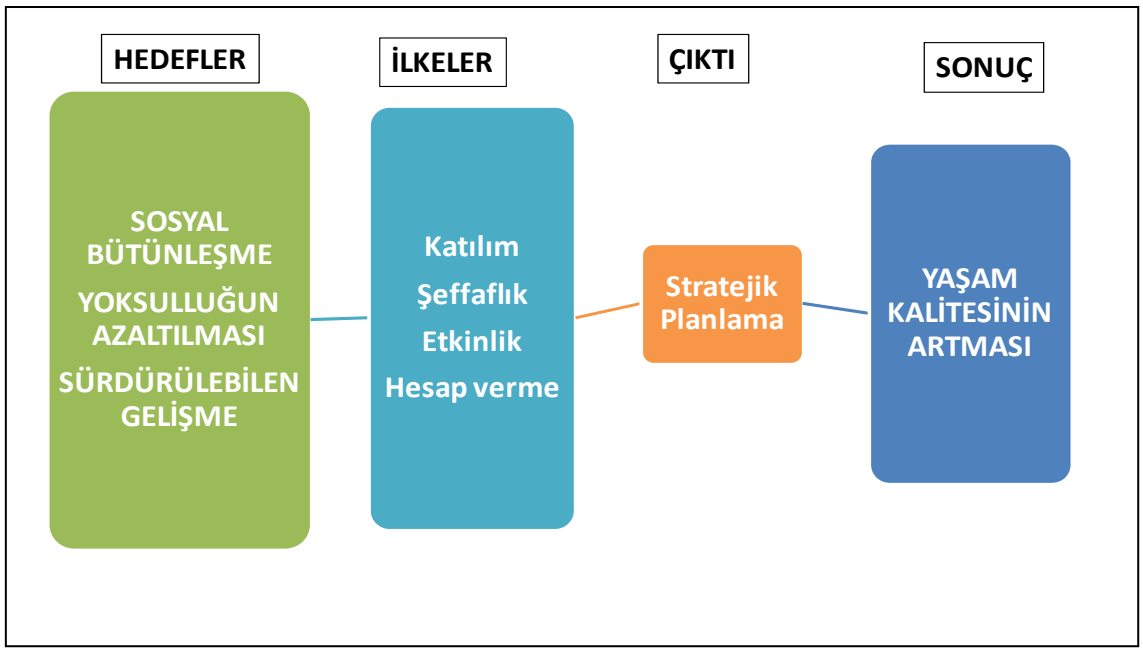
Küreselleşmeyle birlikte daha fazla alternatifin, daha hızlı iletişimin ve artan olanakların mümkün olduğu, bilgiye daha kolay ulaşılan, seçeneklerin giderek arttığı ve çeşitlendiği günümüz dünyası; aynı zamanda yoksul insan sayısının da en yüksek düzeye ulaştığı bir zamana işaret etmektedir. Dünya Bankası verilerine göre, 1.4 milyar insanın günde 1.25 $ gelirle yaşaması olarak belirlenen yoksulluk sınırının altında, 3 milyarın üzerinde insan ise 2.5 $ olarak belirlenmiş olan yoksulluk hesaplamasına göre sınırın altında yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır (Dünya Bankası Gelişme Raporu, 2002).

Yoksulluk konusu, devlet yönetimlerini ve yerel aktörleri ilgilendirdiği kadar, uluslararası finansör kuruluşların ve sosyal organizasyonların da ilgi alanındadır. Yoksulluğun, ekonomik alanda yarattığı sorunlarla birlikte; suç, şiddet, çevre, sürdürülebilirlik gibi sosyal ve siyasi izdüşümleri de bulunmaktadır. Gelir eşitsizliklerinin kamu kurumlarına olan güveni sarstığı ve toplumsal yaşama topluluk düzeyindeki değişik örgütlenmeler yoluyla katılma konusunda isteksizlik yarattığı yolundaki belirlemelerin de yoksulluk konusuna karşı ilginin artmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir (Şenses, 2006).

Yerel yönetimlerin artan yetkileri, mikro düzeyde yoksullukla mücadele konusunda farklı politikalar geliştirebilecek açılımlar sağlamaktadır. Kamu kurumlarının dönemsel gelişme ve planlama hedeflerini bir sistematiğe oturtan stratejik plan yapma süreci ve çıktıları, kentsel yoksullukla mücadelede bu yeni aracın etkin bir yöntem olup olamayacağı tartışmalarını başlatmıştır. Dünyada ve Türkiye'deki çeşitli deneyimler, yoksullukla mücadelede planlı ve vizyonlu bir yaklaşımın ve planlama sürecine yoksul kesimlerin etkin katılımının yoksulluğu azaltmada faydalı olabileceği yönünde doneler sunmaktadır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Stratejik planlamanın temel özelliklerinden olan katılımcılık, şeffaflık ve etkinlik prensiplerinin hayata geçirilmesi ile, toplumsal olarak farklı grupların ortak bir amaç altında bir araya gelmesi ve sosyal bütünleşmenin sağlanması, hesap verebilen bir yönetimin; yönetim- sivil toplum arasındaki güven ilişkisine katkıda bulunması ve sahiplenmeyi arttırarak, gelişimin sürdürülebilirliğine hizmet etmesi beklenmektedir. Katılımcı ve etkin planlama uygulamalarının aynı zamanda yoksulluğu önlemede etkili olabileceği ve sayılan yararların uzun vadede kentteki yaşam kalitesinin artmasını sağlaması beklenmektedir.

Şekil 1.1 : Stratejik planlama yaklaşımı ile yaşam kalitesinin arttırılması.

Bu çalışmanın temel amacı; yoksullukla mücadelede ve sosyal kapsamayı sağlamada; stratejik planlamanın bir araç olarak nasıl hizmet edebileceğini araştırmaktır. Stratejik planlama sürecinde yoksulluğun birden fazla boyutuyla ele alınmasının gerekliliği ve katılımcı stratejik planlama yaklaşımının yoksullukla mücadelede etkin bir araç olup olamayacağı, Çanakkale stratejik planlama deneyimi üzerinden tartışmak, bu çalışmanın rasyonelini oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında kalitatif ve kantitatif araştırma teknikleri bir arada kullanılmıştır.

Yoksulluk, sosyal kapsama ve dışlanma terimleri ve yaklaşımları konusunda literatür taramaları çalışmanın ilk aşamasını oluşturmuştur. Uluslararası kuruluşların yoksulluk ölçüm yaklaşımları, sosyal dışlanma, sosyal kapsama kavramlarının tanımlanışı incelenmiş ve yoksulluğu önlemeye yönelik olarak yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde geliştirilen stratejiler, dünya örnekleri incelenerek derlenmiştir.

Çalışmanın uygulama bölümü için seçilen Çanakkale ili planlama sürecinde üretilen belge ve raporlar incelenmiştir. Çanakkale ili stratejik planları yoksulluk ve sosyal dışlanma odaklı olarak okunmuş, hedef ve faaliyetler bu bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

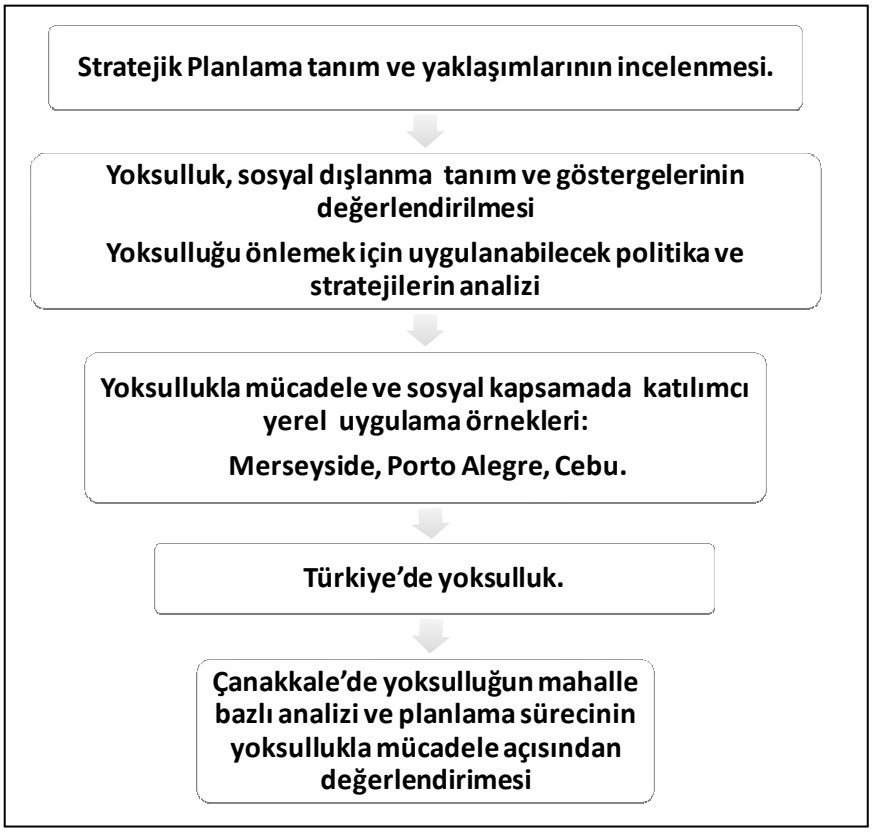
Çalışmanın kantitatif aşamasında, Çanakkale'de yapılmış 2007 tarihli TESEV araştırmasının verileri kullanılmıştır. Toplam 800 kişi ile Çanakkale merkezinin mahallelerinde nüfusa orantılı bir örnekleme ile hanelerde yüz yüze yapılan bu çalışmanın veri seti üzerinden, uluslararası kurum ve kuruluşların kullandığı farklı yoksulluk ölçüm teknikleri kullanılarak Çanakkale'de yoksulluğun derecesi hesaplanmaya çalışılmıştır. Bu ölçümleme, aynı zamanda Çanakkale'nin merkez mahalleleri detayında da analiz edilmiş ve gelir, konut kalitesi, hizmetlere erişim gibi kriterler göz önüne alınarak Çanakkale'nin yoksulluk açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Bu bulgular aynı zamanda haritalanmış; yoksulluk hem saha uygulaması kapsamında görüşülen haneler bazında hem de mahalleler detayında görsel olarak yansıtılmıştır.

Kalitatif aşamada ise derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Kantitatif aşamada elde edilen bulgular da dikkate alınarak; Çanakkale'de planlama sürecinde aktif olarak yer almış Belediye, Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyi'nden yetkililerden, planlama sürecindeki deneyimlerini paylaşmaları ve yoksulluğu önlemeye yönelik geliştirilen stratejiler geliştirildiğine dair bilgi vermeleri istenmiştir.

1.3 Araştırmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında, stratejik planlama sürecinde yoksulluk odaklı politikaların katılımcı çalışmalarla nasıl tasarlanabileceği konusu incelenecektir. Öncelikle stratejik planlama tanım ve yaklaşımları konularında bilgi verilecektir, ardından farklı yoksulluk tanım, ölçüm ve yaklaşımları incelenecektir.

Yeni yoksulluk, dışlanma kavramlarına bu bölümde değinilecek, yoksulluk göstergeleri içeriklerine göre gruplandıktan sonra mücadele stratejileri önerilecek ve örnek alan incelemesi olan Çanakkale, bu kapsamda analiz edilecektir. Tezin akışını gösteren şema, şekil 1.2.'de görülebilir:

Şekil 1.2 : Tez akış şeması.

2. STRATEJİK PLANLAMA YAKLAŞIMI

1980'li yıllarda başlayan ve dünyadaki teknolojik, ekonomik, sosyal dönüşümleri tanımlayan küreselleşme süreci ile birlikte, hemen her alanda etkili ve kökten değişimler yaşanmaya başlamıştır. Internet'in altyapısının oluşması ve kullanımının yaygınlaşması ile mekan bağımsız bir iletişim ağı tüm dünyaya egemen olmuş; çok uluslu şirketlerin güçlerini dünya genelinde arttırması ve finansal olarak birbirini etkileyen bir ekonomi modelinin ortaya çıkış sürecini hızlandırmıştır.

Bu süreç, kentsel planlama yaklaşımlarının değişimi ile de parallellik göstermiştir. 1940'lardan 1980'lere kadar olan dönem, planlı kalkınma modellerinin üretildiği, uzun vadeli ve geniş kapsamlı planlama anlayışının hakim olduğu bir planlama bakış açısını tariflemekteydi. Bu dönemde, modernite ve ulus devlete güven ile kent planlama, ekonomik kalkınma ve sosyal ilerlemenin sağlanması için gerekli bir araç olarak kabul edilirken, 1970'ler ve sonrası değişen sosyal konumlar, sosyal eşitsizliğin giderek artması, ekonomik buhranlar, kamu ve özel sektör rollerinin rollerinin giderek daha kaygan bir zemine çekilmesi, kent plancısı açısından bir temsil krizi yaratmıştır. Savunucu planlama taraftarları, kapsamlı planlama yaklaşımını toplumun tümünü kapsamayan, güçsüz kesimlerin temsil edilmediği soyut bir yaklaşım olarak eleştirmişlerdir (Firidin, 2004).

Eleştirinin temelinde ise, sosyal değişiklik mekanizmasından ve kentsel çevrenin yüksek kalitesinden çok planlamanın aslında muhafazakar olduğu ve kent topluluklarının ve çeşitli nüfusların ihtiyaçlarını karşılamaktan çok planlamacıların güç ve pozisyonlarını koruduğu iddiası bulunuyordu (Angotti, 1993).

1990'larla birlikte, planlamada katılımcı bakış açısının yer etmeye başladığı, topluluk temelli planlama yaklaşımlarının dikkate alınması gerektiğini savunan bir planlama anlayışının öne çıktığı görülmektedir. Bu tip planlama, planlama sürecine sadece bireyin dahil olmasının ötesinde, kolektif bir anlayış vurgusuna yer vermekteydi (Healey, 1998).

Katılımcı planlama anlayışının çalışma şekli, kentte ya da belirli bir bölgede yaşayan kişilerin hem önceliklerini ortaya koymak hem de çözüm için aktif olarak süreçte yer alma üzerine kuruluydu.Vatandaşlar, önem verdikleri alanları belirlemek için toplanmalı, yaşadıkları çevre hakkında birlikte tartışmalı ve daha sonra da çözüm için birlikte çalışmalıydı (Thorns, 2004). Bu planlama anlayışının savunucuları, vatandaşların bu yeni planlama sürecine katılmasının çevresel, mahalle planlama, barınma gibi konuların çözümünde ve yeni eylem alanları geliştirilmesinde önemli olduğunu belirtmekteydi (Healey, 1998).

Bu anlayışa göre, kentin ilgili paydaşları hem kenti ve kentin sorunlarını birlikte öğrenecek, ortak oldukları kararların sorumluluğunu da taşıyacaktı.

Bu sürecin aynı zamanda "sosyal öğrenme"yi de sağlaması, konuların çözümüne paydaşların destek veya ortak olmaları ve planlamanın dolayısıyla daha büyük başarı şansı sağlaması öngörülmekteydi (Forester, 1999).

Teknolojik, siyasi ve ekonomik dönüşümlere paralel olarak yaşanan bu süreç; yönetimlerin saydamlığı, hesap verebilirliği, planlama sürecinde katılımcılığı göz önüne alması gibi konuların tartışılmaya başlandığı ve yönetim kavramının yerini birden fazla sosyal paydaşın süreçte söz sahibi olduğu, yönetişim anlayışına bırakmaya başladığını göstermekteydi. Temsili demokrasi yerine katılımcı demokrasi, yönetim yerine yönetişim, merkezi yerine yerel önem kazanan kavramlar olmaktaydı.

Temsili demokrasinin içinde bulunduğu genel kriz bağlamında toplumsal temeli oluşturacak "tüm kesimlerin temsil edilmesi" sorunu, uzun vadeli planların içinde bulunulan hız çağında etkisiz kalması, ulus devletin (ekonomik denetim ve yönetim açısından da) aşınmaya uğramasıyla birlikte özel sektörün planlama sürecine davet edilmesi gerekliliği, plancının ve planlamanın rolünde değişiklikler yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Demokrasi ve temsil konusu bir sorun olarak planlamanın gündeminde yerini almıştır (Tekeli, 1996).

Merkezin gücünü yerel yönetimlerle paylaşmaya başladığı yeni sistemde, katılım, şeffaflık, saydamlık, uzun vadeli düşünme, hesap verebilme, sürdürülebilirlik gibi etkin yönetim süreçlerini sağlamak için stratejik planlama gibi yönetimde planlama araçları kullanılmaya başlanmıştır.

2.1 Stratejik Planlama Nedir?

Kısa vadeli planlama anlayışının yerini, daha uzun vadeli, çok daha kapsamlı, odağını çalışanlarından vatandaşa kaydıran, sadece organizasyonel değil, toplumsal konuları da göz önüne alan Stratejik planlama anlayışı; hesap verebilirlik, saydamlık, etkinlik gibi temel yönetişim ilkelerini de içinde barındırmaktadır. Stratejik Planlama, gelecekte nerede olunmak istediği hayalinden yola çıkılarak; bunun gerçekleşmesi için yol haritasının çizilmesidir. Kaynakların doğru planlaması, hayalin gerçekleştirilmesi için hangi hedeflerin belirlenmesi gerektiği, gerekli faaliyetlerin alt detaylarda planlanması, görev dağılımının yapılması ve bir zaman çizelgesine oturtulması süreçlerini içermektedir.

Göksu, S. (2006) stratejik planlamada aktif katılım, açık diyalog, hesap verebilirlik, işbirliği ve uzmanlaşmanın anahtar kelimeler olduğunu belirtmektedir. Stratejik planlama, potansiyel kaynakları belirli bir vizyon çerçevesinde, fırsatlardan yararlanarak en uygun şekilde kullanarak, firmanın, kurumun ya da bir kentin gelişmesinin sağlanması sürecidir. Stratejik planlama, bir süreçtir ve bu sebeple en büyük özelliklerinden biri esnek bir yapıya sahip olmasıdır. Değişmeyen kararlardan söz edilmez, şeffaftır (Özalp, 2006).

Geleneksel ve stratejik planlama anlayışlarını birbirinden ayıran temel özellikler Çizelge 2.1.'de listelenmektedir.

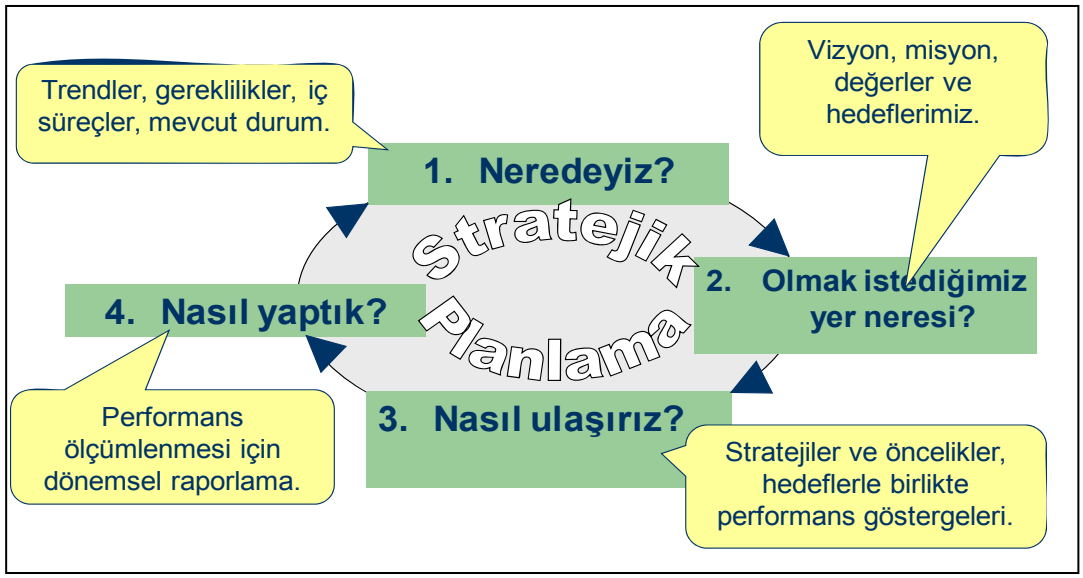
Çizelge 2.1 : Geleneksel ve stratejik planlama anlayışı.

Geleneksel Planlama Anlayışı	Stratejik Planlama Anlayışı
Kısa vadeli	Uzun vadeli
Tek konu	Birden fazla konu
Organizasyonel konular	Sosyal konular
Hiyerarşik	Hiyerarşik değil
Çalışan odaklı	Vatandaş odaklı
Yönetim odaklı	Politika odaklı
Çalışan farkındalığı	Halk farkındalığı
Düşük ilgi	Yüksek ilgi

Kaynak: Kemp, 1992

2.2 Stratejik Planlamanın Adımları

Stratejik planlamanın süreci, stratejik planın kendisinin ötesinde önem taşımaktadır. Önemli olan, stratejik planlama sürecinin nasıl şekillendirileceği ve yönetileceğidir. Stratejik planlama süreci, mevcut trendlerin, kaynakların ve plan/ programların bir değerlendirmesi yapılarak, "neredeyiz" sorusunun cevabı aranarak başlar.

Şekil 2.1 : Oregon- stratejik planlama sürecinin adımları.

Mevcut durum tespiti yapıldıktan sonra ileride olunmak istenen noktayı gösteren, değer, vizyon, misyon ve hedeflerin belirlenmesi gerekir. Bu hedefe ulaşmak için gerekli adımlar, "nasıl ulaşırız" sorusu sorularak belirlenir. Kaynaklar gözden geçirilir, planın paydaşları belirlenir, güçlü ve zayıf yönler ile tehdit ve fırsat alanları tespit edilir Ulaşılmak istenen hedefe yönelik yöntemler strateji başlığı altında listelenir, bu başlığın altında faaliyetler ve projeler geliştirilir. Bu aşama, stratejilerin, faaliyet ve projelerin oluşturulması sürecidir. Süreç tamamlandıktan sonra ise, başarının ölçümlenmesi ve değerlendirilmesi son adımı oluşturur.

2.3 Stratejik Planlama Süreci

Stratejik planlama süreci ile amaçlanan temel sonuçlar etkinlik, katılımcı yönetim anlayışının benimsenmesi, yerelde kapasite arttırma ve sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlamaktır. Kamu yönetiminde stratejik planlamaya geçiş ile sağlanacak faydalar şöyle sıralanmaktadır (Aşgın, 2006):

- Plan, program ve bütçe arasındaki ilişkinin güçlendirilmesine yardımcı olur.
- Kamuda etkin bir yönetim ve harcama sisteminin kurulmasında başlangıç noktası oluşturur.
- Kuruluşların belirli bir hedefe yönelik olmayan kısa vadeli ve anlık işlerde yoğunlaşmaları yerine, orta vadeli ve somut hedeflere dayalı planlama anlayışına sahip olmalarını sağlar.
- Vizyon değerlendirmesi ile sürekli gelişme, yeni gelişmelere göre kendini yenileme, hizmet kalitesi, etkinliği ve çeşitliliğin arttırılması anlayışını getirir.
- Performans göstergelerinin oluşturulması zorunluluğu nedeniyle kuruluşların her türlü planlama ve uygulama faaliyetlerini etkinlik, yerindelik, katılımcılık, şeffaflık ve hesap verme sorumluluğu ilkeleri doğrultusunda şekillendirmesini sağlar.
- Süreçler, entegre olmuş bir şekilde denetim ve izlemeyi kolaylaştırır.
- Düzenli olarak veri toplama ve sonuçları analiz etme alışkanlığını kazandırır.
- Kuruluşlarda katılımcı yönetimi (yönetişimi) geliştirir.

Stratejik planlama, kurumlar için aynı zamanda bir öğrenme süreci olarak düşünülmektedir. Stratejik düşünce anlayışının ve stratejik eylem yeteneğinin çalışanlarda geliştirilmesi, dolayısıyla kurumsal kapasitenin arttırılması, stratejik planlama süreci ile kazanılması hedeflenen meziyetlerden birisi olarak atfedilmektedir:

> *"Stratejik planlamanın örgüte sağlayacağı yararlardan ilki, stratejik düşünce ve stratejik eylem yeteneğini geliştirmesidir. Bu yarar, sırasıyla örgütün dış ve iç çevresi ve çeşitli aktörlerin ilgileri hakkında daha sistemli bilgi toplamaya, örgütsel öğrenmenin artmasına, örgütün gelecekteki yönünün aydınlanmasına ve örgütsel önceliklerin oluşturulmasına rehberlik eder" (Bryson, 1995).*

Kapasite arttırmak, hizmet memnuniyetini sağlamak, yönetim ve halk arasındaki güven teminini sağlamak uzun vadedeki amaçlar olarak sıralanabilir.

Stratejik planlama ile kent sorunlarının çözümü için bir yol planı hazırlanarak kentin ekonomik, çevresel ve toplumsal anlamda gelişimi hedeflenir. Bu süreçte, toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarını dikkate almak ve bu kesimlere söz hakkı tanımak stratejik planların amacına ulaşması için etkin bir yöntem olarak görülmektedir.

> *"Alınacak kararlar ve plan, şehirde yaşayan herkesin dolaylı ya da dolaysız yollardan hayatını etkileyeceği için, planlama sürecinde de ilgili grupların görüşlerini belirtmesi önemlidir. İşte bu süreci gerçekleştirirken, sadece yöneticilerin değil, konu ile ilgili tüm paydaşların bir arada bulunması için stratejik planlama sürecinin katılımcı bir şekilde yapılmasının gerekliliği açıktır"(Toksöz, 2008).*

3. YOKSULLUK VE SOSYAL DIŞLANMA

Yoksulluğu tanımlarken; en önemli noktalardan biri; yoksulluğun gelir ve ekonomik yeterlilik düzeyleri ile tanımlanmasının yanı sıra, başka sosyal faktörlerin de dikkate alınıp alınmayacağıdır. Birçok kaynak, ekonomik durumu yoksulluğu açıklayıcı temel değişken olarak alırken, birden fazla faktörü dikkate alan tanımlamalar da bulunmaktadır.

Yoksulluğun tanımlarının ve ölçümlenmesinde hakim yaklaşım, kökenleri 19. yüzyılın sonlarında İngiltere'de yapılan çalışmalara dayanan gelir/ tüketim harcamaları kıstaslarına dayalı mutlak yoksulluk çizgisi (sınırı) yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre, yoksulluk, genellikle "insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kaynağa sahip olamama durumu" olarak veya çok benzer biçimlerdeki "mutlak asgari refah düzeyinin altında kalma durumu" ve "yaşamda kalabilmek için gerekli mal ve hizmetlere olan ihtiyacın karşılanamaması durumu" olarak tanımlanmaktadır (Şenses, 2006).

Yoksulluğun nasıl bir kapsamda ele alınacağı, sosyal politika geliştirilirken dikkat edilmesi gereken başlangıç noktalarından biridir. Çünkü, tanımın yapılma şekli, geliştirilecek mücadele stratejilerini doğrudan etkileyecektir.

Bu bölümde, uluslararası finansör kuruluşların çeşitli yoksulluk tanımlamalarına yer verilecek, yoksulluğun boyutlarının değişik kurumlarca nasıl kategorize edildiği konusunda bilgi verilecektir.

3.1 Avrupa Birliği Yoksulluk Tanımı

İnsanlar, eğer gelir ve kaynaklarındaki yetersizliklerden dolayı içinde bulundukları toplumca kabul edilebilir olarak değerlendirilen bir yaşam standardı seviyesini tutturamıyorlarsa, yoksulluk içerisindedirler. Böyle bir durumda, yoksul kesim bir dizi sorunla birlikte hayatlarını sürdürmeye mahkumdur.

İşsizlik, düşük gelir, kötü yerleşim koşulları, sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanamama, eğitim olanaklarına ulaşmaktaki engeller bu sorunlardan bazılarıdır.

3.2 Birleşmiş Milletler Yoksulluk Tanımı

Birleşmiş Milletler'in 1995'te Kopenhag'taki Dünya Zirvesi'ndeki bildirgesi, yoksulluğu şöyle tanımlar:

> *"Yoksulluk: gıda, temiz içme suyu, temizlik, barınma, sağlık, eğitim ve bilgiye ulaşma gibi temel insani ihtiyaçlardan ciddi derecede yoksunluktur. Bu yoksunluk sadece gelire değil, hizmetlere erişememekten de kaynaklanmaktadır."*

Aynı makalede, yoksulluk sekiz temel ihtiyaçtan en az ikisinden yoksunluk olarak tanımlanmaktadır: Bu ihtiyaçlar; gıda ihtiyacı, temiz içme suyuna erişim, hijyenin sağlanması; sağlık hizmetlerine erişim, barınma ihtiyacının karşılanması, eğitim hizmetlerine erişim ve bilgiye ulaşabilme olarak sıralanmaktadır. Ciddi sağlık sorunlarında ya da hamilelikte tedaviye ulaşabilme, evin her odasında en fazla 4 kişinin kalıyor olması, evin tabanının çamurdan ya da balçıktan yapılmamış olması, herkesin okula gitmesi ya da okumayı öğrenmiş olması, temel ihtiyaçları tanımlamakta kullanılmıştır. Bilgiye ulaşım ise; herkesin hanede; gazetelere, radyolara, televizyonlara, bilgisayarlara ya da telefonlara erişimi olması olarak tanımlanmıştır.

Çizelge 3.1 : Birleşmiş Milletler yoksulluk ölçüm yöntemleri.

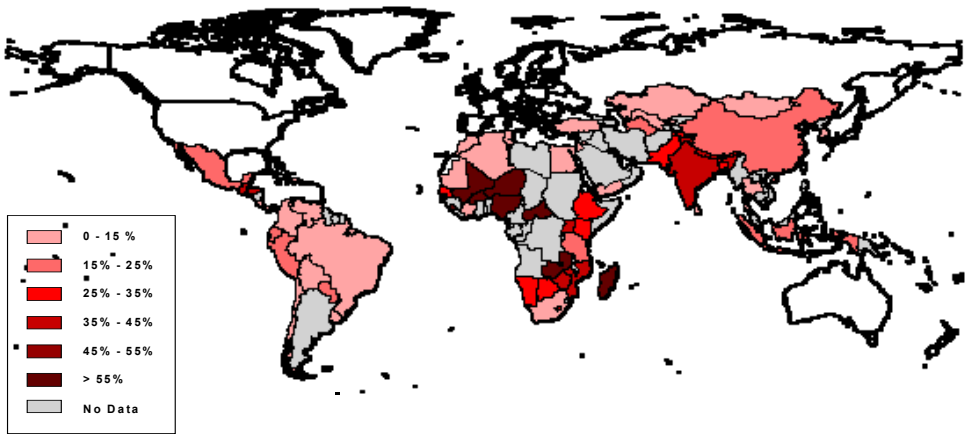
Ölçüm	Bileşen
İnsani Gelişmişlik Endeksi	Doğumda yaşam beklentisi, okuryazarlık, Okullaşma oranı, GSMH
Cinsiyetle İlişkili Gelişmişlik Endeksi	Yukarıdaki konuların cinsiyete uyarlanmış hali
İnsani Yoksulluk Endeksi (gelişmekte olan ülkeler)	40 yaş öncesi ölüm beklentisi, okuma yazma bilmeme, temiz suya erişim, sağlık hizmetlerine erişim, düşük kilolu çocuk
İnsani Yoksulluk Endeksi (gelişmiş ülkeler)	60 yaş öncesi ölüm beklentisi, okuma yazma bilmeme, ortalama gelirin altındaki nüfus, uzun süreli işsizlik

Kaynak: Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu, 1998.

3.3 Dünya Bankası'na Göre Yoksulluk

Dünya Bankası'na göre yoksulluk aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır:

"Yoksulluk açlıktır. Yoksulluk yatacak bir yeri olmamaktır. Yoksulluk hasta olmak ve bir doktora gidememektir. Yoksulluk okula gidememek, okuma- yazmayı bilmemektir. Yoksulluk işsiz olmak, gelecekten kaygı duymaktır. Yoksulluk çocuğunu temiz olmayan sudan kaynaklanan bir hastalıktan kaybetmektir. Yoksulluk güçsüzlük, temsiliyet ve özgürlükten yoksunluktur."

Şekil 3.1 : Günde 1 doların altında gelirle yaşama durumu, Dünya Bankası.

3.4 "Yeni Yoksulluk" ve Sosyal Dışlanma

1990'lar, yoksulluk ve eşitsizliğin dezavantajları üstüne olan tartışmaların sosyal dışlanmanın önemine doğru kayan tartışmaların başladığı bir dönem olmuştur. Tartışmalar, belli bir gelire sahip olmama ve yoksulluğa odaklanmaktan çok kimlik politikalarına daha çok dikkat çekmeye ve "dışlanma" anlayışını geleneksel yoksullara yardım odağından alarak belli bir etniğe ait olma, cinsiyet, cinsel tercih, engelli olma ve yaşı da kapsayacak şekilde yoksulluk ve gelir üstüne odaklanmaktadır (Thorns, 2004). Yeni yoksulluk ve dışlanmışlık; eğitim, sağlık hizmetlerinden daha az yararlanan, düşük kalitede barınma ve yaşam koşullarına sahip bireylerin, işgücü piyasasının da dışında kaldığı bir durumu tasvir etmektedir.

"Yoksulların derin yoksulluklarının önemli bir sonucu, onların yaşamın neredeyse tüm alanlarından dışlanmalarıdır. Onlar, eğitim ve sağlık hizmetlerinden daha az yararlanırlar, yetenek yoksunluğundan dolayı üretim sürecine dahil olamadıklarından ekonomik süreçlerden de dışlanmışlardır" (Friedman, 2001).

Sosyal dışlanma, sadece maddi kaynaklardan değil, aynı zamanda politik ve vatandaşlık haklarından esirgenmedir. Toprak mirası veya iş gibi alanlarda cinsiyet eşitliliğinin olmaması ile de bağlantılı olabilir ve bundan başka insanlara emniyetli ve güvenli bir çevre sunmayan yetersiz tasarım ve planlama yoluyla toplumun yaşlı bireylerinin etkinliklerin tümüne katılmasını sınırlamayı da içerebilir (Thorns, 2004).

Lee ve Murie (1994) sosyal dışlanmayı sosyal yardım güvencesinin dışında kalan aşırı marjinal gruplarla bağdaştırırır. Sosyal dışlanma Avrupa Konseyi'nin tanımına istinaden ise, kişilerin—yoksulluk, temel eğitim/yeteneklerden yoksunluk ya da ayrımcılık dolayısıyla—toplumun dışına itilmeleri ve toplumsal hayata dilediklerince katılımlarının engellenmesi sürecine karşılık gelmektedir. Bu bağlamda, iktisadi hayatta karşılaşılan dışlanma, temel eğitim/becerilerden mahrum olma ya da siyasi veya kültürel ayrımcılık dolayısıyla da ortaya çıkabilmektedir. Bu tip bir dışlanma, kaynak yetersizliğinin yoksulluğu yenmeyi güçleştirmesi sebebiyle kendi kendini besleyen bir hal almaktadır.

Dışlanmışlar, kendilerini benzer durumda olanlarla aynı ikametgah yakınlığı içinde bulduklarında mekansal ayrımcılık da hayatlarını kısıtlayan bir diğer unsur halini almaktadır. Dolayısıyla, sosyal dışlanma çok boyutlu bir kavram olarak ele alınmakta ve yalnızca geliri değil, yaşanan dünyanın koşullarını belirleyen diğer göstergeleri de kapsamaktadır. Sosyal dışlanmanın her biri bir diğerini tetikleyen ve besleyen iktisadi, siyasi, kültürel ve mekansal boyutları olduğu kabulünden hareketle, farklı boyutlardaki dışlanmaların kalıcılaştırıcı etkisi nedeniyle olumsuz koşulların süreklilik kazandığı kendi kendini besleyen döngüler ortaya çıkmaktadır (Adaman ve diğ., 2005).

Castells, dışlanmışlığın bu süreklilik halini dikkate alan dışlanmışlık tanımını şu şekilde yapmaktadır:

> *"Belirli bireylerin ve grupların kurumlar ve belli bir bağlamdaki değerlerle çerçevesi çizilen sosyal standartlarda kendi kendilerine geçinmelerini sağlayacak pozisyonlara erişimden sistematik olarak engellendikleri süreç" (Castells, 1998).*

Sosyal dışlanma, toplumsal olarak dışarıda kalmayı sadece istihdam ve işgücünden mahrum kalmak olarak değil de, eğitim ve öğretime ulaşmada zorluk, gündelik yaşam içinde dışlanma gibi faktörlerle de tanımlar:

"Sosyal dışlanma, kişilerin—yoksulluk, temel eğitim/becerilerden mahrumiyet ya da ayrımcılık dolayısıyla—toplumun dışına itilmeleri ve toplumsal hayata dilediklerince katılımlarının engellenmesi sürecine karşılık gelmektedir. Bu durum bu kesimin bir yandan emek piyasalarına, gelir getirici faaliyetlere, eğitim ve öğretim imkanlarına ulaşımında zorluklar yaşamasını getirirken, diğer yandan da toplumsal ve çevresel ağlar ve etkinlikler kurmasında engeller oluşturmaktadır. Bu kesimin elindeki güç oldukça sınırlı olup, karar alma süreçlerine katılımı sınırlı gerçekleşmektedir; dolayısıyla da bu kesim genelde kendini güçsüz ve günlük yaşamını etkileyecek kararların alımında kontrolü elinde tutmaktan aciz hisseder" (Adaman ve diğ., 2005).

Sosyal dışlanma, gelir odaklı yoksulluk yaklaşımının ötesinde, toplumsal hayatın çeşitli unsurlarından dışlanmayı, mahrum kalmayı tarif etmesi ve mekana bağlı olarak değerlendirilmesi açısından da önem taşımaktadır. Dışlanmanın faktörleri birden fazladır, tıpkı yoksulluğu açıklarken olduğu gibi, tek bir neden- sonuç ilişkisi üzerinden değerlendirmek mümkün değildir.

Levitas (1998) günümüzde İngiltere ve Avrupa'da göze çarpan üç dışlanma temasına dikkat çeker. Bunlardan ilki yoksulluk, eşitsizlik ve gelir dağılımına odaklanır. İkincisi ise, dışlananların ahlaki ve davranışsal suçlarına dikkat çeken ahlak temasıdır. "Dışlanmanın sınırlarını yoksulluk ve düşük ücretin ötesine çekerek, cinsiyet, cinsel tercih, özürlü olma gibi kavramlarla genişletir. Üçüncü tema, dışlanmanın bireyi topluma bağlayan kültürel ve ahlaki bağların kopmasıdır.

Graham Room'un yoksullukla sosyal dışlanmayı birbirinden ayırırken kullandığı, tanımlama şu şekildedir:

- Sosyal dışlanma çok boyutlu bir kavramdır ve sadece geliri değil, yaşam standartlarını belirleyen birçok göstergeyi bünyesinde barındırmaktadır.
- Sosyal dışlanma dinamik bir perspektiften ve bir süreç olarak ele alınmalı ve incelenmelidir; dışlanmayı tetikleyen faktörlerin süreç içerisinde incelenmesi gerekmektedir.
- Sosyal dışlanma ilişkilerde ortaya çıkar; yoksulluk kişi ya da hane elindeki kaynakların yetersizliği anlamında bir bölüşüm sorununa karşılık gelirken, sosyal dışlanma daha ziyade ilişkilerdeki sosyal katılımın yetersizliği, sosyal

entegrasyonun bulunmayışı ve güçten yoksunluk gibi sorunları ön plana çıkartır.

- Sosyal dışlanma, toplumun geri kalanıyla ciddi anlamda bir ilişki kopuşuna işaret etmektedir.

- Sosyal dışlanma mekansal bir boyut içermektedir. Yoksunluk salt kişisel ya da hanesel maddi kaynakların eksikliğinden kaynaklanmayabilir, yaşanılan yerdeki kamusal hizmetlerin eksik ya da yetersiz kalitedeki sunumu da kişiyi/haneyi toplum dışına itebilir.

- Ayrıca, sosyal dışlanmışlığın yoğun olarak yaşandığı bir mekanda dışlanmışlıktan kurtulmak için gerekli ilişkileri kurmak da imkansızlaşmakta, gerek kişisel motivasyon, gerekse toplumsal imkan boyutlarında dışlanmanın kendini sürdürmesi riski artmaktadır (Adaman ve diğ içinde Graham Room, 2005).

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler dışlanmış nüfusa sahiptir. Gelişen dünyada, gecekondu ve kenar mahallelerde, eğreti barınaklarda yaşayan nüfus artmaktadır (Thorns, 2004). Gelişmiş ve gelişmekte olan şehirlerin çoğunda, sosyal eşitsizliğin genellikle mekansal ayrım, yoksulluk, işsizlik ve nitelik eksikliği (birçok bireyin iş gücünün dışında kalmasına dolayısıyla da toplum içinde güvenli bir yer sağlayacak gerekli geliri elde edememesine neden olur) ile bağlantılıdır.

Yoksulluk ve dışlanmanın temel özellikleri Lewis (1971) tarafından şöyle sıralanır:

- Yoksulluk kültürü içinde yaşayanların toplumsal kurumlarla ilişkisi pek sağlıklı değildir. Sendikalı olma, siyasi partilere üye olma oranları çok düşüktür.

- Okuma yazma oranları ve eğitim talepleri düşüktür.

- Gecekondu mahallelerinde imar ve konut olanakları kötüdür. Birçok ev tek odalıdır.

- Aileler kalabalıktır, nikahsız evlilikler dikkat çeker.

- Bireysel olarak, toplumdan ayrı tutulma duygusu, çaresizlik, düşük benlik algısı gibi özellikler barındırır.

İşsizlik ve az istihdam kentsel krizin en büyük nedenlerinden biri olarak saptanmıştır. Toplumun geri kalanıyla ciddi bir ilişki kopuşuna ve hizmete erişimde çok boyutlu sorunsallara işaret eden sosyal dışlanma kavramı, cinsiyete, etnik kökene, göçe, yaşa göre farklı özellikler gösterebilmektedir.

Farklı kesimler, farklı sorunlar için geliştirilebilecek politikalar da bu yüzden çok yüzlü olmak zorundadır ve süreçte katılım için gerekli koşulları sağlamanın gerekliliği ortadadır.

Yoksulluğa yönelik farklı kurum ve kuruşların tanımlamaları incelediğinde, temel olarak 5 ana kategori olduğu söylenebilir. Bu kategoriler; istihdamda, sağlıkta, eğitimde, temel ihtiyaçların karşılanmasında ve toplumsal hayata katılımda yaşanmakta olan sıkıntılar olarak belirlenebilir. Bu göstergeler çizelge 3.2'de özetlenmektedir:

Çizelge 3.2 : Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın göstergeleri.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Göstergeleri
İşsizlik, işgücüne katılamama
Sağlıksız yaşam koşulları
Eğitimsizlik, okuma- yazma yetersizliği
Temel ihtiyaçların karşılanamaması
Katılım sağlayamama, toplum yaşamının dışında kalma
Engelli, çocuk ve yaşlıların gerekli bakımını sağlayamama

Dışlanma ve yoksulluk çok boyutlu olgular olup, hem ekonomik, hem sosyal hem de siyasi faktörlerin etkisiyle oluşabilir. Dolayısıyla, toplumsal dışlanmışlığın aşılması için bir eylemler bütünü içinde hareket edebilmek gerekir. Sönmez, bu eylem alanlarının gelir dağılımı, tüketim, eğitime katılım, iş, işsizlik, eğitime katkı, çalışma koşulları, barınma, evsizlik, sağlık, sosyal hizmetlerin kalitesi ve varlığı gibi konulardan komşuluk çevresinin desteğine kadar uzanmakta olduğunu ve söz konusu desteklerin sağlanması ise, ancak yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü sivillerin tam katılımı ile gerçekleşebileceğini ifade eder (Sönmez, 2004).

Aşağıdaki çizelge, sosyal dışlanmayı aşabilmek için üzerinde çalışılması gereken temel politika alanları ve strateji önerilerini içermektedir.

Sönmez'e göre, sosyal dışlanmayı aşma yolundaki farklı politika önerilerinin ortak noktası; toplumsal dışlanmışlığın aşılması sürecinde yönetimsel sorumlulukların

çeşitlendirilmesini ve güçlendirilmesinin gerekliliğine vurgu yapmalarıdır. (Sönmez, 2004).

Katılım ve desantrilizasyon, yoksullukla mücadelede temel iki başlangıç noktası olarak belirtilmektedir. Sosyal dışlanmışlığın, yeni bir ortaklık şekli ile, katılımcı demokrasinin unsurlarını kullanarak aşılabileceğini düşünen Giddens ise (1998), tek başına ne devlete ne de özel sektöre güvenen, devlet dışı organizasyonların ve aktif vatandaşlığın yeni bir şeklinde, diğer topluluk temelli grupları da kapsayan bir yapının kurgulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Çizelge 3.3 : Sosyal dışlanmayı aşmak için sosyal politika ve strateji önerileri.

Politikalar	***Stratejiler***
İşsizliği en aza indirmek, işsizliğin olumsuz etkilerini azaltmak	- Yeni iş imkanlarının yaratılması - Uzun dönemli işsizleri çalıştırmak için bir program düzenlemesi yapmak
Refah seviyesinin yükseltilmesi	- Özel hizmetler ve olanaklar yaratmak- ücretsiz okul yemeği, sağlık hizmetleri, iş güvencesi gibi hizmetlerin belli bir süre için sürekli olarak sağlanması - Esnek çocuk bakımı olanakları
Eğitim hizmetlerinin daha geniş olanaklar sunması	- Erken yıllarda eğitime öncelik vermek -Okuma yazma bilmeden çocukların okuldan mezun olmalarına izin vermemek
Yönetime tam katılımı sağlamak	- Sivil toplum kuruluşlarının öneminin artmasını sağlamak - Yönetimin desantralizasyonu, hükümet içinde ilişkilerin daha iyi koordine edilmesi ve desantrilize edilmesi - Karar verme organlarında işsizlerin temsilini sağlamak

Kaynak: Sönmez, 2004.

Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın azaltılmasına yönelik olarak kurumların önerdiği çözüm alanları ve uygulama alanları, aşağıdaki şekilde yoksulluğun göstergeleri ile ilişkilendirilerek analiz edilmiştir.

Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın temel değişkenleri olarak işsizlik, sağlıksızlık, eğitimsizlik, barınma, kılık- kıyafet gibi ihtiyaçlarının karşılanamaması ve koşulların iyileşmesini engelleyen toplumsal yaşamın dışında kalma durumu sayılabilir.

İşsizliğin azaltılması için temel stratejilerden biri olarak istihdam sağlama ya da mesleki bilgi ve becerileri eğitimler vererek sağlama gösterilebilir.

Kişinin yaşam kalitesini olumsuz etkileyen ve yoksullaşmasının sebebi ve sonucu olan bir diğer konu ise sağlıksız yaşam koşullarıdır.

Çizelge 3.4 : Yoksulluk ve sosyal dışlanma için stratejiler ve uygulama alanları.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Göstergeleri	***Stratejiler***	***Uygulama Alanları***
İşsizlik, işgücüne katılamama	İstihdam yoluyla işsizliğin azaltılması	İstihdama yönelik projelerin geliştirilmesi Meslek edindirme kursları
Sağlıksız yaşam koşulları	Altyapı ve konut kalitesinin arttırılması	İyileştirme & dönüştürmeye yönelik projeler Sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması
Eğitimsizlik, okuma- yazma yetersizliği	Temel Hizmetlere Erişimin Sağlanması	Özellikle çocukların ve okuma-yazma bilmeyenlerin eğitimi Eğitime destek çalışmaları Burs imkanlarının yaratılması
Temel ihtiyaçların karşılanamaması		Ayni & nakdi yardım, giyecek, yiyecek, yakacak desteği
Engelli, çocuk ve yaşlıların gerekli bakımını sağlayamama		Bakım evlerini iyileştirme Destek programları Sosyal hizmet desteği
Katılım sağlayamama, toplum yaşamının dışında kalma	Katılım için Kapasite Arttırımı ve Güçlendirme	Ortak kamusal alanların oluşturulması Yönetim ve planlama süreçlerine katılımı sağlama Dezavantajlı gruplar için sosyal yaşama katılımı kolaylaştırıcı projeler

Bir çok kişiyi barındıran dar ve altyapısı zayıf hanelerin rehabilitasyonu ve bölge altyapı koşullarının iyileştirilmesi bu konunun çözülmesi için gerekli stratejilerden biri olarak sayılmaktadır.

Toplumsal hayatın ve karar alma/ temsil edilme süreçlerinin dışında kalma sorunu, uzun vadeli stratejiler ve uygulamalar gerektiren bir konu olarak görülmektedir.

Ortak kamusal alanlarının oluşturulması, dezavantajlı grupların topluluklar içinde rahat yer alabilmelerini sağlayıcı unsurların oluşturulması ve kapasitelerinin güçlendirilmesi, bu yoksulluk biçiminin azaltılmasına yönelik faaliyetler olarak örneklendirilmektedir.Ayni, nakdi yardım uygulamaları, giyecek, yiyecek ve yakacak desteği verilmesi, okuma yazma kursları gibi eğitim faaliyetlerinin verilmesi yararlı görülmektedir.

Fakir ailelerin çocukları için burslar, kız çocuklarının eğitim almalarını teşvik için bilgilendirme toplantıları ve iletişim kampanyalarının düzenlenmesi gerekli görülmektedir.

Engelli/ bakıma muhtaç yaşlılar için bakım evlerinin açılması ve koşullarının iyileştirilmesi, yaşlılar için bakım evlerinin açılması ve iyileştirilmesi, ihtiyaç sahiplerinin nesnel yöntemler ile tespitinin sağlanabilmesi için güncel veritabanlarının oluşturulması, sosyal hizmet desteğinin ihtiyaç sahiplerine ulaştırılabilmesi gibi faaliyetler; temel hizmetlere erişim kalitesini arttırılması için gereklidir.

Dünya Bankası, Dünya Gelişme Raporu: 2000/ 2001 Dünya Gelişme Raporu'nda yoksulluğun azaltılması açısından küresel girişmlerin önemli olduğunu vurgularken, yoksullukla mücadele girişimlerinin başlatılması gereken üç alandan birini "Güçlendirme" olarak tanımlar. Güçlendirme ile; "devlet kurumlarının yoksul insanlara daha duyarlı ve bu kesimler önünde hesap verebilir duruma getirilmesi; yoksulların siyasal süreçlere ve yerel karar alma mekanizmalarına katılımlarının arttırılması" kastedilmektedir (DB, 2000).

Birleşmiş Milletler, Binyıl Kalkınma Hedefleri: 2000 yılı Eylül ayında, 147 devlet ve hükümet başkanının da dahil olduğu 189 ulusun temsilcileri, 55. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu toplantısı için bir araya gelmişler ve ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunların çözümü için tüm ülkelerin ortak çalışmasını öngören Millenyum Bildirgesi'ni kabul etmişlerdir. Bildirge; barış, güvenlik, kalkınma, çevre, yardıma muhtaç grupların korunması, insan hakları ve yönetişim konularını kapsamaktadır. Deklarasyon birbiriyle ilintili bir dizi kalkınma hedefini küresel gündeme taşımıştır. Binyıl Kalkınma Hedefleri olarak belirlenen bu hedefler; insani kalkınmaya yönelik olarak yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması ve tüm bireyler için temel eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını hedefler.

Kadının durumunun güçlendirilmesi, çocuk ölümlerinin azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, HIV/ AIDS, sıtma ve diğer salgın hastalıklarla mücadele, çevresel sürdürülebilirlik ve kalkınma için küresel ortaklık konularını da içermektedir.

Avrupa Birliği- Lizbon Gündemi

2000 yılının Mart ayında, Avrupa Birliği Konseyi'nin Lizbon'da yapılan bahar toplantısında, üye ülkeler; birliği 2010 yılına kadar sürdürülebilir ekonomik gelişme yapısını kurmuş, sosyal anlamda daha kapsayıcı, dünyanın en dinamik ekonomisi yapmayı kendilerine hedef olarak belirlemişlerdir.Bu amaç doğrultusunda üye ülkeler daha iyi ve daha fazla iş imkanları yaratmaya, ekonomik anlamda modernleşmeye ve sosyal uyumluluğu sağlayarak yoksulluğu azaltmaya yönelik uygulamaları önceliklerine almaya söz vermişlerdir.

Bu strateji ve bu stratejiye bağlı olarak geliştirilen eylem ve hedefler Lizbon Gündemi olarak anılmaktadır. Yerel, bölgesel ve ulusal ekonomi politikalarının oluşturulma sürecinde sosyal kapsamanın dikkate alınmasının gerekliliği Avrupa Komisyonu tarafından vurgulanmaktadır:

> *"Ekonomilerin modernleştirilmesi süreçleri, yoksulluğu azaltma ve dışlanmaya karşı mücadele ile bir arada yürütülmelidir... bu, ekonomik çıkmazlar ya da sorunların yaşandığı durumlar da bile böyle olmalıdır" (Avrupa Komisyonu, 2000).*

Avrupa Komisyonu'nun toplumsal dışlanma tanımı, yoksulluğu en geniş anlamıyla kapsar ve hayatın ekonomik, sosyal, psikolojik ve siyasi yönlerine de vurgu yapar.

> *Sosyal dışlanma bir çok yoksunluk biçiminin kombinasyonundan oluşur: eğitim yetersizliği, bozulan sağlık koşulları, evsizlik, aile desteğinin olmaması, gündelik hayata katılamama ve iş imkanlarının olmaması bunlardan bazılarıdır (Avrupa Komisyonu, 1997).*

Dolayısıyla, yoksulluk ve düşük gelir yaklaşımının ötesinde, istihdam, sosyal politika, konut sağlama, eğitim, eğlence ve kültür hizmetleri gibi konulara da önem verilmesi gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.

Avrupa Birliği, sosyal dışlanma ile mücadeleyi desteklemek adına 2010 yılını Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma İle Mücadele yılı olarak belirlemiştir. Bunu belirlerken temel amaçlar aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

- Sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadele eden kişilerin haklarının tanınması ve toplumda aktif olarak yer alması
- Sorumluluğun paylaşılması ve katılım prensibi ile, sosyal kapsama projeleri için halk desteğinin sağlanması,

- Yoksulluğun azaltılmasından tüm toplumun faydalanacağı görüşünü vatandaşların paylaşıyor olması
- Avrupa Birliği'nin, üye ülkelerinin ve her seviyeden otoritenin yoksulluk ve sosyal dışlanma ile mücadele sözünü yenilemesi ve aksiyona geçmesi (AB, 2010).

Bir sonraki bölümde, Avrupa Birliği'nin Lizbon kararlarına istinaden ulusal düzeyde hazırlanan eylem planlarından İngiltere örneği üzerinde durulacaktır.

İngiltere örneği içerisinde; sosyal kapsamaya yönelik iyi uygulamalardan biri olan Merseyside bölgesi faaliyetleri konusunda bilgi verilecektir. Ardından Filipinler'in Cebu kentindeki yoksulluğu önlemek için sivil toplum- yerel yönetim işbirliğinin faydalı uygulamalarına ve dünyadaki en başarılı katılımcı planlama örneklerinden biri olan Porto Alegre katılmcı bütçeleme çalışmalarının detaylarına yer verilecektir.

Merseyside, Porto Alegre ve Cebu katılımcı planlama örneklerini takip eden bölüm de ise; yoksulluğun ve sosyal dışlanmışlığın ana belirleyicileri ve her bir alan için uygun bulunan azaltma/ önleme stratejileri ve uygulamaları, Çanakkale katılımcı planlama örneği tartışılırken dikkate alınacaktır.

4. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE STRATEJİK PLANLAMA DÜNYA ÖRNEKLERİ

4.1 İngiltere'de Sosyal Kapsama için Ulusal Eylem Planı

Avrupa Komisyonu'nun sosyal dışlanmayı bir eylem alanı olarak kabulü ve Lizbon Gündemi ile sosyal kapsamayı sağlamayı üye ülkeler için hedef olarak tanımlamasıyla birlikte, 2000 yılında, Avrupa Birliği, *İşbirliği için Açık Yöntem* isimli bir karar almış ve 2010 yılına kadar yoksulluğu ortadan kaldırmak ve sosyal dışlanmayı azaltmak yolunda etkili uygulamalar yapılmasını kararlaştırmıştır. Yoksulluğu ve sosyal dışlanmayı ortadan kaldırmaya yönelik amaçlar üzerinde uzlaşılmış ve üye ülkelerden "Sosyal Kapsamaya Yönelik Ulusal Eylem Planları" hazırlamaları ve gelişimi takip edebilmek için ortak bir göstergeler listesi açısından gelişimlerini bildirmeleri istenmiştir.

2001 yılında Laeken Avrupa Konseyi'nde, sosyal kapsamanın göstergeleri üzerinde karar birliğine varılmıştır. Uzun süreli işsizlik, doğumda yaşam beklentisi, ailede çalışan kimsenin olmadığı haneler, gelir dağılımı, okul terk oranları gibi 18 gösterge sosyal dışlanmayı açıklayıcı faktörler olarak belirlenmiştir.

Ulusal Eylem Planları 4 temel yoksulluk karşıtı amaç üzerine kurulu olarak hazırlanmaktaydı:

- İstihdama katılma ve herkesin kaynaklara, hizmetlere, haklara ve mallara erişimini sağlamak
- Dışlanmaya yönelik riskleri önlemek
- En fazla risk barındıran gruplara yardım etmek
- Tüm ilişkili kurum/ kuruluş/ paydaşları harekete geçirmek.

Bu yaklaşım dahilinde, İngiltere'de ilki 2003-2005 yılları için olmak üzere, sosyal kapsama için stratejileri içeren Ulusal Eylem Planları hazırlanmaya başlamıştır.

Plan, Laaeken göstergeleri ile karşılaştırmayı da mümkün kılan, İngiltere'ye özgü boyutları da içeren göstergelerden oluşmaktadır. Hükümet, aynı zamanda her sene "Herkes için Fırsat" başlığı altında bir değerlendirme yayınlamakta, yoksulluk ve sosyal dışlanmaya yönelik gelişimi göstergeler dahilinde raporlamaktadır.

Çizelge 4.1 : İngiltere Ulusal Eylem Planı ve "Herkes için Fırsat" göstergeleri.

Çocuklar ve gençler	***Çalışma yaşındaki kişiler***	***50 yaş ve üzeri kişiler ve emekliler***	***Topluluklar***
İşsiz ailelerin çocukları	İstihdam oranı	Düşük gelir: mutlak ii) göreli iii)sürekli	Yoksun bölgelerdeki istihdam oranları
Düşük gelir i)mutlak ii) göreli ii)sürekli	Dezavantajlı grupların istihdamı: Engelliler Yalnız ebeveynler Etnik azınlıklar 50 yaş üstün kişiler	65 yaşında sağlıklı yaşam beklentisi	Suç oranları
Gençlerde hamilelik	İşsiz hanelerdeki çalışabilecek yaştaki kişi sayısı	Standart altı konut koşulları	Standart altı konut koşulları
Çocukların gelişmişlik dereceleri i)İletişim, dil ve okuryazarlık ii)kişisel, sosyal ve duygusal gelişim	Düşük gelir: i)mutlak ii)göreli iii)sürekli	Yalnız yaşamak için yardım alma durumu i)evde yardım alma ii)kurum yardımı alma	Doğumda yaşam beklentisi
Okula devam oranları	Yetişkinlerde sigara içme oranları	Suç korkusu	Yoksun bölgelerdeki ölüm oranları
Bebek ölümleri	Kaza ve intihara bağlı ölüm oranları		Yoksun bölgelerdeki okullaşma oranları

Avrupa hükümetlerinin bu sözleşmesine göre, ulusal düzeyde birçok grubu dahil eden, yerel, bölgesel, federal ve ulusal yönetim birimlerini, gönüllü kuruluşları, sivil toplum örgütleri, yoksulluğu deneyimleyen kişilerin ve meslek/ işçi örgütleri içeren geniş kapsamlı süreç dahilinde Ulusal Eylem Planları hazırlanmalıdır.

İngiltere Ulusal Eylem Planı'nın sosyal kapsama için temel çalışma alanları şu şekilde belirlenmiştir:

- İşgücüne erişimi sağlamak
- Çocuk yoksulluğunu yenmek
- Temel hizmetlere erişimi iyileştirmek

- Eşitsizliği ortadan kaldırmak

İngiltere örneğinde; gönüllü ve topluluk örgütlerinin süreçteki rolü dikkate alınmış ve Sosyal Politika Görev Birimi, Avrupa Yoksulluk Karşıtı Ağı ve İngiltere Yoksulluğu Karşı Koalisyon oluşumlarının temsilcileri, İngiltere Ulusal Eylem Planı çalışmalarında görev almaya davet edilmişti. Çalışma ve Emeklilik Departmanı ile Sosyal Politika Görev Birimi, 2006 Ulusal Eylem Planı'nın içeriğini zenginleştirmek amacıyla, yoksulluğu ve dışlanmayı bizzat deneyimleyen kişi ve grupların görüşlerinin alınması ve planın sosyal kapsamayı sağlaması için "Sesini Duyur" projesini başlatmışlardır.

4.1.1 Merseyside Sosyal Kapsama Deneyimi

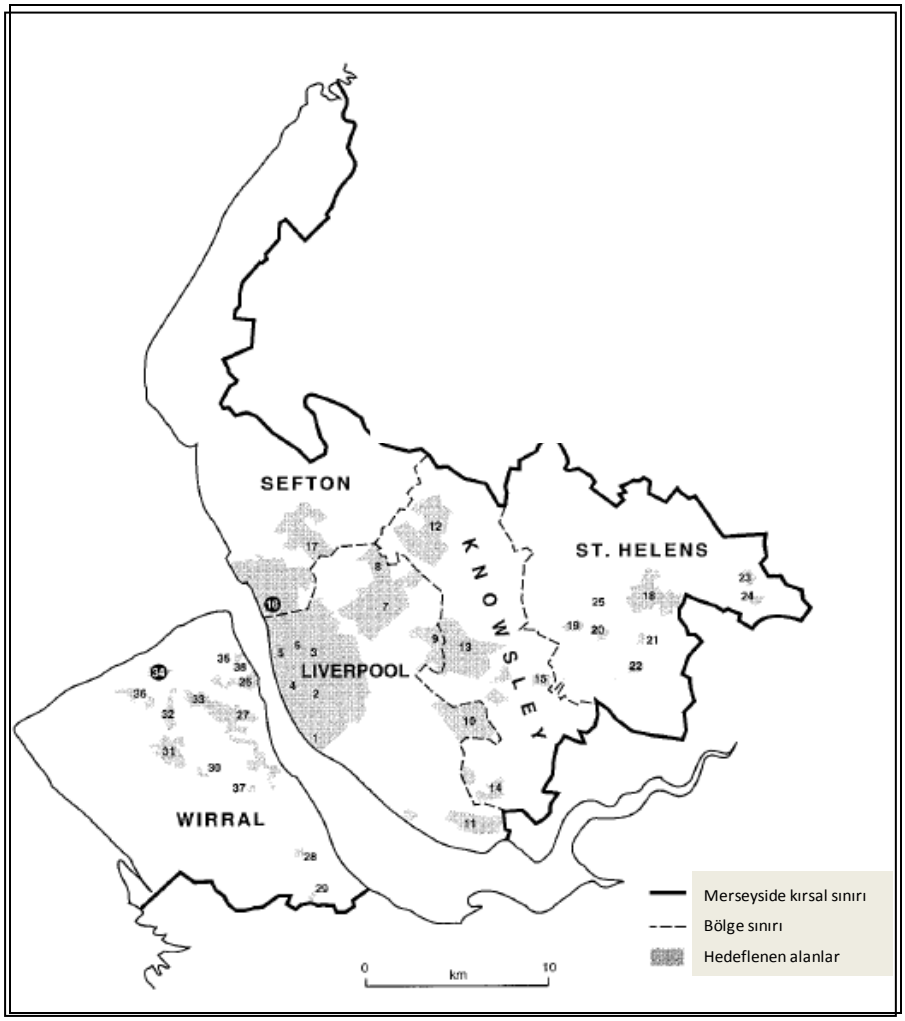
Merseyside, Kuzeybatı İngiltere'de 1 milyon 366 bin kişinin yaşadığı, 22 yerel bölgeden , 6 il ve 2 metropolitan ilden oluşan bir metropoliten bölgedir.

Merseyside İngiltere'nin en yoksul kentsel alanı olup Kuzeybatı bölgesine ve İngiltere'nin diğer bölgelerine göre, en düşük ekonomik aktivite oranlarına ve çok yüksek işsizlik rakamlarına- özellikle uzun süreli- ve düşük eğitim seviyesine sahiptir. İş bulma sorunlarına da bağlı olarak, Merseyside'daki yerleşik nüfusun azaldığı bilinmektedir. Merseyside içinde, çok keskin ekonomik, toplumsal ve mekansal farklılıklar olduğu da bilinmektedir. Pathways Alanı'nda istihdam oranları, Merseyside ortalamasına göre çok daha azdır. Bununla birlikte, problemlerin içiçe geçtiği çok yönlü yoksunlukların bölgede yaşanmakta olduğu bilinmektedir. En yoksul kesimler en yüksek işsizlik oranlarına, en düşük harcama gücünen, en kötü sağlık göstergelerine, en düşük okullaşma oranlarına ve en kötü konut ve barınma/ çevre koşullarına sahiptir.

Avrupa Birliği yapısal fonları dahilinde, toplumsal uyumu sağlamayı hedefleyen Hedef 1 kapsamında yer almaktadır. Birlik, Hedef 1 ile bölgeler arası gelişmenin eşit bir şekilde yapılmasını ve uyumlu gelişmenin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu sebeple, yapısal fonların yaklaşık olarak üçte ikisi (135 milyar euro) ortalamanın altında gelişen bölgelere aktarılmaktadır (AB, 2010).

Bu bölgelerin temel özellikleri yatırımların az olması, ortalamanın üzerinde işsizlik oranlarının olması, işletmeler ve kişiler için yetersiz hizmetlerin olması ve yetersiz temel altyapı koşullarına sahip olmalarıdır.

Merseyside içinde 34 nokta, Hedef 1 uygulama alanı olarak seçilmiştir. *İnsanların gelip yaşamak, ziyaret etmek, çalışmak ya da yatırımda bulunmak isteyecekleri dünya klasmanında bir şehir vizyonu ile;* Merseyside'da öncelikler; herkes için iş yaratmak, insani gelişimi sağlamak, Pathways topluluklarını ve stratejik büyüme alanlarını geliştirmek olarak belirlenmiştir.

Kaynak: Hibbit, Jones ve Meegan, 2001.

Şekil 4.1 : Merseyside Hedef 1 Yapısal Fonlar Programı kapsamındaki .hedeflenen alanlar.

Merseyside'da 4 ayrı örgütten oluşan bir konsorsiyum, 2006 Sosyal Kapsama için Ulusal Eylem Planı'nın içeriğini, yerel toplulukların ve bizzat bireylerin sosyal dışlanma ve yoksullukla ilgili deneyimleri ile beslemek üzere bir arada çalışmışlardır. Bu konsorsiyumu oluşturan örgütler şunlardır:

- **Merseyside Avrupa Ağı:** Avrupa Birliği Objektif 1 programının Merseyside'daki gönüllü sektörler için sektör koordinatörüdür. Görevi, Avrupa fonlarına erişim konusunda bilgi aktarmak ve rehberlik etmektir.

- **Merseyside Genişleyen Ufuklar:** Gönüllü bir organizasyon olan Merseyside Genişleyen Ufuklar, Merseyside'daki gönüllü, özel ve kamu sektörü ajanslarını sosyal kapsamanın temel konuları üzerinde çalışmak üzere bir araya getirmeyi amaçlar. Birçok kamu ve gönüllü kuruluşu tarafından, Merseyside'da sosyal kapsamayı sağlamada en etkili organizasyon olarak görülür.

- **Merseyside Sosyal Kapsama Gözlemevi:** Sosyal politika odaklı araştırmalar yapan, dışlanmış gruplar ve sosyal kapsama ile ilgili çalışan bir projedir.

- **Topluluklar Yoksulluğa Karşı:** Üyelerini yoksulluğu ve ya da sosyal dışlanmayı doğrudan deneyimleyen bireylerin ve grupların oluşturduğu bir organizasyondur. Üyelerinin yoksulluk karşıtı araştırmalarda, yerel, bölgesel ve ulusal kampanyalar yapma konusunda tecrübeleri olan organizasyon, İngiltere Yoksulluğa Karşı Koalisyon, Sosyal Politika Görev Gücü ve Avrupa Yoksulluk Karşıtı Ağ ile yakın çalışma ilişkisi vardır.

"Sesini Duyur" projesinin başlangıç aşamasında, Aralık 2004- Haziran 2005 arasında altı bilgilendirme etkinliği olmuştur. Bu etkinlikleri Merseyside Avrupa Ağı düzenlemiş, etkinliklere Merseyside gönüllü sektörel organizasyonlar ve toplulukları katılımda bulunmuşlardır. Etkinliklerin amacı; geniş katılımlı toplantılarla Ulusal Eylem Planı hakkında detaylı bir bilgilendirme yapmak, katılan organizasyonların kendi toplulukları ile atölye çalışması yaparak bilgileri aktarmaları için teşvik etmekti. Altı Merseyside Gönüllü Hizmet Konseyi ile de bir bilgilendirme toplantısı yapılmış, bu konseylerden Knowsley ve Sefton Konseyi, kendi bölgelerinde sosyal dışlanma ve yoksulluğu bizzat deneyimleyen kişiler ile atölye çalışmaları yapmışlardır. Merseyside'da sosyal dışlanmayı önlemek için, bölge genelinde 40 adet "Sesini Duyur" isimli atölye çalışmaları düzenlenmiştir. Bu çalışmalar, Yerel Stratejik İşbirliği'nin Yerel Mahalli Yenilenme stratejisi ile uyumlu yürütülmüştür.

Çalışmalara 120'den fazla sosyal dışlanmayı bizzat yaşayan birey, yorum bilgi ve deneyimlerini paylaşmak üzere katılmıştır.

Merseyside Genişleyen Ufuklar, "Sesini Duyur" atölyeleri düzenlemiş, ayrıca plan sürecine katkıda bulunmak isteyen gönüllü topluluklara fonlar da sağlamıştır.

Geri bildirim toplantısı Temmuz 2005'te kamu kuruluşlarının, sosyal kapsama ekibinin ve ulusal "Sesini Duyur" koordinatörünün katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar aynı zamanda Eylül 2005'te, Merseyside'da düzenlenen, Bölgesel Ekonomik Stratejisi ve Liverpool Kenti Bölgesel Stratejik Gelişim Plan'ının değerlendirildiği bir etkinlikte de tartışılmıştır. Bu etkinliğe, 40 ayrı gönüllü ve topluluk örgütünün 50 temsilcisinin katılımı olmuştur. Atölye çalışmaları çocuk ve aileler, gençler, çalışma yaşındaki kişiler, işsizlik ve haklar, yaşlılar gruplarına yönelik ayrı ayrı düzenlenmektedir.

Sosyal dışlanma ve eşitlikler ile ilgili topluluklar ile ilgili bir grup altında ise siyahlar, farklı ırktaki azınlıklar; İrlandalı topluluklar; cinsiyet ve sosyal dışlanma, mülteciler ve sığınmacılar, engelliler, lezbiyen, gey, biseksüel ve transeksüeller ve akıl sağlığı ve sosyal dışlanma alt grupları bulunmaktadır. Her grubun sorunları ile ilgili olarak, öncelikle ne tip uygulamaların işe yaradığı, hangi uygulamaların faydasız olduğu ve neyin farklı yapılması gerektiğine dair tartışmalar yapılmaktadır.

Atölye çalışmaları sırasında, katılımcılara, sosyal dışlanmayı ve yoksulluğu azaltmada hükümet politikalarını nasıl buldukları sorulmuştur. Hükümet politikaları konusunda zaman zaman bilgileri yetersiz olsa da genel olarak, yapılan yorumların net ve ilişkili olduğu belirtilmektedir.

Atölye çalışmaları hakkında katılımcılar tarafından en fazla yapılan yorum, kendilerine söz hakkı verilmesini, görüşlerinin duyurulmasını, ve kendileri ile ilgili konuları tartışmayı önemsedikleri ve yaptıkları yorumların yerel, bölgesel ve ulusal karar vericiler tarafından dikkate alınmasını umut ettikleri yönünde olmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğunun, ulusal düzeyde politikaları değiştirmeleri zor olsa da, görüşleri ile yerel ve bölgesel uygulamaları etkileyebilecekleri görüşünde olduklarını belirtmeleri önemlidir.

4.1.2 East Midlands Bölgesel Planı

East Midlands İngiltere'de Derbyshire, Leicestershire, Rutland, Northamptonshire, Nottinghamshire ve Lincolnshire'ın büyük bölümünü kapsayan bir bölgedir. Bölgenin ekonomik yapısı İngiltere'ninkine benzerdir.

Ekonomik aktivite ve istihdam oranları görece yüksek olmakla birlikte kalifiye işgücü ve okullaşma oranları İngiltere ortalamasının altındadır. Bu durum ise, işsizlik az olsa da, kazançların ulusal ortalamanın altında olmasına sebep olmaktadır.

Bununla birlikte etnik kökene bağlı olarak bölgesel farklılıkların ve yoksullukların durumlarının olduğu bilinmektedir. Özellikle bölge merkezlerinde çocuklu ya da bakım gerektiren biri ile yaşayan kadınların, yaşlıların, etnik azınlık gruplarından olan kişilerin ve engellilerin işgücüne katılımları istenen seviyede olmamaktadır. İş kazançlı gelir açısından Avrupa ortalamasının altında kalan East Midlands, düşük değer getiren, düşük beceri isteyen hizmetlerin yoğunlaştığı bir bölge görünümündedir.

Avrupa Sosyal Fonu kapsamında, East Midlands'e yaklaşık 163.6 Euroluk bir fon aktarılmıştır. 2007'den 2013'e kadar istihdam ve kalifiye iş gücü anlamında kendisini kalkındırmasının beklendiği bölgede, ekonomik dışlanmanın giderilmesi için mesleki beceri programları, sosyal kapsamaya yönelik faaliyetler özellikle dezavtanjlı bölgeler için öngörülmüştür.

Bununla birlikte, sosyal kapsama ve yoksullukla mücadele East Midlands'in Bölgesel Ekonomik Strateji dosyalarının da temelinde bulunmaktadır. Bölge Planı, bölgenin üretim ve rekabet gücünü arttırmayı, çevre ve sosyal konuları dikkate alarak yapmayı amaçlamaktadır. Sosyal kapsama ve yoksullukla mücadele temel öncelikler olarak stratejilerde belirtilmektedir

Bölgesel planın temel rolü ise, yerel otoritelerin strateji dosyalarını ve yerel ulaşım planlarını hazırlarken üst bir strateji çizmektir. East Midlands Bölgesel Plan'ı, 2026 yılına kadar, bölge için geniş kapsamlı bir gelişme stratejisi öngörmektedir. Yeni konut sağlama, tarım, enerji, tabii kaynaklar, altyapı ve ulaşım konularının ölçeğini ve dağıtım çerçevesini oluşturan plan, aynı zamanda East Midlands Kalkınma Ajansı'nın Bölge Ekonomik Stratejisi'nin uzun dönemli bir plan çerçevesini de oluşturur. Bölgesel stratejinin taslağı, 2006 yılı sonunda değerlendirme amaçlı olarak grupların ve bireylerin değerlendirmesine sunulmuş ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarından, bireylerden ve örgütlerden yaklaşık 1.291 cevap alınmıştır, Gelen yorumlar Bölgesel Meclis ve yerel otoriteler tarafından incelenmiştir.

2007 Nisan'ında bölgedeki illerden, ilçelerden ve kasabalardan yaklaşık 300 kişinin katılımı ile değerlendirme sonuçları oturumlar aracılığı ile paylaşılmıştır.

Aynı zamanda teknik seminerler (konut, istihdam, ekonomi ve ulaşım) düzenlenmiştir.

Midlands'te faaliyet gösteren, One East Midlands (Tek bir Doğu Midlands) ise, gönüllü organizasyonların bölgesel kurumlarla ve özel sektörle aktif olarak çalışabilmesi için destek veren bir çatı kuruluştur.

Politika geliştirirken ve hizmet iyileştirme süreçlerinde bölgesel olarak etkin katılımı sağlama amacı ile çalışmaktadır.

2010 yılında başlattıkları"All in One" bölgesel projesinde, bölgenin 8 noktasında etkinlikler düzenlenerek, yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz kalmış kişilerden kendi yoksulluk hikayelerini ve önerdikleri çözüm yollarını anlatmaları istenecektir. Pratik uygulama alanlarını geliştirmek ve yerel, bölgesel ve ulusal belgeleri zenginleştirmek takip eden adım olacaktır.

4.2 Katılımcı Bütçeleme- Porto Alegre Örneği

Katılımcı Bütçeleme çalışmalarının temel çıkış noktası, geleneksel siyasi temsil ile yurttaşların doğrudan ve gönüllü katılımını bir araya getiren yeni bir yönetim anlayışını benimsetmektir. Amacı, kent yönetimince kararların alındığı bütçe süreçlerinde vatandaşların da görüş belirtebilmelerini sağlamaktır. Katılımcı bütçeleme çalışması kentin geleceğini şekillendirmede sivil toplum ve yönetimin ortak söz hakkı olmasını sağlamak üzere tasarlanmıştır.

Katılımcı Bütçelemenin ilk uygulama alanı Brezilya'nın Güney Rio Grande eyaletinin Porto Alegre kentidir. Bu kent yaklaşık 1.3 milyon nüfuslu 16 bölgeli ve bölgelerin altında mahallelerin yer aldığı bir yerleşim görünümündedir.

Porto Alegre uygulaması, 1988 belediye seçimlerinde İşçi Partisi'nin programında örgütlü işçi sınıfının iktidara geçişini destekleyici bir program olarak önerimiştir.

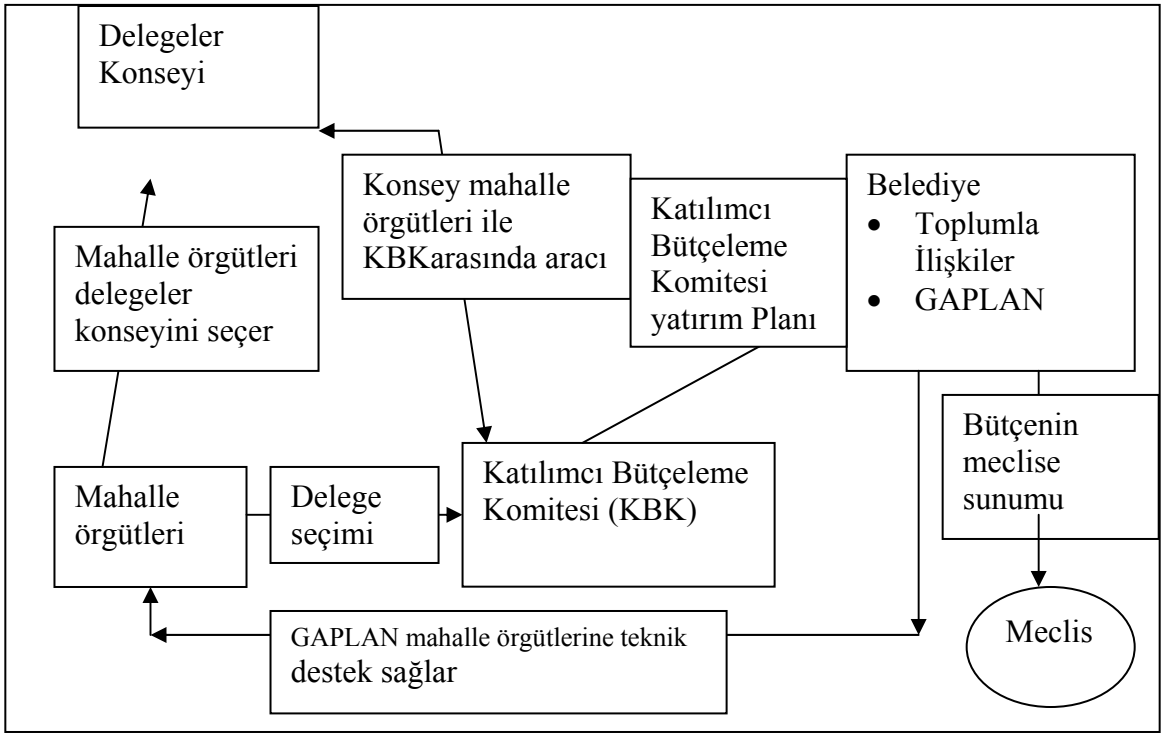
1980'li yıllara kadar Porto Alegre belediyesinin diktatörlük rejimi altında sağ–elit siyaset tarafından yönetilmesi ve kaynakların yolsuzluklara yönelik olarak kullanıldığı yolundaki algı ve yoksullara yönelik etkin politikalara kaynak ayrılmaması gibi sorunlar katılımcı bütçe modellemesinin gerekçelendirilmesinde etkili olmuştur. İşçi Partisi'nin iktidara gelmesi ile birlikte ise ilk uygulama deneyimleri yaşanmaya başlamıştır.

Bu süreçte, mahalle toplantıları yapılarak ve yerel medya kullanılarak çalışmalara katılımı arttırmaya yönelik faaliyetlerde bulunulmuştur.

Yerel yönetim yapısına göre, belediye yürütücü yetkilere sahipken, Temsilciler Meclisi yasama görevini yerine getirmektedir. Belediyeler gelir, vergi ve harcamaları ile ilgili konularda oldukça yetki sahibidir. Yönetim sürecine göre yürütücü bütçeyi hazırlar ve Temsilciler Meclisi'nin onayına sunar.

Belediye altında çalışan planlama ofisi (GAPLAN) ve Toplumla İlişkiler Koordinasyonluğu (CRC) vatandaşlarla bütçe üzerine tartışmaları yürütmekten sorumludur.

CRC bölgesel koordinatörleri aracılığıyla topluluk liderleri ile tartışma meclislerini yürütür, toplulukların görüş ve önerilerini toplar. Vatandaş isteklerini teknik ve ekonomik uygunluk açıdan denetlemek ise planlama ofisinin (GAPLAN) sorumluluğundadır.

Şekil 4.2 : Porto Alegre ilişkiler şeması (Emil, 2007).

Şehir 16 bölgeye ayrılmaktadır ve tematik tartışma konuları 5 alana odaklanmaktadır:

- Ulaşım
- Eğitim, eğlence ve kültür

- Sağlık ve toplumsal refah
- Ekonomik gelişme ve vergilendirme
- Kentsel gelişme

Bir yılda her bölgede ve konuda iki tur oylama yapılmaktadır. Vatandaşlar Mart'ta ilk resmi meclis toplantısından önce görüşlerini tartışmak ve bölge delegelerini seçmek için bir araya gelirler.

Bu iç toplantılara belediye dahil edilmemektedir. Vatandaşlar ve yürütücülerle ilk resmi toplantı Nisan'da Belediye Başkanı'nın bulunduğu bir ortamda yapılır. Bu toplantıda bir önceki yılın yatırım planları değerlendirilir ve yeni yıl için sunulan öneriler üzerinde tartışılır. Mart'tan Haziran'a kadar olan dönemde bir dizi hazırlık toplantıları düzenlenir ve bir çok toplumsal örgütle (dernekler, kooperatifler, anneler kulübü gibi) sektörler için yatırım istekleri üzerinde konuşulur.

Bu istekler 1'den 5'e kadar olan bir skala üzerinden oylanır ve daha sonra yürütücü ile birlikte iki kriter daha dikkate alınarak analiz edilir: i) ihtiyaç: belirli bir hizmete bölgenin ne derece erişebildiği üzerinden ölçülür, ii) nüfus büyüklüğü.

Bir konunun alabileceği en yüksek puan 15'tir: eğer bir bölgenin hizmete % 20'den daha az erişimi varsa 5 puan, eğer 120.000'den fazla nüfusu varsa 5 puan ve eğer insanlar bu konuyu en öncelikli alan olarak belirlemişlerse 5 puan daha eklenir.

İkinci tur Temmuz'da 16 bölgeden 5 konunun her biri için 2 temsilcinin seçimi ve sendika ve mahallelerin şemsiye örgütlerinden oluşan 44 kişilik bir üye seçimi yapılır, bu kişiler Katılımcı Bütçe Konseyi'nin üyelerini oluşturur. Daha sonra bu üyeler, GAPLAN, Belediye Kabinesi ve diğer temsilcilerle GAPLAN tarafından hazırlanan bütçenin revizyonu çalışmalarında bulunur. Bu çalışmalar için Konsey 30 Eylül'e kadar bütçe teklifini son haline getirmek ve yasamaya sunmak üzere çalışır. Eylül'den Aralık'a kadar olan sürede Konsey, Meclis tartışmalarını ve lobileri yoğun olarak takip eder ve detaylı bir yatırım ve bütçe alokasyon planı üzerinde çalışır. Yürütücü, Konsey çalışmalarını toplantıları koordine ederek, gündemi oluşturarak ve departmanlarını toplantılarda hazır bulundurarak bu çalışmaları destekler. Sonuçta, kaynaklar vatandaşların öznel istek ve ihtiyaçlarını nesnel sayısal verilerle bir araya getirerek dağıtılır.

1989'dan beri İşçi Partisi arka arkaya üç seçimden galip çıkmış ve Latin Amerika'daki karşılaştırabilir sol partilerin seçim yenilgilerine karşın farklı bir örnek olmuştur. Oy oranını 1988'de % 34'ten 1996 seçimlerinde % 56'ya taşıma başarısını da göstermiştir.

1980'lerde göçe, sanayileşmeye ve borçlanma sorunlarına bağlı olarak sorunlar yaşayan Porto Alegre'nin durumu, geçtiğimiz yıllarda bu göstergelerde kayda değer iyileşmeler yaşamaktadır.

1989'dan 1996'ya gelindiğinde, temiz içme suyuna sahip hanelerin oranı % 80'den % 98'e çıkmış, kanalizasyon mevcudiyeti % 46'tan % 85'e yükselmiş, okullaşma oranı iki kat artmış, fakir bölgelere yıllık olarak yol bakım çalışmaları yapılmış ve şeffaf yönetim anlayışı sayesinde vergilerin ödenme oranlarında yaklaşık % 50'lik bir artış başarısı kaydedilmiştir.

1.3 milyon nüfuslu Porto Alegre'de 1990'dan bugüne katılımcı sayısının sürekli arttığı, günümüzde yaklaşık 40.000 kişilik bir katılımcı olduğu bilinmektedir.

80'den fazla ülke bugün Porto Alegre'nin geliştirmiş olduğu katılımcı bütçeleme modelini uygulamaktadır. Porto Alegre'nin 260 milyon dolar tutarında (Toplam bütçenin % 17-20 si) yerel yatırım projesi katılımcı bütçe yolu ile kararlaştırılıp uygulandığı belirtilmektedir. 2004'de sağ siyasetin tekrar belediye seçimlerini kazanması nedeni ile katılımcı bütçenin geleceği konusunda bazı tartışmalar yapılmaya başlanmıştır. Katılımcı bütçe Porto Alegre sonrası, özellikle 2000'li yılların ilk yarısında hızla diğer ülkelere de yayılmaya başlamış ve bugün 300'e yakın kentte uygulanmaya başlanmış.bir yöntemdir. Kentler bugün bütçelerinin % 2-3 ile % 20'sini bu yöntemle belirlemektedirler (Emil, 2007).

Diğer katılımcı bütçeleme deneyimleri olarak Montevideo (Uruguay), Villa El Salvador (Peru), Cordoba (İspanya), Bobigny (Fransa), Pieve (Milan-İtalya), Rhensteinn (Almanya), Manchester, Salford (İngiltere) örnekleri gösterilmektedir.

4.3 Yoksullukla Mücadele İçin Kent Yönetimine Sivil Katılım- Cebu Şehri Örneği

Filipinler'in Cebu eyaletinin başkenti olan Cebu şehri, bir çok gelişmekte olan şehri barındıran Metro Cebu bölge eyaletinin de merkez noktasını oluşturmaktadır.

1995 yılı itibari ile 662.299 kişilik bir yerleşim olan kent, 330 metrekarelik bir alanı kaplamakta ve Filipinler idari yapısının en küçük birimi olan 80 *barangay*'a ayrılmış durumdadır.

Kentin % 88'i 49 *barangay*da kent sahil şeridinde yaşamakta ve kent arazisinin sadece % 17'sinde yoğunlaşmaktadır. Nüfusun geri kalan % 12'si ise sahil şeridinden uzakta daha yüksek rakımlı kırsal 31 *barangay*da yaşamaktadır, bu alan ise kent arazisinin % 83'ünü kaplamaktadır.

Cebu kenti 1980'lerin sonlarına doğru, ulusal ekonominin kötüye gittiği bir dönemde gösterdiği güçlü ekonomik performansla anılmaktadır. Filipinler toplam ihracatının % 10'unu sağlayan Cebu kenti, 1987'de sadece 11 ihracat yapan şirkete sahipken, bu sayıyı 1994'te 101'e çıkarmıştır(Etemadi, 2000).

Her ne kadar ekonomik açıdan iyi göstergelere sahipse de, bu durum yoksulluğun azaltılmasında etkili olmuş görünmemektedir. Kente dışarıdan göç, yoğun gecekondu bölgelerinin genişlemesine ve kayıt dışı ekonominin hızla artmasına sebep olmuştur. Altyapı gelişmeleri, arazi kullanımlarının sanayileşme ile birlikte değişmesi, kent yoksulluğunun artışına yol açmıştır. Gelir dağılımı eşitsizliği artmış, yüksek ve düşük gelirli aileler arasında uçurumlar oluşmaya başlamıştır.

1988 yerel seçimleri, Cebu'nun yoksullarının kaderinde belirleyici olmuştur. 1986 Şubat Devrimi (aynı zamanda Halk Devrimi olarak da anılmaktadır) 20 yıllık otoriter Marcos yönetimine son vermiş ve demokratik bir yönetimin başlangıç noktası olmuştur. 1988 yerel seçimleri yeni başkan Tomas Osmena ve kentte yaşayan yoksul grupların işbirliği ile % 58'lik bir oy oranı ile kazanılmıştır. Osmena 1988-1992 ve 1992-1995 seçim dönemlerinde üstüste başkanlık yapmış olup, Cebu'yu Filipinler'deki en dinamik yerel yönetimlerden biri haline getirmiştir.

1988 seçim kampanyası sürecinde; Cebu'daki 22 topluluğun temsilcisinden ve 180.000 üyeden oluşan Kent Yoksulları Konseyi yedi önceliğin altını çizen bir program hazırlamış ve bu programı "Halkın Alternatifi" olarak isimlendirmiştir. "Halkın Alternatifi" programı aşağıdaki konu başlıklarından oluşmaktaydı.

- Halkın karar verme süreçlerine katılımının sağlanması
- Toplumsal gelişme için bir departman oluşturulması
- Kent yoksulları için iş imkanlarının yaratılması

- Polisin üzerinde yerel yönetim kontrolünün oluşturulması
- Kent merkez pazarlarında bayi dağıtımının sağlanması
- Kent yoksullarının sektörel olarak kent konseyinde temsiliyetinin sağlanması
- Trafik düzenlemelerinin ayrımcılık gözetilmeden yapılması.

Platform, bu programı kentteki farklı adaylarla paylaşmış ve tepkilerini ölçümlemeye çalışmıştır.

Sonunda, 500 delegenin oluşturduğu 30 organizasyon, Osmena'yı yoksul gündemine verdiği destekten ötürü desteklemeye karar vermiştir. Seçimleri kazandıktan sonra da Osmena ve ekibinin kentteki sivil toplum girişimleri ile yoksulluğu önlemeye yönelik ortak faaliyetleri artarak devam etmiştir.

Kent Yoksulları Konseyi, yoksulların barınma ve konut sorunları ile ilgili görevleri üstlenirken, Osmena yönetimi aynı zamanda sosyal hizmetler için STK'lar ve yönetim arasındaki ilişkileri de kurumsallaştırmıştır. Yerel yönetim bütçesi ile kadın kriz masası kurulmuş, STK desteği ile yoksul gençlere destek merkezi hizmete girmiştir. Konut planlamasına yönelik faaliyetleri sürdürmek üzere, iki sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve itibarlı iki halk örgütünün de temsilcisi ile sosyal konut projelerini hayata geçirmek için bir Konut Meclisi oluşturulmuştur.

1999'da kurulan Kent Yoksulları için Refah Dağıtımı Birimi, STK'lar, halk örgütleri ve yerel yönetimin temsilcilerinden oluşan bir yapı olarak, yoksul grupların konut ve temel hizmetler ile ilgili ihtiyaçlarının doğru birimlere aktarılması ve hükümetin vatandaşların sorunlarını ne ölçüde cevap verebildiğini izlemek ve değerlendirmek görevleri ile çalışmalarına başlamıştır. Hemen hemen her sorun alanında yerel yönetim, STK'lar ve halk örgütlerinin ortak faaliyetlerini bir arada yürüttükleri Kent Temel Hizmetler Programı yoksullukla mücadele amacı ile çalışmalarını sürdürmüştür. Kentsel gelişim politikasını kentteki yoksulların maksimum fayda sağlayabileceği bir şekilde kurgulamaya çalışan program, kent yoksulluğunu azaltmaya yönelik bütünleşik bir yaklaşım benimsemiştir. Belirlenen konu başlıkları yoksulluğu değişik boyutları ile kapsayıcı niteliktedir.

Bu konular; sağlık ve beslenme, su ve kanalizasyon, kadınların eğitimi ve gelişimi, çocukların gelişimi, konut kalitesi ve toplumsal örgütlenmedir.

1998 yılı değerlendirmelerine göre, sivil toplum ve yerel yönetimin ortak işbirliği hemen her alanda gelişmeyi sağlamıştır:

- Gündüz bakım merkezlerinin sayısı 1989'da 27 iken, 1994'te 78'e, 1998'de ise 105'e çıkmış ve 11.793 çocuğun bakımı sağlanmıştır.
- 1994'te % 87.5 olan okullaşma oranı, 1998'de % 99.9'a çıkmıştır. 1998 verilerine göre, 88.062 yoksul hanenin % 35.7'si sosyal konut faydalanıcısı olmak üzere başvurmuş, % 25.2'sinin başvurusu kabul edilmiş ve % 18.6'sına konut sağlanmıştır.
- Cebu Sokak Çocukları Görev Birimi toplam 6001 çocuğa yardım etmiştir. Sağlık hizmetlerinden faydalanan çocukların sayısı 1994'te 1720 iken, 1998'de bu rakam 4161 olmuştur.
- Okula kayıt ettirilen sokak çocuklarının sayısı aynı dönemde 1584'ten 1802'ye yükselmiştir. 1997'de kadın kriz masası kurulmuş, 41 *barangay*da Bantay Banay adında kadın grupları kurulmuştur.
- Yerel yönetim ve STK işbirliği, yoksulluğu azaltmaya yönelik çalışmalarda başarılı sonuçlar vermiştir. Birlikte çalışmak, her iki kesimin birbirlerine karşı olan önyargılarını yıkmakta yardımcı olmuş, STK'ların aktif katılımları kent meclisinde itibar kazanmalarını sağlamıştır (Etemadi, 2000).

Devlet bürokrasisine maruz kalmaları, STK'ların yönetim organlarının nasıl çalıştığına dair fikir edinmelerini sağlamış, iletişim kanallarının daha direkt ve sağlıklı olarak açılmasında etkili olmuştur.

STK'lar, nesnel veriler sunmanın yerel yönetimlerden hizmet talep ederken daha etkili ve gerçekçi olduğunu anlamış, katılımcı planlama çalışmalarında stratejilerin belirlenmesi, zayıf ve güçlü yönlerin, fırsat ve tehditlerin analizlerinin tüm ilgili paydaşların katılımı ile ortaklaşa gerçekleştirilmesinin planlamayı daha etkin ve gerçekçi kıldığını her iki taraf da kabul etmiştir. Toplumsal örgütlenmenin ve katılımcı planlamanın yalnızca hizmet kalitesini yükseltmekle kalmayıp, projelerin sürdürülebilirliğini de sağladığı anlaşılmaktadır.

Faydalanıcılar, süreçte sadece pasif hizmet alıcılar değil, projenin temel aktörleri olduklarını anlamışlardır. Bu durumun uzun vadede, vatandaşların kamu kurumlarına olan inancını arttırmada etkili olması beklenmektedir.

Filipinler'in Cebu kenti, yoksulluğu azaltmak için güçlü ve sürekli bir devlet- sivil toplum ortaklığının ve kadın, çocuk, sağlık, eğitim gibi spesifik alt alanlarda sürdürülebilirliği sağlayan başarılı kent uygulamalarından biridir. Nitekim, Birleşmiş Milletler, bu uygulamaları ile Cebu'yu yoksulluğun azaltılması için devlet- STK işbirliği açısından en iyi uygulama örneği olarak göstermiştir.

Çizelge 4.2 : Cebu'da STK, yönetim ve halk örgütlerinin yoksulluk için işbirliği.

	Kent Temel Hizmetler Programına Katılan Ana Kuruluşlar		
Bileşen	***Yerel Yönetim Birimi***	***STK***	***Halk Örgütleri***
Sağlık	Cebu Kent Sağlık Departmanı Eğitim, Spor ve Kültür Departmanı	Bidlisiw Filipinler Aile Planlama Merkezi Birincil Sağlık Merkezi	Sağlık Alanı Görev Birimi
Beslenme koşullarının iyileştirilmesi	Cebu Kent Sağlık Departmanı Eğitim, Spor ve Kültür Departmanı Kent Tarım Birimi	Bidlisiw Çocukları Besleyin	Beslenme Alanı Görev Birimi
Eğitim hizmetlerine erişim	Eğitim, Spor ve Kültür Departmanı Sosyal Refah ve Hizmetler Departmanı	Cebu Çocuk Kurumu Cebu Gençlik Merkezi Euphrasia	Eğitim Alanı Görev Birimi
Kadınlara & toplumsal örgütlenme	Cebu Kent Yoksulları Kent Konseyi Kent Yoksulları Başkanlık Konseyi Cebu Kent Sağlık Departmanı Eğitim, Spor ve Kültür Departmanı	Bidlisiw FORGE Lihok Pilipina Halk Kooperatifi KAKASAKA	Kadın ve toplum Alanı Görev Birimi
Su, kanalizasyon, çevre	Cebu Kent Sağlık Departmanı Planlama Departmanı Kamu Hizmetleri Departmanı Kent Yoksulları Başkanlık Konseyi	FORGE Lihok Pilipina Cebu Gençlik Merkezi	Su, kanalizasyon, çevre Alanı Görev Birimi
Zor koşullarda yaşayan çocuklar	Cebu Kent Sağlık Departmanı Eğitim, Spor ve Kültür Departmanı Sosyal Refah ve Hizmetler Departmanı	Cebu Çocuk Kurumu Euphrasia FORGE	Sokak Çocukları Alanı Görev Birimi

Kaynak: Cebu Kent Temel Hizmetler Programı, Kent Sağlık Ofisi, 1998.

5. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ÇANAKKALE STRATEJİK PLANLAMA ÖRNEĞİ

5.1 Türkiye'de Yoksulluk

Türkiye'de aşırı yoksulluk, yani günde 1 dolardan az bir miktarla yaşayan insan oranı çok yüksek değildir. Ancak, aşırı yoksulluk ülkede mevcuttur ve etkilediği kişilere büyük zarar vermektedir (Buğra ve Keyder, 2007).

TÜİK Yoksulluk Araştırması'na göre Türkiye'de 2002 yılında açlık durumuna göre yapılan gıda yoksulluğu hesaplamasına göre % 1.35'lik bir nüfus vardır. 2003 yılında bu oran % 1.29, 2005'te % 0.87, 2008'e gelindiğinde ise % 0.54 olarak belirlenmiştir.

2008 yılında Türkiye'de fertlerin yaklaşık % 0,54'ü yani 374 bin kişi sadece gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, % 17,11'i yani 11.933 bin kişi ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.

Kent genelinde gıda yoksulluğu 2002 yılında % 0.92 iken, 2003 yılında % 0.74, 2004 yılında % 0.52, 2008 yılında ise % 0.25 olarak belirlenmiştir.

Gıda yoksulluğu açısından bakıldığında; kırdaki yoksulluk oranlarının kente göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. 2002 yılında gıda (açlık) yoksulluğu tanımına göre yapılan hesaplamaya bakıldığında, Türkiye'nin kırsal alanlarında yaşayan kişilerin % 2.01'inin yoksul olarak tanımlandığı anlaşılmaktadır. Kırsal yoksulluk, 2003 için % 2.15, 2004 için % 2.36, 2005 için % 1.24, 2006 için % 1.91, 2007 için % 1.41 ve 2008 için % 1.18 olarak hesaplanmıştır.

2008 verilerine göre, kırsal alanlarda yaşayanların % 35'i gıda ve gıda dışı yoksulluk tanımına göre yoksul olarak belirlenmiştir. Gıda ve gıda dışı yoksulluk oranı, kentsel alanlar için % 9.38'dir.

TÜİK Yoksulluk Araştırması, yoksulluğa; gıda ve gıda dışı yoksulluk hesaplamalarının yanı sıra, kişi başı günlük satın alma gücü oranlarına göre de bakmaktadır.

Satınalma gücü paritesine göre kişi başı günlük 2,15 Dolar olarak tanımlanan yoksulluk sınırı altında bulunan fert oranı % 0,47, yoksulluk sınırı 4,3 Dolar olduğunda yoksul fert oranı ise % 6,83 olarak tahmin edilmiştir.

2007 yılında % 0,48 olarak tahmin edilen açlık sınırının altında yaşayan fert oranı 2008 yılında % 0,54'e yükselmiş, yoksul fert oranı ise % 17,79'dan % 17,11'e düşmüştür (TÜİK, 2009).

Ülkedeki yoksulluk oranları Avrupa ile karşılaştırıldığında, Eurostat tarafından 2004'te açıklanan bir çalışmaya göre, ülkedeki medyan gelirin % 60'ının altı olarak ölçülen göreli yoksulluk Türkiye'de % 23 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, hem eski ve yeni AB üyeleri, hem de aday ülkeler arasında en yüksek orandır. (Buğra ve Keyder, 2007).

1950'lerden itibaren hızlanan kente göç süreci, Türkiye'de kentte yaşayan nüfusu arttırmış ve kentsel yoksulluğu daha belirgin hale getirmiştir. Kentleşme, genel olarak kırdaki görece az eğitimli ve düşük nitelikli işgücünün kentlere yığılması şeklinde geliştiği için, kır nüfusunun sahip olduğu işsizlik, eğitimsizlik, yoksulluk gibi sorunlar kırdan kente taşınmıştır (Gül vd., 2004).

Türkiye'deki işgücünün önemli bir bölümünün enformel sektörlerde ya da düşük verimliliği olan tarımsal işlerde olduğu bilinmektedir. Yoksulların % 57'sini çalışan yoksulların oluşturduğu belirtilmektedir (DPT, 2001).

Türkiye'de Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte, yoksulluk sorunuyla mücadele, ulusal kalkınma anlayışı biçiminde başlamıştır. 1970'lere kadar "devletçi kalkınma modeli" çerçevesinde ulusal makro ekonomik büyüme ve kalkınma politikaları ile orta ve uzun dönemde kendiliğinden çözülecek ya da azalacak bir sorun olarak görülmüş ve yoksulluk sorununa yönelik doğrudan politikalar geliştirilmemiştir (Gül, Dulupçu, Okçu ve Çarıkçı, 2002).

1970'lerde yoksulluğa yönelik doğrudan sosyal politikaların ve programların geliştirilmeye başlandığı, sosyal politika uygulamalarına ağırlık verilmeye başlandığı bilinmektedir. 1980'lerden itibaren ise sosyal refahın sağlanmasında doğrudan önemli sorumluluklar üstlenen bir devlet anlayışından ve eşitlikçi,, hak temelli ve devlet merkezli refah yaklaşımından; gönüllülük, bireysel sorumluluk ve sivil toplum ilkelerine dayanan ve serbest piyasa merkezli çalışma refahı anlayışına bir geçiş olduğu gözlenmektedir (Gül vd., 2004).

1990'lar, yoksulluğun tanımının gelir yetersizliğinden temel gereksinimler yaklaşımlarına doğru bir kayışı gerekli kılmıştır. Buna göre, küreselleşen ve teknolojik olarak yeniden yapılanan dünya ekonomisi içinde uyum sağlayamayan gruplar ve kişiler diğerlerine göre daha kolayca dışlanır hale gelmişlerdir (Tekeli, 2000). Bu olgu ise, son yıllarda Türkiye'de öne çıkan toplumsal bir sorun olarak görünmektedir. Yoksulluğun kronikleşmesi ve eski yoksulluk algısının dönüşmesine işaret eden bu yoksulluk türü, özellikle kentlerde yoksulluğun dışlanmışlığa yerini bıraktığı bir yoksulluğa işaret etmektedir. Yoksulluğun taşınmazlığı, dışlanmışlığı, hayatın dışına itilmişliğini resmeden bu yoksulluk, büyük kentlerde kendini tekrarlayan bir fotoğraf haline gelmiştir (Aytaç ve Akdemir, 2003).

1960'larda başlayan köyden kente göç süreciyle birlikte, kentte gecekondu bölgelerinin oluştuğu ve zamanla bu gecekonduların apartmanlaştığı görülürken, 1990'lar bir kırılma noktası olmuştur:

Gecekondu bölgelerindeki kişiler için informel çalışma imkanları azalmaya başladı, çünkü şehir dışındaki arazilere yönelik artan özel sektör talepleri, kapitalist mülkiyet haklarını güçlendirirken, kent toplumuna katılmanın önemli bir mekanizmasını, geleneksel refah rejimi çerçevesinde devletin ve informel bağların yarattığı mekanizmayı neredeyse tamamen ortadan kaldırdı. Aileleriyle ve hemşehrileriyle aynı mahalleye yerleşmenin zorlaşmasıyla beraber yeni göçmenlerin yararlandıkları geleneksel sosyal korunma mekanizmalarının önemi azaldı. Kente yeni göçenler kendilerine iş veya barınak bulmakta yardım edecek aile veya hemşehri bağlarını artık bulamamaya başladılar (Öncü, Keyder, 2007).

Yoksulluğun, özellikle kentlerde yerini barınma sağlayamama, iş bulamama ve sosyal ağlardan kopuşa bıraktığı yeni yoksulluk anlayışı, ekonomik, sosyal ve siyasi anlamda dışlanmışlıklar doğurmaktadır. Aile bağlarının kopuşu ve toplumsal değerlerdeki değişim bu kesimin yoksulluklarını daha da derinleştirmektedir.

5.2 Çanakkale'de Yoksulluk ve Stratejik Planlama Deneyimi

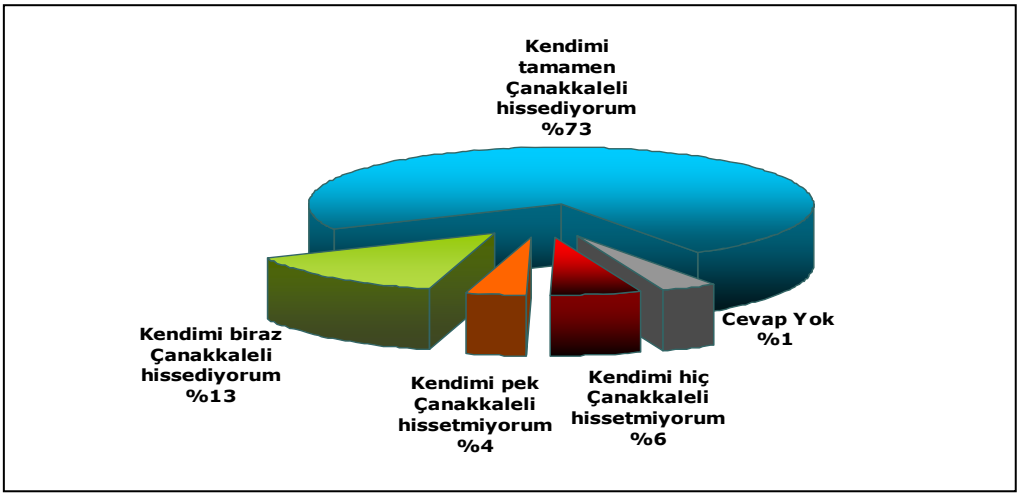
Çanakkale ili, Türkiye kentleri arasında gelişmişlik açısından 24. sırada yer alır. (DPT, 2003). Eğitim, okullaşma oranı, sağlık hizmetleri, çevre kalitesi gibi konularda birçok ile göre iyi denebilecek bir konumda olan Çanakkale, aynı zamanda katılımcı

kent kültürü, vatandaş duyarlılığı ve belediye- sivil toplum işbirliği konusundaki çalışmaları ile de diğer birçok ile göre daha iyi ve farklı bir konumdadır.

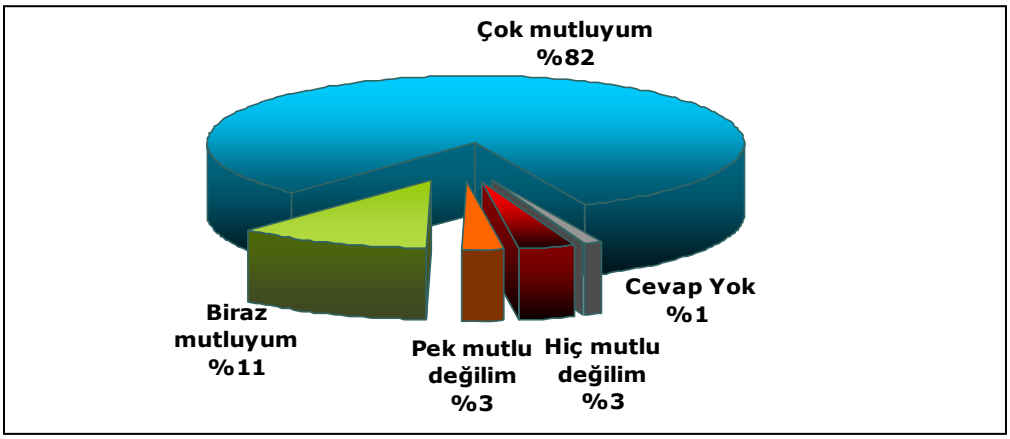

Şekil 5.1 : Çanakkale şehri.

Kente aidiyet düzeyi ve kentte yaşamaktan memnuniyet de oldukça yüksektir. TESEV'in 2007 yılında yapmış olduğu çalışma kapsamında, Çanakkale merkezinde yaşayan vatandaşlara kendilerini ne kadar Çanakkaleli hissettikleri ve Çanakkale'de yaşamaktan ne derece memnun oldukları soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların % 93'ü Çanakkale'de yaşamaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Sorulara verilen cevapların dağılımı Şekil 5.2 ve Şekil 5.3'te görülebilir: Çanakkale'de yaşayanların % 73'ü kendilerini tamamen Çanakkaleli hissettiklerini belirtirken, sadece % 6'lık bir kesim kendisini hiç Çanakkaleli hissetmediğini söylemektedir.

Şekil 5.2 : Çanakkaleli hissetme (TESEV, 2007).

Şekil 5.3 : Çanakkale'de yaşamaktan memnuniyet (TESEV, 2007).

Çanakkale'de yaşamaktan memnun olanların oranı oldukça yüksektir. % 82'lik bir kesim "çok mutlu" olduğunu belirtirken, bu oran "biraz mutluyum" cevabını verenlerle birlikte % 93'ü bulmaktadır.

Genel gelişmişlik düzeyi iyi olsa da, Çanakkale il merkezinde, yoksulluğun mekansal olarak farklılaşma içinde olduğu da bilinmektedir. Kentin mahalle bazında gelişmişlik seviyeleri açısından büyük farklılaşmaların olduğu noktalar da bulunmaktadır.

Sivil toplumun güçlü olduğu Çanakkale'de kent stratejik planının da önemli bir girdisi ve süreci olan Kent Eylem Planı çalışmaları Yerel Gündem 21 çatısı altında başlamıştır. O dönemden bugüne kadar uzanan süreçte, kentin öncelikleri çok paydaşlı toplantılar ve alt çalışma grupları aracılığıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcı bütçeleme çalışmalarının bir örneğini de gördüğümüz Çanakkale planlama süreci, yoksul kesimlerin, dışlanmışların, engellilerin yönetimin planlama sürecine katılımları açısından incelemeye değerdir.

Bu bağlamda; Çanakkale İli stratejik planlama deneyimi özelinde yoksullukla mücadele konusuna geçmeden önce, farklı ölçümleme modellerine göre Çanakkale'de yoksulluk derecesi mahalleler ve ihtiyaçlar bazında analiz edilecek ve göstergeler gruplanacak, yoksulluğun dışlanmışlıkla ilişkilendirilmesi yapılacak, mahalle ve hane bazında yoksulluk göstergelerinin dağılımları haritalandırılacaktır.

5.2.1 Farklı ölçümlemelere göre Çanakkale'de yoksulluk

Çanakkale'de 2007 yılında Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı tarafından Vatandaşın Temel Hizmetlere Erişimi ve Hizmetlerden Memnuniyeti Araştırması

gerçekleştirilmiştir. Çalışma, 4 temel hizmet alanına odaklanmıştır: bu alanlar eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleridir. Çalışma, bu temel hizmet alanlarına erişimde yaşanan sorunlar, genel memnuniyet ve erişimin önündeki engeller konularında bilgi almak üzere kurgulanmıştır. Bu bölümde, toplam 800 kişi ile yapılan bu çalışmanın veri seti kullanılarak, farklı yoksulluk tanımlamalarına göre Çanakkale'de yoksulluğun derecelendirmeleri yapılacaktır. Bu değerlendirmeler yapılırken, Bölüm 2'de özetlenen yoksulluk ve sosyal dışlanma göstergeleri çizelge 5.1.'de yer alan ilgili alt değişkenler bazında analizlere yer vermeye çalışılacaktır.

Çizelge 5.1 : Yoksulluk ve ilgili alt değişkenler.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Göstergeleri	***İlgili Alt Değişkenler***
İşsizlik, işgücüne katılamama	İşsizlik oranları
Sağlıksız yaşam koşulları	Hane büyüklüğü Kanalizasyon mevcudiyeti Temiz içme suyuna erişim
Eğitimsizlik, okuma- yazma yetersizliği	Okullaşma oranı Eğitim seviyesi Eğitim için gelir yetersizliği
Temel ihtiyaçların karşılanamaması	Gıda ihtiyacını karşılamada gelir yetersizliği Yiyecek/yakacak ihtiyacını karşılamada yetersizlik Barınma ihtiyacı
Katılım sağlayamama, toplum yaşamının dışında kalma	Yönetim süreçlerine katılım eksikliği Sosyo- kültürel faaliyetlerin eksikliği
Engelli, çocuk ve yaşlıların gerekli bakımını sağlayamama	Sosyal yardım ihtiyacı

5.2.1.1 Prizma yöntemi kullanılarak Çanakkale'de yoksulluk hesaplaması

20 ülkeden 29 mikro-finans kuruluşunu aynı çatı altında biraraya getiren Imp- Act Programı'nın altında faaliyet gösteren Prizma mikro-finans kuruluşunun, kredi dağıtımını nesnel bir yoksulluk modellemesi ile yapabilmek için Prizma Poverty Scorecard uygulamasını geliştirmiştir.

Yerleşim birimi, hanede yaşayan kişi sayısının 5'in üzerinde ya da altında olması durumu, araç sahipliği, bulaşık makinesi sahipliği, kırmızı et tüketim sıklığı, hane dışından satın alınan tatlı tüketimi sıklığıdır) temel değişkenleri kullanılarak birden fazla faktör üzerinden bir yoksulluk hesaplaması yapılmaktadır.

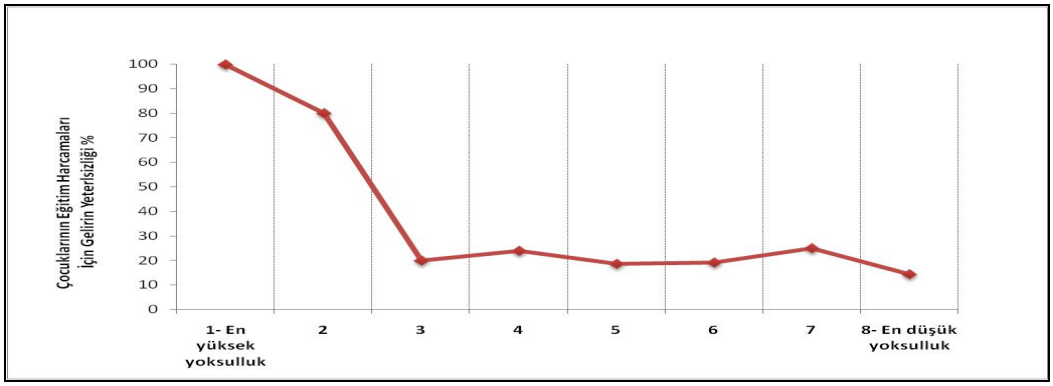
Bu ölçümleme yönteminde; kişilerin verdiği cevaplara göre puanlama yapılır (örneğin otomobili olması durumunda 1 puan, olmaması durumunda 0 puan) ve bu puanlamalara göre, kişiler gruplanır. Prizma sınıflandırması kullanılarak en az puan

alan (0,1 ya da 2 puan) kişiler yoksul ve çok yoksul kategorisine, 3, 4 ya da 5 puan alan kişiler Orta/ Yoksula Yakın kategorisine, en yüksek puanları alanlar ise (6,7 ya da 8 puan) Yoksul Değil kategorisine dahil edilir. Bu hesaplama yöntemi, Çanakkale'ye uyarlanmış ve kişilerin sahiplikleri ve tüketim alışkanlıklarına göre yapılan puanlama sonucu, Çanakkale'de yoksulluk şöyle dağılmıştır:

Çizelge 5.2 : Prizma yöntemiyle Çanakkale'de yoksulluk.

Yoksulluk Skoru	Yüzde
1- En yoksul	% 2.0
2	% 5.6
3	% 8.2
4	% 17.4
5	% 22.0
6	% 20.7
7	% 13.4
8- Yoksul değil	% 10.8
TOPLAM	**% 100**

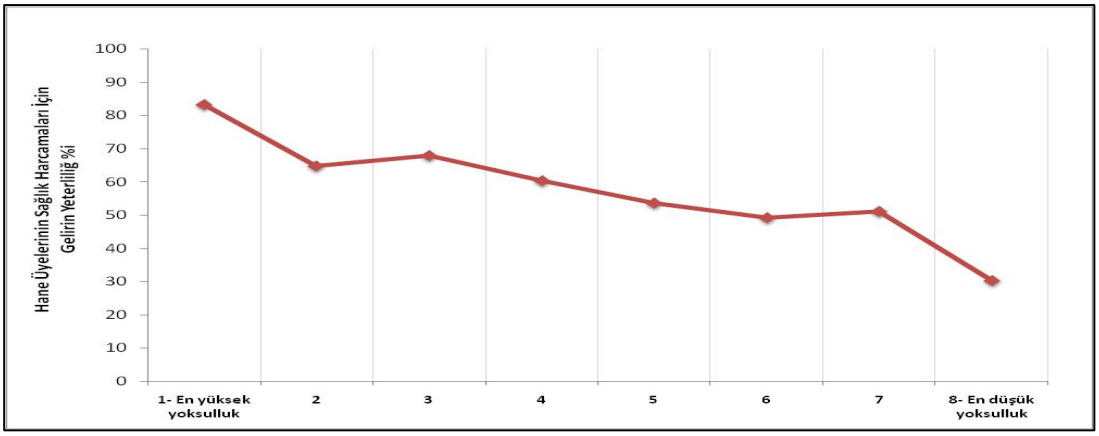
İlin en yoksul kesimi denilebilecek, "1" puan alan kişilerin nüfustaki oranı % 2'dir. En düşük 3 puan birlikte değerlendirildiğinde ise nüfusun yaklaşık % 15'ine denk gelen bir ihtiyaç sahibi kitle tanımı da yapılabilir.

Şekil 5.4 : Çocuklarının eğitim harcamaları için gelirin yeterliliği.

Prizma yoksulluk hesaplaması kullanılarak, çalışma kapsamında yer alan temel hizmetlere ait sorular karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Örneğin; prizma değişkeni ile çocuklarının eğitim harcamaları için gelirin yeterliliği değişkeni arasındaki ilişkiye bakıldığında, "1" puan alan en yoksul kesimin tamamının bu konuda gelirlerinin yetersizliğini belirttiği gözlemlenmektedir. Hanenin toplam gelirinin çocuklarının eğitim masrafları için yeterli olduğunu belirtenlerin oranı yoksulluk derecesi azaldıkça artmaktadır.

Benzer şekilde, hane gelirinin ailedeki herkesin sağlık harcamaları konusundaki yeterliliği araştırıldığında ise, sağlık hizmetleri için yeterli gelirinin olmadığını söyleyen çok yoksulların oranı % 90'lara yaklaşmaktadır. Yoksullukla sağlık hizmetlerine erişim arasındaki ilişkiyi şekil 5.5'te görmek mümkündür.

Şekil 5.5 : Hane üyelerinin sağlık harcamaları için gelirin yeterliliği.

5.2.1.2 Kişi başı günlük 2.15 ve 4.3 dolar altı gelire göre hesaplama

Kişi başı günlük gelire göre hesaplama yapılırken, Eurostat'ın da tanımlamış olduğu şekliyle, harcama yerine gelir üzerinden bir hesaplama yapılmıştır. Haneye giren toplam aylık gelir, hanedeki kişi sayısına ve ayın toplam günleri sayısına bölünmüştür. Satın alma gücü paritesinin de hesaplamaya dahil edildiği bu yönteme göre, Çanakkale'de kişi başı günlük 2.15 ve 4.3 dolar altı gelirle yaşayanların oranları hesaplanmıştır.

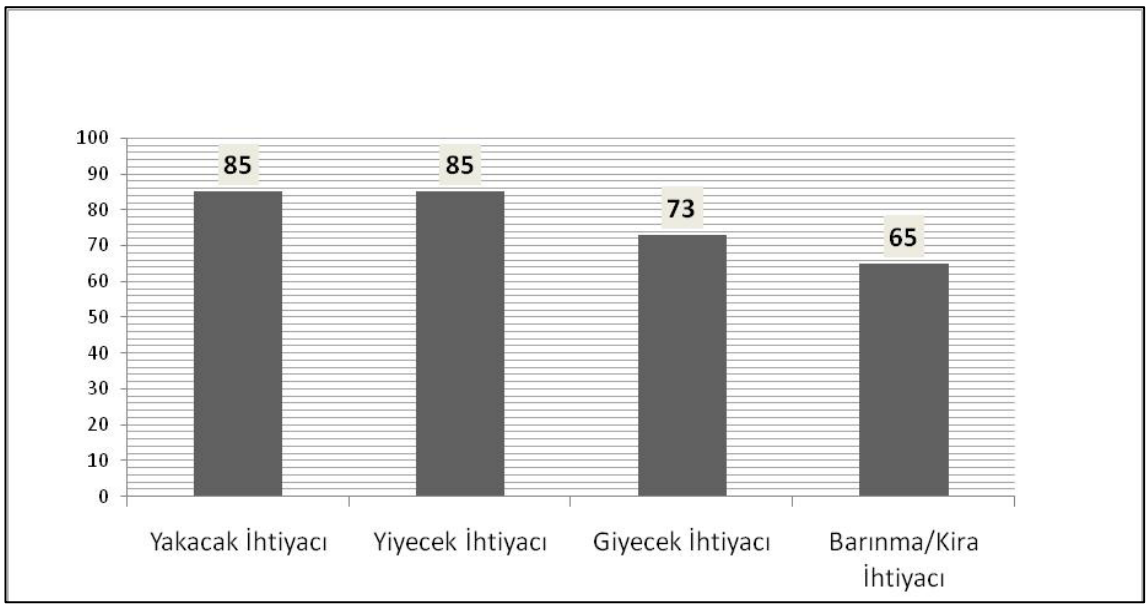
Çizelge 5.3 : Kişi Başı Günlük 2.15 dolar altı gelire göre Çanakkale'de yoksulluk.

Kişi başı 2.15 günlük gelire göre	*%*
Yoksul	% 1.6

Çizelge 5.4 : Kişi Başı Günlük 4.3 dolar altı gelire göre Çanakkale'de yoksulluk.

Kişi başı 4.3 günlük gelire göre	%
Yoksul	% 8

Çanakkale'de günlük olarak 2.15 doların altı gelirle yaşayan % 1.6'lık günlük 4.3 dolar altı gelirle yaşayan % 8'lik bir kesim bulunmaktadır.

Şekil 5.6 : 4.3 dolar altı gelire göre temel ihtiyaçlardan yoksunluk.

Çanakkale'de 4.3 dolar altı günlük gelirle yaşayanların çok büyük bir bölümünün (% 85) yakacak ve yiyecek ihtiyaçları için gelirlerinin yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir.

5.2.1.3 Medyan altı gelire göre yoksulluk

Medyan altı ya da göreli yoksullukta karşılaştırma esastır. Bir kişi veya grubun yaşam standardı başka bir grubun geliri ile karşılaştırarak yorumlanır. Göreli yoksulluk, yalnızca gıdayı değil, bununla birlikte eğitim, giyim, barınma, ısınma gibi ihtiyaçları karşılayacak gelirden yoksun olma durumu olarak tanımlanmaktadır.

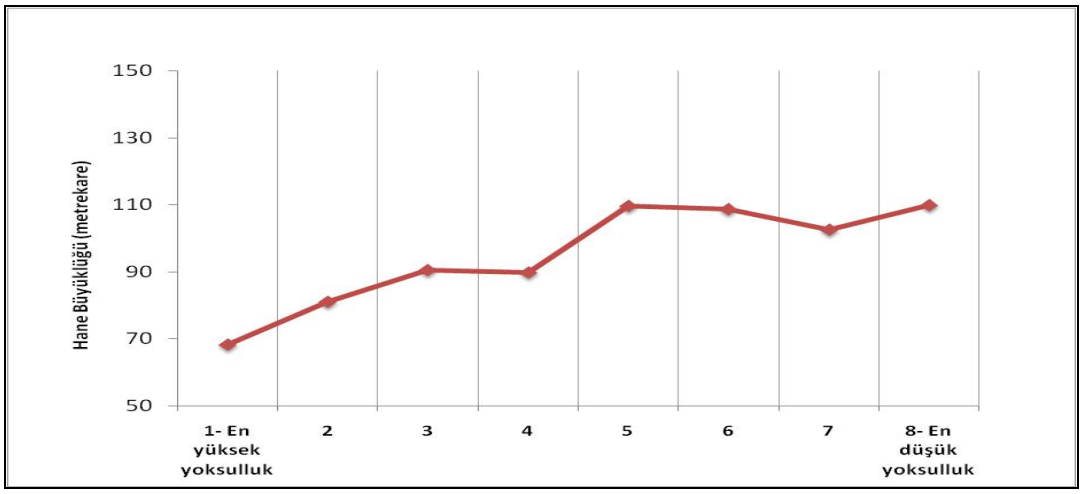
Göreli yoksulluk, "maddi kaynakların, toplumda adet haline gelmiş veya en azından özendirilen ve onaylanan normal etkinliklere katılımın gerçekleşmemesi durumunun, konfora ve yaşam koşullarına sahip olmanın olanaksız veya son derece kısıtlı hale gelecek kadar yetersiz kalması"olarak da tanımlanmaktadır (Şenses, 2006).

Çizelge 5.5 : Medyan altı gelire göre Çanakkale'de yoksulluk.

Medyan altı gelire göre	%
Yoksul	% 10

5.2.1.4 Hane büyüklüğüne göre yoksulluk

Prizma yöntemine göre yoksulluk dereceleri ile hane büyüklüğü karşılaştırıldığında; en yoksul kesimin ortalama 65 metrekarelik dar hanelerde yaşadıkları görülmektedir.

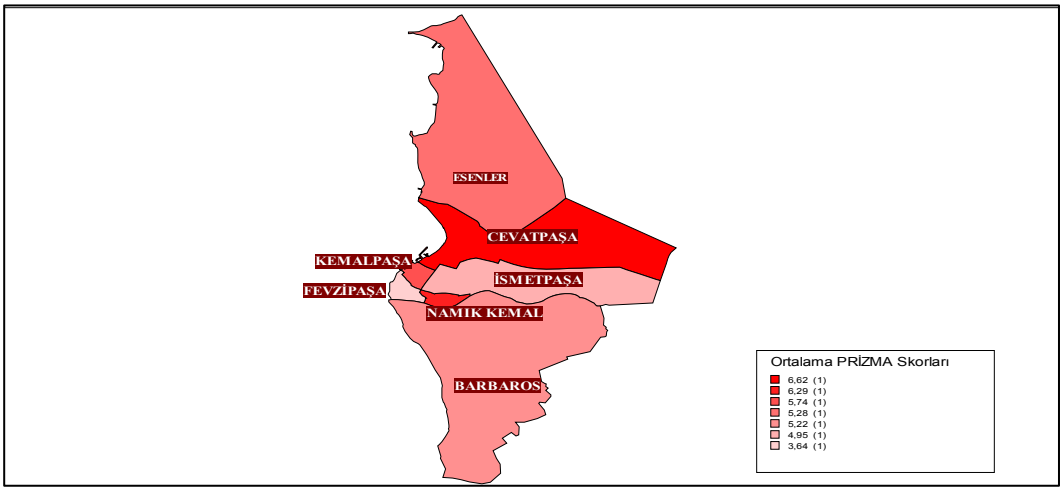

Şekil 5.7 : Hane büyüklüğüne (metrekare) göre yoksulluk.

5.2.2 Çanakkale'de yoksulluğun mahallelere dağılımı

Yapılan yoksulluk analizleri, Çanakkale'de farklı hesaplamalara göre yaklaşık % 8-10 civarında oldukça yoksul bir nüfusun barındığını göstermektedir. Bu kişilerin, en temel ihtiyaçlar olan yiyecek, yakacak, giyecek gibi unsurlara erişmekte büyük sıkıntı yaşadıkları anlaşılmaktadır. En yoksul kesimin neredeyse tamamının eğitim ve sağlık hizmetlerini karşılayabilecek durumları yoktur.

Bu bölümde, tespit edilen yoksulluğun Çanakkale'nin mahallelerine dağılımında bir farklılaşma gösterip göstermediğine bakılacaktır. Bunun için yine TESEV verileri kullanılarak analiz edilen yoksulluk hesaplamalarının harita üzerinde gösterimleri yapılacak ve değerlendirilecektir.

Şekil 5.8 : Mahallelere göre ortalama prizma skoru.

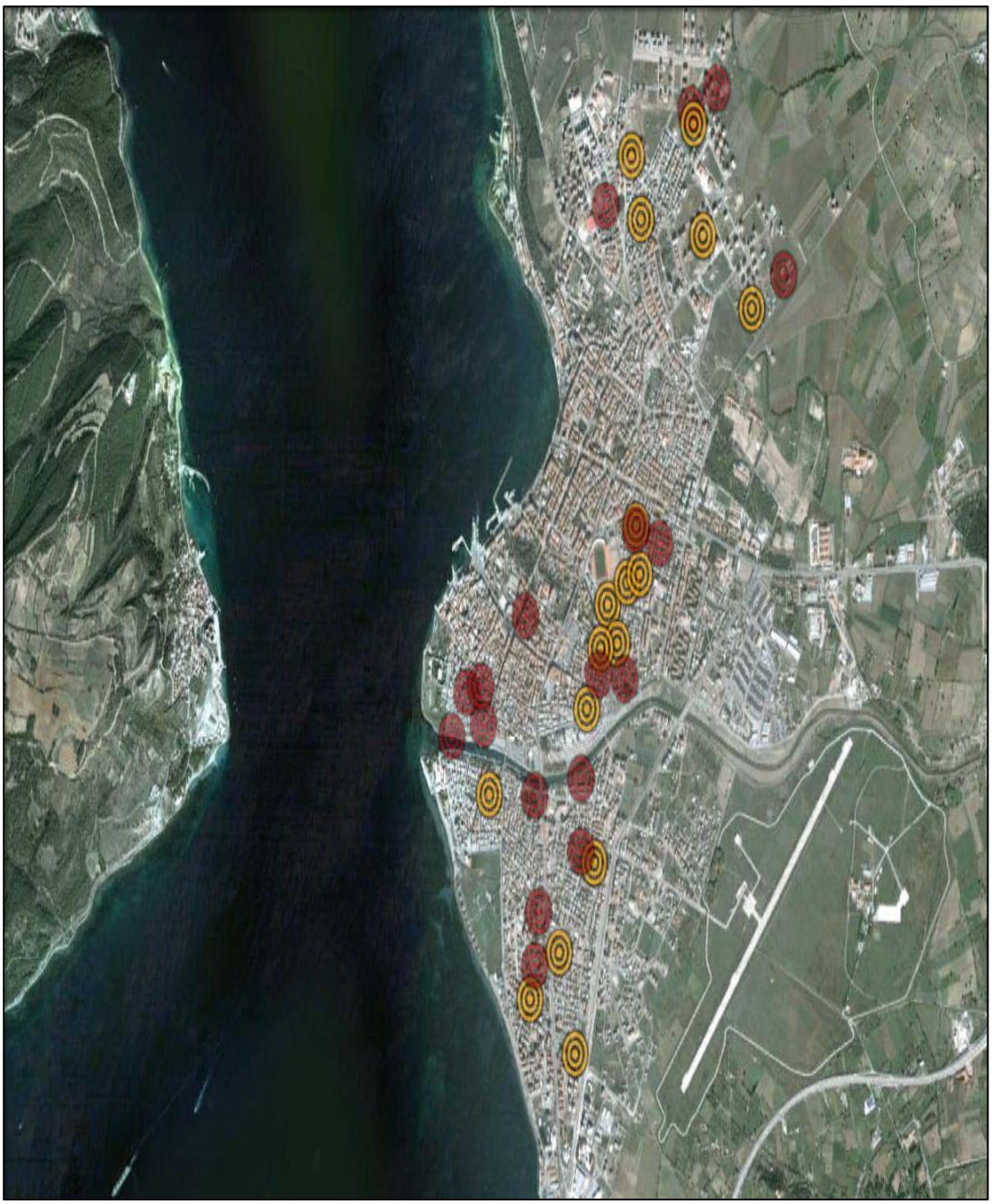
7 merkez mahallesi bulunan Çanakkale'de prizma hesaplamasına göre yoksulluk derecelendirilerek görselleştirildiğinde, en düşük prizma skorunu 3.64 ortalamayla

Fevzipaşa Mahallesi'nin aldığı görülmektedir. Kentin kuzeyinde kalan Cevatpaşa en yüksek prizma skoru ile yoksulluğu en az mahalledir.

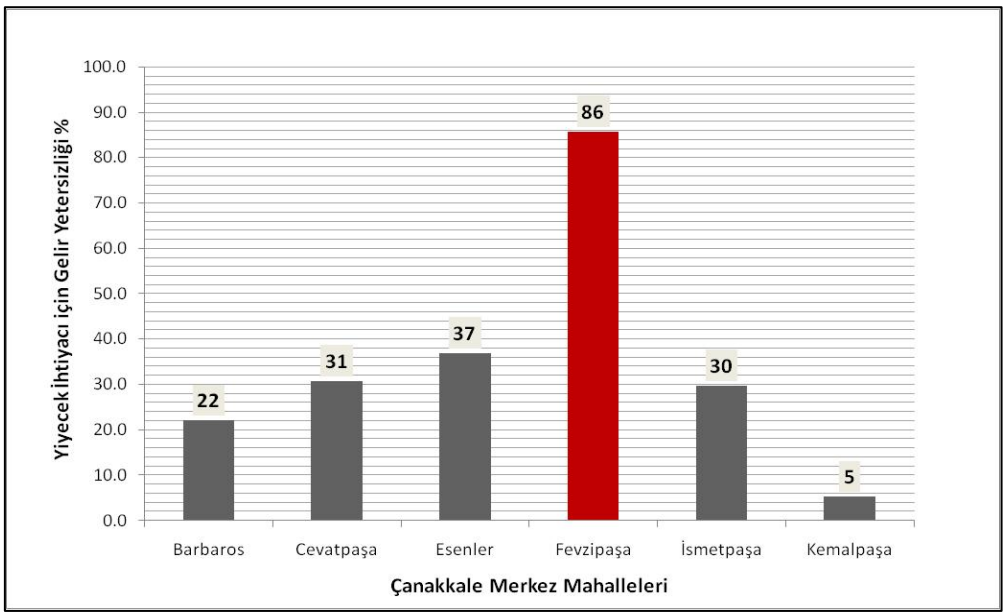
Şekil 5.9 : Çanakkale Kişi Başı 4.3 dolar altı geliri gösterir harita.

Kişi başı günlük 4.3 dolar altı gelir hesaplamasına göre, ankette yer alan hanelerin işaretlendiği bu harita, mekansal olarak Fevzipaşa'da yoksulluğun yoğunlaştığını göstermektedir. Kırmızı renkle işaretlenmiş olan hanelerin bu bölgedeki sayıca fazlalığı dikkat çekicidir.

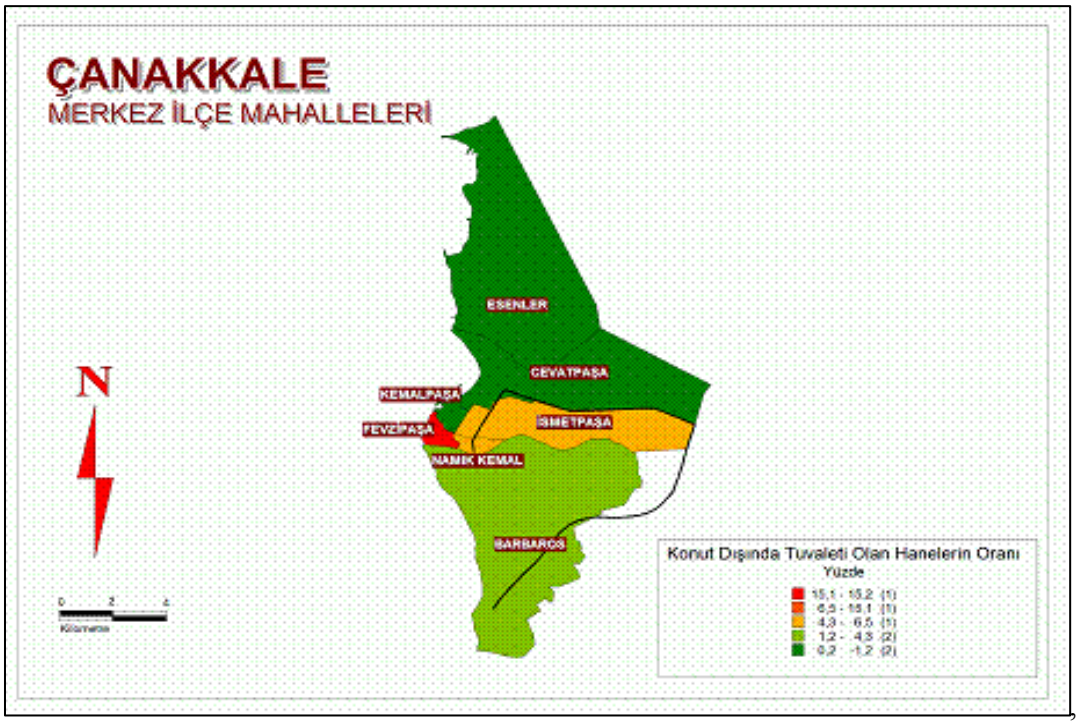
Şekil 5.10 : Çanakkale kişi başı 4.3 dolar altı ve medyan altı geliri gösterir harita.

Haritadaki kırmızı renkli işaretlenmiş noktalar, 4.3 dolar altı günlük kişisel geliri olan haneleri gösterirken, sarı işaretli adresler medyan altı gelirin olduğu noktaları işaret etmektedir. Sarı noktaların yoğunlaştığı iç bölümlerle karşılaştırıldığında, yine Fevzipaşa'da tek bir medyan altı gelir yoksunluğunun olmaması dikkat çekicidir. Fevzipaşa Mahallesi'nin kişi başı 4.3 dolar altı gelire sahip yoğunlaşması bu haritadan da görülebilmektedir.

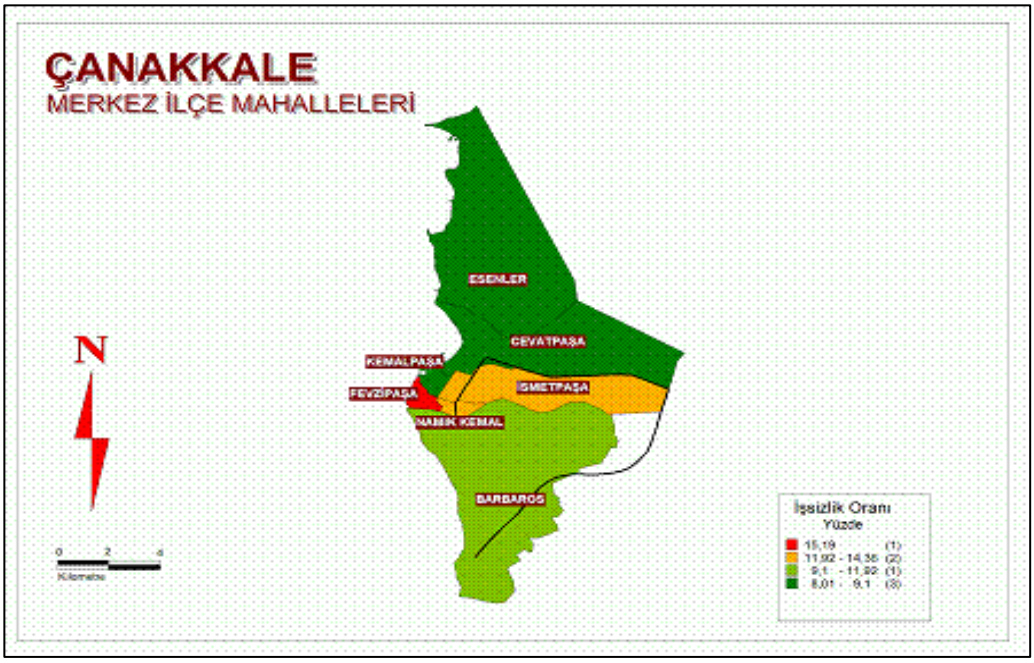
Şekil 5.11 : Mahallelere göre yiyecek ihtiyacı için gelir yetersizliği.

Daha önce Çanakkale'deki yoksullar bazında yapılan değerlendirmeye, tüm mahalleler bazında bakıldığında, yine Fevzipaşa mahallesinin % 86'lık bir kesiminin yiyecek ihtiyacını karşılamada sıkıntı yaşadığı görülmektedir. Bu durum, Çanakkale'de yoksulluğun mekansal bir yoğunlaşma gösterdiğini kanıtlamaktadır.

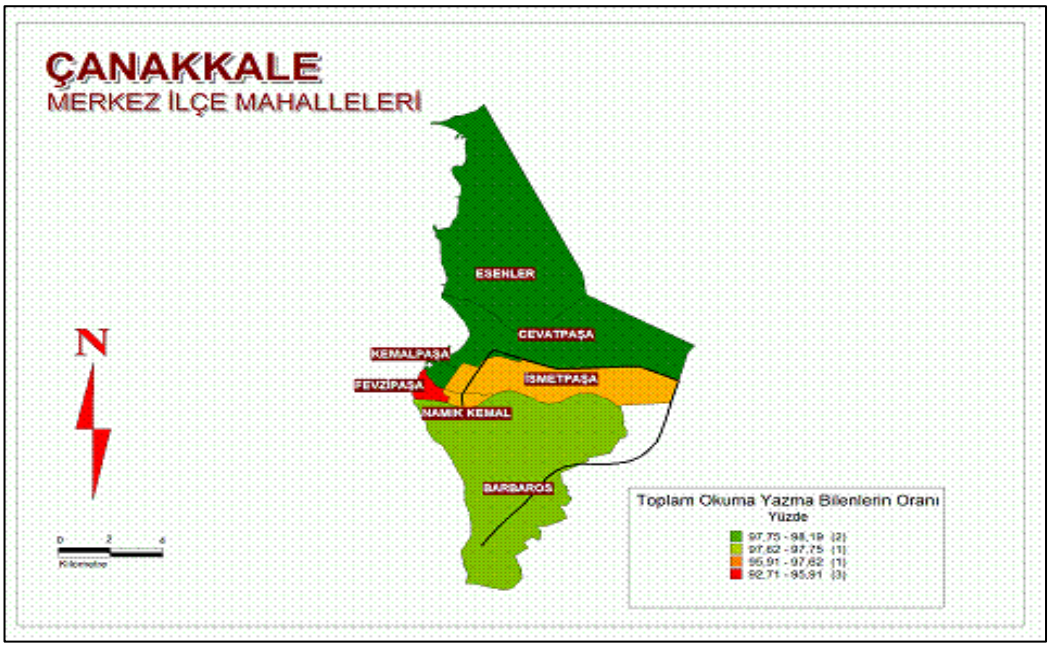

Şekil 5.12 : Çanakkale konut dışında tuvalet durumu, TÜİK 2000, (TESEV).

TESEV'in 2007 yılında yapmış olduğu Dünya Bankası fonlu çalışma kapsamında, Çanakkale ilinin TÜİK 2000 verileri kullanılarak mahalle ölçeğinde haritalandırılması gerçekleştirilmiştir. Konut dışında tuvaleti olan hanelerin oranı Fevzipaşa Mahallesi'nde en yüksektir. İşsizlik oranının en yüksek olduğu mahalle ise haritada kırmız boyalı olarak gösterilen Fevzipaşa mahallesidir. Okuma yazma bilenlerin oranının en düşük olduğu nokta ise yine aynı mahalledir.

Şekil 5.13 : Çanakkale işsizlik oranı, TÜİK 2000 (TESEV).

Şekil 5.14 : Toplam okuma yazma bilenlerin oranı, TÜİK 2000 (TESEV).

Fevzipaşa Mahallesi'ni Çanakkale merkez mahalleleri içinde özgün kılan yönü, mahallenin büyük oranda Roman nüfusa sahip olmasıdır. Yoksulluğun mekansal olarak bu derece odaklandığı bir il olan Çanakkale'de, genel yoksulluk yaklaşımlarını belirlerken, noktasal farklılıkları dikkate almanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 5.6 : Yoksulluk göstergelerine göre Fevzipaşa Mahallesi'nin durumu.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Göstergeleri	***Fevzipaşa Mahallesi***
İşsizlik, işgücüne katılamama	Var
Sağlıksız yaşam koşulları	Var
Eğitimsizlik, okuma- yazma yetersizliği	Var
Temel ihtiyaçların karşılanamaması	Var
Katılım sağlayamama, toplum yaşamının dışında kalma	Var
Engelli, çocuk ve yaşlıların gerekli bakımını sağlayamama	Var

Konut kalitesinin düşüklüğü, eğitim hizmetlerine yeterli derecede erişememe, sağlıklı yaşamak için gerekli faktörlerin sağlanamaması ve temel ihtiyaçların karşılanamaması gibi sorunları ile genel gelişmişlik düzeyinin çok altında kalan bu mahallede; kadınlara, çocuklara ve gençlere yönelik sosyal politikalara odaklanılması öncelikli görünmektedir. Aynı zamanda, bu mahalle sakinlerinin yoksulluk, yoksunluk ve sosyal dışlanmalarının azaltılması için kendi seslerini duyurabilecek katılım mekanizmaları konusundaki bilinirliklerinin arttırılması ve karar alma süreçlerinde rol almalarının daha etkin çözümler için gerekli görünmektedir.

Çanakkale ili, diğer kentlerle karşılaştırıldığında, yüksek okullaşma, üniversite mezunlarının oranı gibi faktörlerde iyi bir performans sergilemektedir. Bununla birlikte, düşük eğitim seviyesinin olduğu yoksul mahallelerindeki çocuklara yönelik eğitici ve kültürel faaliyetlerin gerekliliği de ortadadır.

Fevzipaşa Mahallesi, bu özellikleriyle, Çanakkale yönetiminin de iyileştirmede öncelikli alanları arasında yer almaktadır. İlerleyen bölümlerde, bu kapsamda ne tip uygulamalar yapıldığı Çanakkale yöneticileri ve uygulayıcılarının yorumlarıyla yer alacaktır. Çanakkale kent eylem planı içeriğinde ve planlama sürecinde yoksulluğun nasıl ele alındığı, stratejik planın bu amaç doğrultusunda barındırdığı stratejik hedefler ve faaliyet alanları hakkında da bilgi verilecektir.

5.2.3 Çanakkale stratejik planlama sürecine bakış

Yukarıda da belirtildiği gibi, Çanakkale ili merkezi; Türkiye genelinde bakıldığında, yüksek eğitim düzeyi, sosyal, kültürel ve siyasi katılım düzeyi, faal sivil toplum örgütü sayısı ve genel olarak katılımcı kültürü ile diğer illerden farklılaşmaktadır.

Çanakkale'de stratejik planlama sürecinin altyapısı Yerel Gündem 21 faaliyetleri ile birlikte atılmıştır. 1994 yılında bir grup kentine duyarlı ve kentini sahiplenen yurttaşlar tarafından Çanakkale Sivil İnsiyatifi adıyla oluşturulan grup, Çanakkale'de katılım konusunda günümüze kadar süren bir çok etkinliğin önderliğini yapmışlardır (Aksakoğlu, 2007). Çanakkale Kent Eylem Planı, ilk defa Ekim 2005'te Yerel Gündem 21 bünyesinde gündeme gelmiştir. Haziran 2006'da Çevre ve Alt Yapı, Ekonomi, Toplumsal –Kültürel Çalışma Gruplarının oluşturulması ile hazırlanmasına fiilen başlanmıştır. Ağustos 2008'de ise Çalışma Alanları ve Konuları Eylem Planları 3. Taslakları hazırlanıp, Kent Konseyi'nin değerlendirmesine sunulacak hale getirilmiştir.

5.2.3.1 Kent Eylem Planı süreci ve yoksullukla mücadele

Kent Eylem Planı'nın danışmanı olarak görev alan Göymen, yerel kalkınmada başarılı olunması için üç temel saptamanın önemine dikkat çekmektedir:

> *"Birincisi, kalkınma insan odaklı olmalıdır. Salt büyümeyi hedef alan yaklaşımlar doğru değildir. İkincisi, pozitif ayrımcı ilkelerin uygulanması, belediyenin toplumun farklı kesimlerini de gözetmesidir. Üçüncüsü, çok boyutlu olunmalı, bu boyutlar arasında tamamlayıcılık gözetilmelidir" (Göymen, 2004).*

Çanakkale Kent Eylem Planı, tüm süreci boyunca katılımcı mekanizmaları yoğun kullanmış ve çok paydaşlı toplantılar neticesinde ilin önceliklerini ve vizyonunu belirlemeye yönelik çalışmalarda bulunmuştur. Çalışmalar ve raporlar daha sonra Stratejik Planlama sürecinde Belediye yetkililerince kullanılmıştır:

> *"Biz planlama sürecinde Kent Eylem Planını gözönüne aldık ve Stratejik Planımızın üst metni olarak kabul ettik."*

Kent Eylem Planı'nın temel amacı şöyle ifadelendirilmiştir:

Kentteki çevre ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, Çanakkalelilerin bireysel ve toplumsal gelişmelerinin en az kaynak kullanarak en kısa zamanda gerçekleştirilmesidir.

Çanakkale Kent Eylem Planlama sürecinin temel ilkeleri ise aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- *Yerel hizmet kullanıcılarının istek, değer ve ideallerini yansıtması*
- *Doğal kaynakların ve doğanın taşıma kapasitesinin dikkate alınması*
- *Teknik değerlendirmelerin ve katılımcı konu analizlerinin birlikte kullanılması*
- *Ekonomik, toplumsal ve ekolojik gelişme süreçlerinin dengelenmesi*
- *Kuşaklar içi ve arası adaletin sağlanması*

Kent Eylem Planı'nın ilk aşamsında mevcut durum analizi yapılıp; mevcut durum belirlenip, kentlinin öncelikleri, hedefleri, saptandığı belirtilmektedir. Öncelikle, kentin sosyal, ekonomik ve fiziksel durumu bilimsel ve istatistiksel verilerden yararlanarak analitik olarak değerlendirip, Çanakkale'nin mevcut durumuna ilişkin sonuç raporları hazırlanmıştır.

Daha sonra; Çevre ve Alt Yapı, Ekonomi, Toplumsal –Kültürel Çalışma Gruplarını oluşturan ekip, ortak çalışma ilkelerini, çalışma alanları ve konuları ile mevcut durumun tespiti yöntemini belirlemişlerdir. 2006 yılının sonuna kadar ise, kentin durumu istatistiksel yöntemler kullanılarak değerlendirilmiş ve durumu ilişkin sonuç raporları hazırlanmıştır. Bu çalışmaya 150 civarında Çanakkalelinin katıldığı belirtilmektedir.

Çalışma Grupları, kentin mevcut durumunu tespit ederken TÜİK, DPT ve yerel verilerin yanı sıra Çanakkale ile ilgili makale, rapor, araştırma-inceleme, tez, kitap gibi çeşitli kaynaklardan ve TESEV'in Çanakkale'de yapmış olduğu çalışmalardan yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Mevcut durum raporunda; dışlanma, cemaatleşme, köyden kente göç, gettolaşma ve iklim değişikliğine yönelik konulara değinilmiştir.

İkinci aşamada; Çalışma Grupları Mevcut Durum Raporları kentli ile paylaşılıp, Yönlendirme Kurulu tarafından belirlenen hedef gruplarla danışma toplantıları

yapmıştır. Toplantılardan önce, mevcut durum raporları "Ancak Seninle Birlikte Olur" adıyla katılımcılara dağıtılmıştır.

Sonuçlar üzerinden bir dizi tartışma toplantısının yapıldığı, hedeflerin ve önceliklerin belirlendiği belirtilmektedir. Bu toplantılar sırasında, planlama sürecinde yer almak isteyenler de tespit edilmiştir. Toplantılara 600'e yakın Çanakkalelinin gönüllü olarak katıldığı ve görüşlerini paylaştığı belirtilmektedir. Bu çalışmaların ardından, Yönlendirme Kurulu'nun görevlendirdiği kişilerden oluşan Plan ve Proje Destek Ekibi, kentin vizyon, misyon, ilke ve değerleri ile çalışma alanları konusunda eylem planlarının hazırlanması konusunda destek vermeye başlamıştır.

Kentin vizyon, misyon ve çalışma alanları belirlendikten sonra, mevcut durumdan istenilen geleceğe ulaşmak için Eylem Planı hazırlanmıştır. Her bir revizyon sırasında Danışma Toplantıları yapılarak Çanakkalelilerin plan hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur. Bu danışma toplantılarına 500 civarında Çanakkalelinin katıldığı belirtilmektedir.

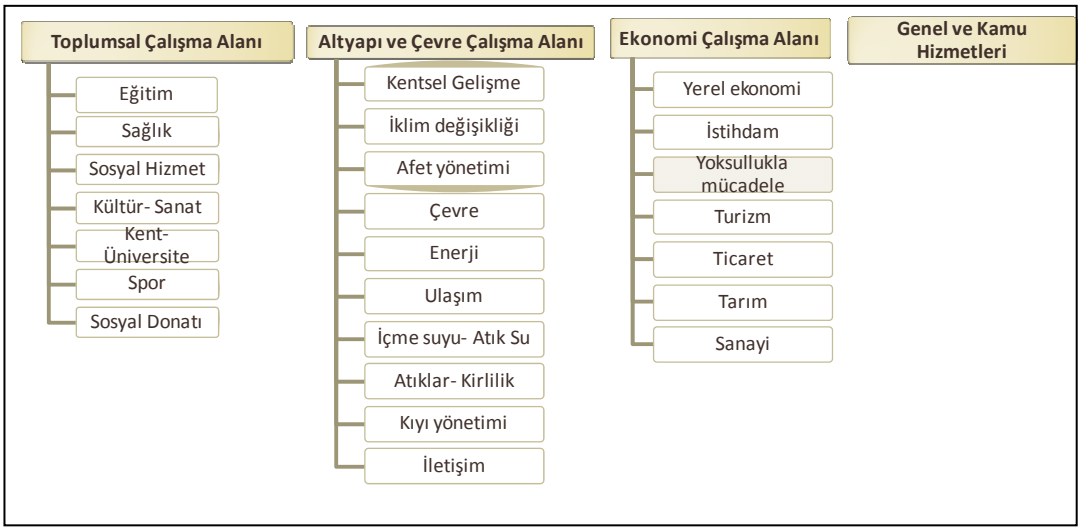

Şekil 5.15 : "Ancak Seninle Birlikte Olur" kitapçığı.

Kent Eylem Planı 4 ana çalışma grubundan oluşmaktadır:

- Toplumsal Çalışmalar
- Altyapı ve Çevre Çalışmaları
- Ekonomi Çalışmaları
- Genel ve Kamu Hizmetleri Çalışmaları

Ekonomi çalışma alanının altında 7 ayrı alt çalışma alanı bulunmaktadır. Bu alanlar yerel ekonomi, istihdam, yoksullukla mücadele, turizm, ticaret, tarım ve sanayi olarak belirlenmiştir.

Şekil 5.16 : Çanakkale Kent Eylem Planı çalışma alanları.

Toplumsal- Kültürel Çalışma Alanı altında yoksulluk ve dezavantajlı gruplara yönelik aşağıdaki amaç, politika ve öngörülen sonuçlar belirlenmiştir:

Sosyal Hizmetler Eylem Planı:

Amacı: Toplumu oluşturan birey ve grupların gelişme sürecinden yararlanmalarını, bu sürece uyum sağlamalarını ve katılımda bulunmalarını gerçekleştirmek, güçsüz birey ve grupların ihtiyaçlarının karşılanması ve çözümlenmesi, onların kendi kendilerine yeterli hale gelmelerine yardımcı olmak

Temel Politikalar: Dezavantajlı kesimlerin toplumsal ve insani gelişme olanaklarını artırılması

Öngörülen Sonuçlar*:* Katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi

- Kentin kaynaklarından yararlanmalarının artması
- Hızlı toplumsal değişme, kentleşme ve göçün yarattığı sorunlarla baş edebilme kapasitelerinin gelişmesi
- Toplumsal gelişme ve içermelerinin sağlanması

Ekonomi Çalışma Grubu'nun altındaki alt gruplardan ***İstihdam Eylem Planı*** başlığının altında ise amaç ve hedefler şöyle belirtilmiştir;

Amacı: Kentli işgücünün hizmet, turizm ve ticaret sektörleri başta olmak üzere nitelikli hale getirilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması

***Temel Politikalar*:** Dezavantajlı grupların işgücüne katılımında fırsat eşitliğini sağlamak

Öngörülen Sonuçlar*:*

- Dezavantajlı grup mensuplarının formel istihdamlarının artması
- Dezavantajlı grup mensuplarının girişimcilik anlamında birlikte üretmesi ve pazarlaması

Yoksullukla Mücadele için Ekonomi Çalışma Grubu'nun altında ayrı bir eylem planı geliştirilmiştir. Burada amaç şöyle belirtilmiştir:

Yoksulluğun ve yoksunluğun azaltılması, hafifletilmesi ile insani gelişmenin artırılması

Temel politikalar ise aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Kentsel gelişmede yeni yoksulluk ve yoksunlukların oluşmasını engellemeye öncelik vermek

Yoksullukla mücadele program ve projelerinde kullanılmak üzere finansman kaynakları oluşturmak

Yoksullukla mücadele çalışmalarını yoksullar ile birlikte tasarlamak ve uygulamak

Yoksulların temel ihtiyaçlarını karşılama maliyetlerini düşürmek

Yoksulların acil ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılanmak

Yoksullukla mücadele için bir dizi faaliyet alanı öngörülmüştür. Bu alanlar:

Yoksullara kayıtlı ve iş kanunlarına uyan isletmelerde iş bulma olanağı sağlanması

Kayıtlı ve düzenli istihdam olanaklarının geliştirilmesi üzerine stratejiler geliştirilmesi

Yoksulların işgücü piyasalarına uyumunu kolaylaştırma

Yoksullukla mücadele için kaynak oluşturulması

Kent kaynaklarının toplumsal eşitsizliklerin azaltılmasında kullanılması

Yoksullukla mücadelede gerekli ve yeterli veri ve bilgi sisteminin oluşturulması

Yoksullarda topluluk olarak kendini güçlendirmeye ve sinerji oluşturmaya öncelik ve ağırlık verilmesi

Ortak toplumsal hizmetlere yoksul ve dezavantajlı kesimlerin erişiminin kolaylaştırılması

Sosyo-ekonomik olanakları kısıtlı olan kişi ve ailelere sağlıklı ve nitelikli konut edinebilme olanaklarının oluşturulması

Sokak, site ve mahallelerde o çevrede yaşayanların birbirleri ile ilişki kurabilecekleri, birlikte sosyal ve kültürel etkinlikte bulunabilecekleri açık ve kapalı ortamlar oluşturulması

Ortak toplumsal hizmet olanaklarını yoksul ve yoksun kesimlere toplumsal –kültürel gelişme olanakları sağlayacak şekilde geliştirilmesi

Bu faaliyet alanlarının bir kısmı kurumların uygulamalarında vardır, bir kısmı ise proje olarak önerilmiştir: Kent Eylem Planı yoksullukla mücadele faaliyet alanları ve kurumların programlarında olan uygulamalar çizelge 5.7'de yer almaktadır.

Çizelge 5.7 : Kurumların programlarında olan sosyal dışlanma odaklı projeler.

FAALİYET ALANLARI	KURUMLARIN PROGRAMINDA OLAN UYGULAMALAR
Yoksullukla mücadele için kaynak oluşturulması	Mikro kredi uygulaması
	Meslek sahibi yoksul kişilerin küçük sermaye ile işyeri açarak üretime katkıda bulunmaları amacıyla kredi verilmesi
Sosyo-ekonomik olanakları kısıtlı olan kişi ve ailelere sağlıklı ve nitelikli konut edinebilme olanaklarının oluşturulması	Gecekondu Önleme Projesi
Sokak, site ve mahallelerde o çevrede yaşayanların birbirleri ile ilişki kurabilecekleri, birlikte sosyal ve kültürel etkinlikte bulunabilecekleri açık ve kapalı ortamlar oluşturulması	Mahalle hizmet evleri projesi
	Barbaros Sosyal Tesis Projesi

5.2.3.2 Yoksulluk ve sosyal dışlanmaya yönelik projeler

Yoksulluğun azaltılmasına yönelik projelere Kent Eylem Planı çalışma gruplarında kapsamlı bir şekilde yer verilmiştir. İstihdam, kaynak ve bütçe ayırma, temel hizmet kalitesinin arttırılması ve katılıma teşvik gibi konuların dikkate alındığı görülmektedir. Çizelge 5.8 bu faaliyet alanlarını ve önerilen projeleri, önceki bölümlerde bahsi geçen temel yoksulluk stratejileri gruplaması ile ilişkilendirerek göstermektedir.

Çizelge 5.8 : Kent Eylem Planı yoksullukla mücadele faaliyet alanları ve projeler.

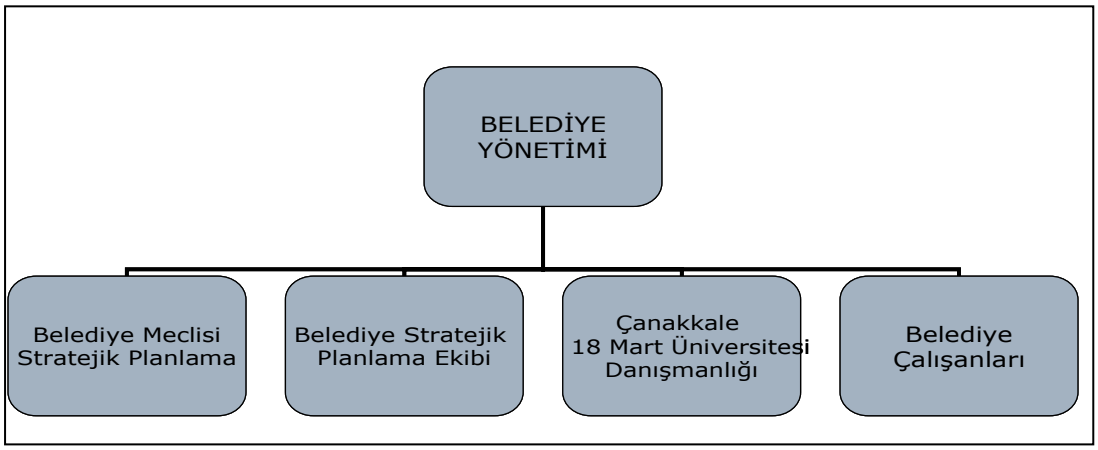
STRATEJİLER	FAALİYET ALANLARI	ÖNERİLEN PROJELER
İSTİHDAM YOLUYLA İŞSİZLİĞİN AZALTILMASI	Yoksullara kayıtlı ve iş kanunlarına uyan isletmelerde iş bulma olanağı sağlanması	İşletmelerin ruhsatlı çalışma denetiminin geliştirilmesi projesi
		İşletmelerin İLO standartlarına uygun, iş ortamları sağlayıp sağlamadığının denetlenmesi projesi
	Kayıtlı ve düzenli istihdam olanaklarının geliştirilmesi üzerine stratejiler geliştirilmesi	Mevcut teknolojinin istihdam azalmasına yol açmayacak şekilde kullanılmasını geliştirme projesi
	Yoksulların işgücü piyasalarına uyumunu kolaylaştırma	Yoksul ailelerin işgücü miktarını artırılması programı hazırlama projesi
		Yoksul ailelerdeki işgücünün bilgi ve becerisini geliştirilmesi programı hazırlama projesi
KAYNAK AYIRMA & KAYNAKLARI ETKİN KULLANMA	Yoksullukla mücadele için kaynak oluşturulması & Kaynakların verimli, nesnel ve şeffaf kullanılması	Yoksullukla Mücadele Fonu programının hazırlanması projesi
		Kamu kurumları ile meslek odaları bütçelerinden belirli bir payın Yoksullukla Mücadele Fonuna aktarılması
		Yardım kriterlerin nesnelliğinin geliştirilmesi projesi
		Ayni ve nakdi yardımda bulunan çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun geliştirilmesi
KATILIM & GÜÇLENDİRME	Yoksullarda topluluk olarak kendini güçlendirmeye ve sinerji oluşturmaya öncelik ve ağırlık verilmesi	İlgili kurum ve kuruluşların topluluk temelli organizasyon yapma kapasitelerinin geliştirilmesi projesi
		Yoksullar arasında toplumsal dayanışma ağları oluşturma projesi
		Topluluk temelli yoksulluğu azaltıcı girişimlerin desteklenmesi projesi
TEMEL HİZMETLERE ERİŞİMİN SAĞLANMASI	Ortak toplumsal hizmetlere yoksul ve dezavantajlı kesimlerin erişiminin kolaylaştırılması & Acil ve zorunlu ihtiyaçlarını yerinde kullanımının geliştirilmesi	Semt çamaşırhaneleri oluşturma projesi
		Yerel hizmetleri fiyatlandırmada ödeme güçlerinin göz önünde tutulması (farklı tarife oluşturma) projesi
		Acil ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılayamayacak ailelerin tespiti
ALTYAPI VE KONUT KALİTESİNİN ARTTIRILMASI	Sosyo-ekonomik olanakları kısıtlı olan kişi ve ailelere sağlıklı ve nitelikli konut edinebilme olanaklarının oluşturulması	Bina içinde tuvalet, banyo, mutfak, su ve elektriği olmayan hanelerin bunları edinmesini kolaylaştırma projesi
		Ucuz arsa üretme hazırlanması projesi
		Ucuz ve nitelikli konut üretme projesi

Yoksullukla mücadele eylem alanı dışında, kültür, eğitim, sosyal hizmetler vb. çalışma alanları kapsamında da dezavantajlı gruplara yönelik tasarlanan projeler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda listelenmiştir:

- Kadınlara mesleki beceri kazandırılması programları hazırlanması projesi
- Kadın iş ve eğitim Merkezi kurulması projesi
- Çocuk Bakımı sisteminin oluşturulması projesi
- Yaşlı bakımı sisteminin oluşturulması projesi
- Engelli bakımı sisteminin oluşturulması
- Acil ve zorunlu ihtiyaçlar ile ilgili fonların yoksul öğrencilerin eğitim giderlerine destek projesi
- İhtiyaç olan okullarda öğrencilere ücretsiz sabah kahvaltısı verilmesi projesi
- Yoksul öğrencilerin üniversiteye ücretsiz hazırlanmasını sağlayıcı kursların açılması projesi
- Ekonomik nedenlerle yüksekokulda okumakta zorlananların ailelerine destek projesi
- Kız öğrencilerin okumasını teşvik etme projesi
- Yoksul kesimlerin kültürel üretimlerini özendirme ve kolaylaştırması projesi

5.2.3.3 Çanakkale Stratejik Planlama Süreci

Çanakkale stratejik planlama süreci katılımcı bir yaklaşımla gerçekleştirilmek üzere planlanmıştır, 28 kişilik planlama ekibinin çatısı şekil 5.17'de yer almaktadır.

Şekil 5.17 : Çanakkale stratejik planlama ekibi.

Çanakkale Stratejik Planı hazırlanırken, Kent Eylem Planı çalışmaları sonuçlarının yönetim tarafından dikkate alındığı belirtilmektedir.

> *"Biz Stratejik planımızı hazırlarken, Kent Eylem Planı'nı kendimize üst metin olarak aldık, yaptığımız çalışmalarının onunla uyumlu olmasına dikkat ettik, ikinci plan da ilk planın bu anlamda devamı niteliğindedir."*

Planlama sürecinde iç, dış ve stratejik paydaşlar aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Planlamanın İç Paydaşları:

Kurumsal hedeflere ulaşmayı sağlayan, üretilen proje, faaliyet ve etkinliklerin birebir içinde olan üreten ve uygulayan kurum içi birimler olarak tanımlanmıştır.

Planlamanın Dış Paydaşları:

Kent hizmetlerinden faydalanan ve hizmetlerin üretilmesi ve geliştirilmesine katkı sağlayan örgütlü yapılar, dernekler, odalar, birlikler vb. STK'lardır. Etki ve etkileşimi belediye hizmet ve faaliyetlerinde ortak projeler yaratmak ve kolaylaştırıcı olmaktadır.

Çizelge 5.9 : Planlamanın stratejik paydaşları.

Stratejik Paydaşlar		
TEDAŞ	Kent Konseyi	Belediye Hizmet Grupları
Telekom	Mahalle muhtarları	Sanayi ve Ticaret Odası
İl Özel İdaresi	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Yerel Gündem 21

Vatandaşlar:

Kentte yaşayan, kent alışkanlıklarını devam ettiren, kente kimlik kazandıran, belediye hizmetlerden faydalanan, belediye karar ve hizmetlerine katılan, sorgulayan ve katkı veren, toplumsal yapıyı oluşturan bireylerdir.

Çanakkale stratejik planlama sürecine katılım yüksek olmuştur, hem Belediye, hem sivil toplum örgütleri, meslek odaları planlamanın çeşitli aşamalarında süreçte bulunmuş, çalışmalarda görüş bildirmişlerdir.

Ekibin çalışma değerleri arasında, ilk sırada belirtilen konulardan biri kentteki dezavantajlı gruplar başta olmak üzere kentte yaşayan tüm insanların yaşam kalitesini yükseltmektedir.

Stratejik Plan incelendiğinde, dezavantajlı gruplara, özellikle engellilere yönelik çok sayıda faaliyetin önceliklendirildiği görülmektedir. Kadınların iş gücüne katılım yoluyla güçlendirilmesi ve çocukların sosyal aktivitelere teşviki ile geliştirilmeleri yönündeki faaliyetlere de stratejik planda yer verilmektedir.

Hizmet sunumunda kent yaşayanlarının sosyal, ekonomik, kültürel özelliklerine, dini inanç ve farklılıklarına bakılmaksızın tüm bireylere insan haklarına bağlı eşit hizmet sunmak ise demokratik bir değer olarak çalışma ekibi tarafından vurgulanmıştır.

Stratejik Planlama Ekibinin Çalışma Değerleri:

Dezavantajlı gruplar başta olmak üzere kentte yaşayan tüm insanların yaşam kalitesini yükseltmek, toplumsal dayanışmayı tesis ederek kentli memnuniyetini en üst düzeye çıkarmak, insan ilişkilerinde bencilliği ortadan kaldırarak diyalog gerçekleştirmek, çatışma yerine uzlaşma ve hoşgörü kültürünün tesisini sağlamak olarak belirlenmiştir.

Demokratik değer ve ilkeler:

Dünyada kamu yönetimi alanında geliştirilen ve yönetişim olarak ifadesini bulan yeni yönetim stratejilerini takip etmek ve bu yeniliklerin kentsel yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla hayata geçirilmesini sağlamak, kısaca yeniliklere açık olmak ve hizmet sunumunda kent yaşayanlarının sosyal, ekonomik, kültürel özelliklerine, dini inanç ve farklılıklarına bakılmaksızın tüm bireylere insan haklarına bağlı eşit hizmet sunmak olarak ifade edilmektedir.

5.2.3.4 Stratejik planda yoksulluk yaklaşımlı projeler ve hedefler

Stratejik plan, yaşlılara, kadınlara, çocuklara, engellilere, toplumsal yaşamdan dışlanmışlara yönelik belirlenen faaliyetler açısından taranmış ve aşağıdaki konulara 2006-2010 Çanakkale Stratejik Plan'ında yer verildiği görülmüştür: Bu projelere yoksulluk ve sosyal dışlanmaya yönelik göstergeler dahilinde çizelge 5.10'da yer verilmiştir.

Kent genelinde düzenlenecek mesleki beceri kazandırma programları, işsizlikle mücadele için stratejik planda önerilmektedir. Kentsel içme suyu kalitesinin arttırılması ve kanalizasyonu olmayan bölgelerin belirlenmesi, altyapı sorunlarının çözümlenmesi için uygulama alanları olarak belirtilmektedir.

Çizelge 5.10 : Yoksulluk ve sosyal dışlanma gösterge ve yoksulluğu önleme stratejileri ve stratejik planda ilgili projelerin matrisi.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Göstergeleri	***Stratejiler***	***Stratejik Planda İlgili Projeler***
İşsizlik, işgücüne katılamama	İstihdam yoluyla işsizliğin azaltılması	Bölgenin iş gücü piyasasına uygun meslek ve beceri kazandırma kursları düzenlenecektir.
Sağlıksız yaşam koşulları	Altyapı ve konut kalitesinin arttırılması	2010 yılı sonuna kadar kentsel içme suyu kalitesinin arttırılması için içme suyu sistemlerinin teknolojik olarak yapılandırılması sağlanacaktır. Kanalizasyonu bulunmayan bölgeler belirlenecektir. Fevzi Paşa Mahallesi özel amaçlı Kurumsal İmar Planı Kentsel Dönüşüm Projesi hayata geçirilecektir.
Eğitimsizlik, okuma- yazma yetersizliği Temel ihtiyaçların karşılanamaması Engelli, çocuk ve yaşlıların gerekli bakımını sağlayamama	Temel hizmetlere erişimin sağlanması	2010 yılı sonuna kadar yaşlı, kadın, çocuk ve özürlülere yönelik hizmetlerde kent genelinde katılım ve dayanışma arttırılacak, ayni ve nakdi yardım ve burs yoluyla destek olunacaktır. 2010 yılı sonuna kadar kentte yaşayanların sosyal yaşam anlayışını yükseltmek için eğitim, ayni ve nakdi yardımların yapılmasına yönelik projeler geliştirilecektir.
Katılım sağlayamama, toplum yaşamının dışında kalma	Katılım için Kapasite Arttırımı ve Güçlendirme	2010 yılı sonuna kadar yaşlı, kadın, çocuk, özürlüler, yoksul ve düşkünlere sunulan hizmetlerde kent genelinde dayanışma ve katılım arttırılacak, faaliyetlere gönüllü katılım sağlanacaktır. Fevzipaşa Toplum Merkezi: Başta mahallelilerin kültürlerini koruyacak ve sonraki nesillere aktarılmasını sağlayacak, sosyal gereksinimlerini karşılayacak merkez kurulacaktır. Barbaros Toplum Merkezi çalışmaları hayata geçirilecektir. 2007 yılından itibaren katılımcı bütçe çalışmalarına başlanacaktır. 2010 yılı sonuna kadar Çanakkalelilerin kent yönetimine aktif katılımı artırılacaktır.

Aynı, nakdi yardımlar ve burs yolu ile okullaşma oranının arttırılması ve yoksul ailelere çocuklarının eğitimi konusunda destek olunması hedeflenmektedir. Kapasite arttırımı ve katılımı sağlamak için bir dizi faaliyet alanı sıralanmıştır. Bu çalışmaların başında ise kentteki toplum merkezlerinin hem kapasitelerinin hem de sayılarının arttırılması planlanmaktadır.

Toplum merkezlerinin, kadınlara, çocuklara, gençlere ve yoksul kesime yönelik kültürel, sosyal faaliyetler düzenlemesi sağlanacak, Fevzipaşa Toplum Merkezi aracılığı ile ise, mahallenin kültürünü sonraki nesillere aktarabilmek için sosyal ve kültürel faaliyetlerin yürütülmesi çalışmalarında bulunulacaktır.

2009 Faaliyet Raporu'na göre projelerin gerçekleştirilme durumları incelenmiştir. Ayrıca Belediye Stratejik Planlama ekibinden Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliğinden ve Kent Konseyi'nden yetkililerle projelerin uygulanma süreçleri ile ilgili bilgi almak üzere derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Çizelge 5.11, yoksulluk göstergeleri, bu göstergelere yönelik olarak planda yer alan hedef ve projeleri ve mevcut durumda bu kategoriler dahilinde ne tip projeler uygulandığını göstermektedir.

Hemen hemen her konu başlığı altında planla birebir olmasa da uyumlu projelerin uygulandığı ve uygulanmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Projelerin yürütülmesinde yalnızca belediyenin değil, sivil toplum örgütlerinin, Kent Konseyi'nin, Milli Eğitim, Sosyal Hizmetler Müdürlüklerinin ve Yerel Gündem 21'in ortak çabaları olduğu görülmektedir.

Uygulamalara bakıldığında; Fevzipaşa özelinde yapılan projeler dikkat çekmektedir. Fevzipaşa'da açılan toplum merkezi, engellilere, kadınlara ve çocuklara yönelik faaliyetlerle, özellikle bu mahallenin sosyal dışlanma açısından yaşadığı sorunları azaltmaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Roman çocukların yaz döneminde sosyal ve kültürel becerilerini arttırmaya yönelik olarak düzenlenen yaz okulu çalışmaları ile mahalleyi ve önceliklerini daha yakından tanımayı sağlayacak faaliyetlerde de bulunulduğu belirtilmektedir. Katılımcı bütçeleme çalışmalarının uygulandığı mahallelerden biri olan Fevzipaşa'da oylama sonuçları halkın sosyal kamusal alanlara olan ihtiyacını ve talebini göstermiştir.

Çizelge 5.11 : Yoksulluk göstergeleri ve projelerin uygulanma durumu.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Göstergeleri	***Stratejik Planda İlgili Projeler***	***Uygulanan Projeler***
İşsizlik, işgücüne katılamama	Bölgenin iş gücü piyasasına uygun meslek ve beceri kazandırma kursları	Fevzipaşa ve Atatürk Mahalleleri'nde yaşayanlara Belediyede istihdam olanakları sağlanmaya çalışılmıştır. Belediye, çalışmalarında ve özel sektör girişimlerinde Çanakkalelilerin çalıştırılmasını ve yoksul kesime istihdam yaratmada öncelik tanınmasını temel felsefesi olarak belirtmektedir. At arabalarının kaldırılması projesi ile, at arabası sahiplerine nakdi yardım ve iş imkanı sağlanmıştır.
Sağlıksız yaşam koşulları	2010 yılı sonuna kadar kentsel içme suyu kalitesinin arttırılması için içme suyu sistemlerinin teknolojik olarak yapılandırılması sağlanacaktır. Kanalizasyonu bulunmayan bölgeler belirlenecektir. Fevzi Paşa Mahallesi özel amaçlı Kurumsal İmar Planı Kentsel Dönüşüm Projesi hayata geçirilecektir	Kent genelinde 4.500 m kanalizasyon şebeke hattı döşenmiştir. Belediye- Üniversite işbirliğiyle Fevzi Paşa Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi'nin çalışmaları başlamıştır.
Eğitimsizlik, okuma- yazma yetersizliği	2010 yılı sonuna kadar yaşlı, kadın, çocuk ve özürlülere yönelik hizmetlerde kent genelinde katılım ve dayanışma arttırılacak, ayni ve nakdi yardım ve burs yoluyla destek olunacaktır.	Eğitime Destek Projesi kapsamında 450 yoksul çocuğa eğitim desteği sağlanmıştır. İngilizce kursları düzenlenmiş, Bilenler Bilmeyenlere Öğretiyor projesi hayata geçirilmiştir. İlkokul çocuklarını destekleme projesi Halk Eğitim Okuma- Yazma kursları 2008-2009 eğitim öğretim yılında Kasım-Aralık-Ocak ve Şubat aylarında toplam 245 (201 üniversite, 40 orta öğretim, 4 ilköğretim) öğrenciye öğrenim yardımı verilmiştir. Yıl içinde kullanılan bütçe 127.360,00 TL olarak belirtilmektedir. Okul Öncesi Destekleme Programı
Temel ihtiyaçların karşılanamaması	2010 yılı sonuna kadar kentte yaşayanların sosyal yaşam anlayışını yükseltmek için projeler geliştirilecektir.	Sosyal market çalışmalarına devam etmektedir. Beslenme, barınma, ulaşım vb. alanlarda 2009 yılında toplamda 3.100 kişi ve 26 aileye hizmet verildiği ifade edilmektedir.

Çizelge 5.11 (devamı) : Yoksulluk göstergeleri ve projelerin uygulanma durumu.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Göstergeleri	***Stratejik Planda İlgili Projeler***	***Uygulanan Projeler***
Engelli, çocuk ve yaşlıların gerekli bakımını sağlayamama	Sportif faaliyetlerin geliştirilmesi Kentin fiziki yapısı ve kent araçlarının engelli vatandaşlarımıza göre uyarlanması Engellilerin sanatla tanışmalarına yönelik faaliyetler Kentte yaşayan dezavantajlı grupların envanterinin çıkarılması Engelli vatandaşların toplu taşıma hizmetinden kaliteli bir şekilde faydalanması	Çocukların, gençlerin, engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak amacıyla oluşturulan Kent Konseyi Engelliler Meclisi tarafından üretilen proje ve yapılan çalışmalara ortaklık ile destek verildiği belirtilmektedir. 2009 yılı boyunca 410 engelli ücretsiz, 106 engelli indirimli toplam 516 engelli otobüs kartı kullanımından yararlanmış. 109 engelli su indiriminden yararlanmış, Kentteki STK'lar, Kent konseyi kadın meclisi, gençlik meclisi, engelli meclisi ile ortaklık kurularak projeler ve çalışmalar gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Yaşlıdan Yaşlıya Destek Programı uygulanmıştır. Kültür ve Sanat alanlarında festival ve yıl içerisinde yapılan etkinlik çalışmalarında, Kent Konseyi bünyesinde bulunan Kadın, Engelli, Gençlik Meclisleri'nin üyelerinin de katkısı sağlanmıştır.
Katılım sağlayamama, toplum yaşamının dışında kalma	2010 yılı sonuna kadar yaşlı, kadın, çocuk, özürlüler, yoksul ve düşkünlere sunulan hizmetlerde kent genelinde dayanışma ve katılım arttırılacak, faaliyetlere gönüllü katılım sağlanacaktır. Fevzipaşa Toplum Merkezi: Başta mahallelilerin kültürlerini koruyacak ve sonraki nesillere aktarılmasını sağlayacak, sosyal gereksinimlerini karşılayacak merkez kurulacaktır. Barbaros Toplum Merkezi çalışmaları hayata geçirilecektir.	Sağlık Bilgilendirme Toplantıları, Barbaros Toplum Merkezinde yapılmıştır. Toplam 4 toplum merkezi faaliyete geçmiştir, Fevzipaşa Toplum Merkezi için gerekli yerler alınmış, proje fonunun Haziran 2010 sonuna kadar gelmesi beklenmektedir.Barbaros Toplum Merkezi çalışmaları başlamıştır. Katılımcı bütçeleme çalışmaları gerçekleştirilmiş, mahallelilerin öncelikleri belirlenmiştir. Roman çocukların topluma uyumu ve kültürel sosyal becerilerinin geliştirilmesi amacıyla Yaz Okulu düzenlenmiştir, Temmuz 2010'da ikincisi yapılacaktır. Barbaros Mahallesi Toplum Merkezinde çalışmalara katılan gruplara ve zihinsel engellilere tesisler tahsis edilmiştir. Cemevi açılma çalışmalarının bitmek üzere olduğu ifade edilmektedir.

Altyapı sorunlarını çözmeye yönelik olarak, Fevzipaşa Mahallesi Özel Amaçlı Kurumsal İmar Planı'nı çalışmaları da stratejik plan uygulamalarında belirtilen diğer

bir noktadır. Barbaros ve Troia Toplum Merkezlerinde kapasite arttırma eğitimleri kapsamında toplam 26 eğitim programı düzenlenmiştir,

Anne Çocuk Eğitimi, Kadın İnsan Hakları Programı, Anne Destek Programı, İlkokul Çocuklarını Destekleme Projesi, Yaşlıdan Yaşlıya Destek Programı, Hukuk Bilgilendirme Toplantıları, Sağlık Bilgilendirme Toplantıları, Okul Öncesi Destekleme ve Roman Çocuklar için Yaz Okulu projeleri kapsamında 4.804 kişiye ulaşıldığı ifade edilmektedir.

Projelerinin temel felsefesini işsizlik ve yoksulluğu önleme olarak belirlediklerini söyleyen bir belediye yetkilisi, her türlü ekonomik düzenleme, imar kararları ve istihdam olanaklarını değerlendirirken bu felsefeyi akıllarında tuttuklarını söylemektedir:

> *"İşsizlik ve yoksulluğu önlemek bizim planımızın ve uygulamalarımızın temel felsefesini oluşturuyor. Örneğin, bir alışveriş merkezinin açılması için izin vereceksek, yetkililere minimum 500 kişi istihdam etmelisiniz ve bu istihdam edilecek kişiler Çanakkaleli olacak diyoruz. Çanakkale'de üretim yapan üretim merkezi, kanyak fabrikası kapatıldı. İmar tadilatı yapıldı, üretimhane olmadığı sürece konuta açmayacağız, Sümerbank, imar planına göre istihdama açılacak. Yoksulluğu tek başlık altında tutmadık, diğer alanlarda da yoksulluk ele alındı, kent imar planı varsa onun içinde yer aldı."*

> *"Bizim kentimizin en önemli özelliklerinden biri katılımcılık, örneğin, at arabalarının kaldırılması ile birlikte bir yoksulluk durumunun öne çıkacağı anlaşıldı. Bununla ilgili kaldırmadan önce bir yıl bu konuyla uğraştık: kayıtlı tüm at arabalarıyla her ay toplandık, ne istiyorsunuz diye sorduk kimisi para, kimisi büfe, kimisi Cuma pazarından yer istedi. Katılımcı yöntemlerle ve onların yoksulluğunu gidermek için onların da talepleri olan büfe yeri ve onlara bir iş imkanı sağladık."*

Takip eden bölümde yoksulluğu ve sosyal dışlanmayı önlemeye yönelik olarak uygulanmakta olan proje örnekleri yer almaktadır.

5.2.4 Proje örnekleri

5.2.4.1 Roman çocuklar için yaz okulu

Roman çocukların sosyal yaşama katılımı ve bilgi becerilerini geliştirmek amacıyla Haziran 2009'da bir yaz okulu programı tasarlanmıştır. Sosyal dışlanmayı en yoğun yaşayan Roman çocuklar olduğu, çocukların temel olarak yoksulluk nedeniyle potansiyellerini tam olarak geliştiremediklerini ve içinde yaşadıkları topluma eşit bireyler olarak katılamadıkları, bir durum değerlendirmesi olarak belirtilmiştir.

Proje amacı şöyle ifade edilmektedir:

Roman yaz okulunun amacı; Fevzi Paşa Mahallesinde yaşayan çocukların ve gençlerin kendilerini kabul edilebilir biçimde ifade etmelerine yardımcı olacak zemini yaratmak, toplumsal kaynaklara ulaşımlarını sağlayacak beceriler geliştirmeleri için ortam sağlamak ve bu yolla topluma entegrasyonlarına yardımcı olmaktır.

Şekil 5.18 : Fevzipaşa Mahallesi çocukları için yaz okulu.

Proje yararlanıcıları, Roman mahallesinde yaşayan 5-6 yaş, 7-12 yaş ve 13- 18 yaş arası çocuklar olarak tanımlanmıştır. Çocuklarla birlikte geçirilecek faaliyetlerle mahalleliyi tanımak, çocukların bir faaliyeti başlatıp tamamlayabilmesini sağlamak, mahallelinin, kamu kuruluşları ve STK'lar ile işbirliği yapmasını sağlamak amaçları ile yola çıkan yaz okulu projesi boyunca, çocuklarla resim, bilgisayar, İngilizce, dans, seramik çalışmaları, yüzme ve gezi faaliyetlerinde bulunulmuştur. Anne babalarla ise ilişki geliştirme toplantıları ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte mahalleye yönelik duyarlılık geliştirme ve sosyal dışlanma ile mücadele etmek toplantılar yapılmıştır (Karacık ve Gümrükçü, 2009).

5.2.4.2 Katılımcı Bütçeleme Çalışmaları

> *"Katılımcı bütçe bize uygun dediğimiz andan itibaren hem yöneticiler hem çalışanlar hep birlikte karar verdik ve yapabiliriz dedik, mahalle*

muhtarlarımızla süreci paylaştık birlikte yapabiliriz dedik, kent konseyi genel kurulunda kentli ile paylaştık, 15.000 adet tanıtım broşürünü evlere dağıttık, mahalle toplantıları düzenledik ve katılımcı bütçelemenin ne demek olduğunu, neler yapmak istediğimizi anlattık." (Belediye yetkilisi).

Porto Alegre'de bir örneği görülen katılımcı bütçeleme çalışması, Çanakkale Belediyesi ve TEPAV işbirliği ile Çanakkale'nin 7 mahallesinde uygulanmış ve mahallelerin vatandaş gözünde öncelik alanları belirlenmiş, bu öncelik alanlarına yönelik proje geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Çalışma kapsamında, mahallelinin öncelikli ihtiyaçlarını belirlemek üzere tespitler yapılmış, bütçede hangi yatırımlara ağırlık verilmesi mahallelilere sorulmuştur. Mahalleli önceliklendirme kartları vatandaşlara dağıtılmış ve bütçeyi kendilerinin bu öncelik alanlarına dağıtmaları istenmiştir.

Çanakkale Belediyesi, bütçeleme ve uygulama yöntemlerindeki açılımların neler olabileceğini ve bu doğrultuda projeler geliştirmeyi, vatandaşların karar verme süreçlerine katılımını sağlamayı amaçlamıştır. Süreç boyunca farkındalık yaratmaya yönelik aktiviteler, bütçelemenin karmaşık yapısı hakkında insanları bilgilendirme amacı ile yapılmıştır.

Katılımcı bütçelemenin amacı ve önemine yönelik bilgilendirmeler; 3 aylık bir süre zarfında halk toplantıları, odak grup toplantıları organize ederek, bilgilendirme broşürleri, basılı ve görsel materyaller dağıtarak paylaşılmıştır. 1989'daki Brezilya'nın Porto Alegre katılımcı bütçeleme uygulama modeli, süreçte örnek alınmıştır. Kurumsal kapasitenin kurulmasının uzun bir dönem alacağı göz önüne alınarak, Porto Alegre modelinin basitleştirilmiş bir versiyonu uygulanmıştır.

Paydaşların rolleri:

Uygulama aktiviteleri üç aşamalı olarak tasarlanmıştır. Modelin bileşenleri ve paydaşların rolleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Belediye:

- Çok yıllı yatırım planları ile bütçe politikalarını belirlemek
- Mevcut kaynaklarla en iyi hizmeti sunabilmek için gerekli planlamayı yapmak

- Finansal yönetimi ve hizmet sunum kalitesini geliştirmek
- Belediye'nin finansal yönetim sistemine katılımın sürdürülebilirliğini sağlamak
- Katılımcı bütçeleme çalışmalarının sonuçlarını ve Yatırım Planlama Komitesi'nin değerlendirme raporlarını Kent Konseyi'ne sunmak ve değerlendirmek

Muhtar:

- Katılımcı bütçeleme toplantılarının organizasyonunu desteklemek
- Mahallenin ihtiyaçlarını Belediye'ye sunmak
- Vatandaşları bilgilendirmek
- Yatırım Planlama Komitesi'nin çalışmalarına katılmak ve bu toplantılarla ilgili değerlendirme raporu hazırlamak.

Vatandaşlar:

- Bütçeleme ve uygulama süreçlerine katılmak
- Karar alma- bütçeleme ve uygulama aşamalarında katılma haklarını kullanmak

Kent Konseyi:

- Çanakkale için uygun bir katılımcı bütçe modeli tasarlamak
- Yatırım Planlama Komitesi'nin çalışmalarına katılmak ve değerlendirme raporu hazırlamak
- Çok yıllı yatırım planını ve Belediye'nin Bütçe ve Performans programlarını izlemek ve değerlendirmek.

Farkındalık yaratma süreci:

"Bütçemi Biliyorum, Hesap Soruyorum" kampanyası bütçeleme çalışmalarına ve karar verme aşamalarına katılımı arttırmak ve farkındalık yaratmak amaçlarıyla uygulamaya konulmuştur. Kampanya kapsamında 3 ay boyunca, odak gruplar, yapılmış, 10 bine yakın bilgilendirme broşürü kentlilere dağıtılmış ve görsel ve yazılı medya kullanılarak bilgilendirmeler yapılmştır. Farkındalık yaratma kampanyası sırasında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre "katılımcı bütçeleme" yöntemi her ne

kadar bilinmeyen ve denenmeyen bir yöntem olsa da, katılımcı yaklaşımlardan tercih edilenler listesinde ikinci sırada yer almıştır.

Uygulama Süreci:

Vatandaşların bütçeleme, izleme ve değerlendirme süreçlerine katkı sağlamalarını arttırmak için halk toplantıları düzenlenmiştir. Katılımcılar; bütçeleme süreçleri, geçmiş dönem hizmetleri ve harcamaları, gelecekteki hedefler ve kaynak gerekçeleri konularında bilgilendirilmişlerdir. Ayrıca, katılımcılardan şehrin ve mahallelerin önceliklerini tanımlamaları için yatırım talep formları, kaynakları dağıtmaları için oy pusulası ve sandık uygulamaları, hizmet değerlendirme formları ve anket uygulamaları gibi yöntemler kullanılmıştır.

Bu yöntemler aracılığı ile toplanan bilgiler ve vatandaş hizmet talepleri; Yatırım Planlama Komitesi ve Belediye bürokratları tarafından 2008 bütçeleme sürecinde kullanılmış ve bu süreçler bilgilerle uyumlu bir şekilde yürütülmeye çalışılmıştır. Yatırım Planlama Komitesi yatırım bütçesini belirlemek, gerekli politikalar üzerinde çalışmak ve belediyenin kurumsal kapasitesini arttırmak ve finansal yönetim sisteminin katılımcılık prensibini uygulamak amaçları ile kurulmuştur. Komitenin üyeleri arasında her siyasi partiden bir temsilci, belediye konseyinin bütçeleme komisyonu temsilcisi, belediye stratejik planlama komisyonunun bir üyesi, başkan yardımcısı, Kent Konseyi'nden bir üye ve ilgili mahallelerin muhtarları bulunmaktadır.

Yasal bütçeleme sürecinin tamamlanmasının ardından, ikinci aşama toplantılara geçilmiş ve bütçeleme ile ilgili alınan kararlar vatandaşlarla paylaşılmıştır.

Vatandaşların Projeleri:

"Benim de Söyleyecek Sözüm, Uygulanacak Projem Var" "Kentlilerin ve mahallelilerin daha iyi bir yaşam alanı için birlikte çalışma kapasitelerini arttırmaya yönelik olarak, "Daha yeşil, daha temiz ve daha güvenli" temaları kapsamında vatandaşlardan öneri proje taleplerinde bulunmaları istenmiştir. 2007'de, açık alanların ve meydanların iyileştirilmesine ve temiz tutulmasına yönelk 4 proje, kent güvenliği ile ilgili olarak ise 1 proje talebinde bulunulmuştur. Katılımı ve ilgiyi canlı tutmak adına, tüm projeler değerlendirme ya da notlandırmaya tabi tutulmadan kabul edilmiş ve uygulanmıştır. 4 mahalledeki vatandaşlar, bugün parkların bakımı konusunu üstlenmiş, belediyenin finansal ve ekipman katkıları ile uygulamalar

sürdürülmektedir. Diğer bir mahallede ise; vatandaşlar kendi yangın söndürme ekiplerini kurmuş ve yangın söndürücülerin bakım ve sorumluluğunu üstlenmeye gönüllü olmuşlardır. Bu aktiviteler, diğer mahallelerde de ilginin artmasını sağladığı belediye yetkililerince belirtilmektedir.

Toplantılara katılan vatandaşlar, Başkan'ın katılımının ve aktiviteler aracılığı ile hesap verme uygulamalarını yapılmış olmasının, güven ilişkisinin gelişmesinde büyük katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Benzer uygulamalarının devam edeceği, yetkililer tarafından dile getirilmektedir. 2008 yılı için projenin tahmini bütçesinin proje yarışmalarında seçilen projeler için verilen proje ödülleri, toplantı organizasyonları ve bildiri dökümanları dahil 35 bin TL olduğu yetkililerce ifade edilmektedir.

Sağlanan Faydalar:

- İki yıl boyunca süren toplantılar neticesinde; kişisel öncelikler yerine mahallenin ve kentin önceliklerinin ön planda tutulmaya başlandığı ifade edilmektedir. Bu durum kentlilik bilincinin geliştirilmesi adına önemli bir adım olarak görülmektedir.

- Muhtarın ve muhtarlığın fonksiyonlarının bu uygulamalarla birlikte arttığı belirtilmektedir.

- Kentin vizyonunun geliştirilmesinde yatırım programları ve bütçe çalışmalarındaki koordinasyonlu uygulamalar faydalı olmuştur.

- Vatandaş ve Belediye arasındaki iletişim artmıştır.

- Başkan'ın vatandaşlarla yapılan toplantılara kişisel olarak katılması toplantılara olan ilginin artmasında etkili olmuştur.

- Kaliteli ve sürdürülebilir katılımın sağlanması için gerekli kriterler belirlenmeye başlanmıştır (örneğin proje yarışmalarının uygulanma ve seçim süreçlerinde vatandaşları görevlendirmek).

Katılımcı bütçeleme sürecini bir belediye yetkilisi şöyle anlatmaktadır:

> *"Kentte yaşayan herkesin, orada yaşayan insanların vergisiyle iş yapılıyor, dolayısıyla onların ne istediği önemli. Çanakkale'deki 7 mahallede de uyguladık, gittik orada sandık kurduk, söyleyin bakalım, oyun alanı, kütüphane, çamaşırhane, öçplük bunların hangisini*

istiyorsunuz, oylama yaparak o bölgedeki insanların kendi ödedikleri paranın karşılığını vermek üzere uyguladık, başıalrı olduk mu, kanım % 60 anlamında başarılı oldu. Bu sonuçları kent konseyine taşıyoruz, kent konseyindeki baskı unsurları meclise yansıyor, örneğin Barbaros mahallesinde Pazar pazarının kaldırılması ile ilgili bir istek çıktı, bunu biz tartışmaya açtık, gittik Barbaros mahallesinde, muhtarı yanımızıa alıp, o bölgenin belediye meclisi üyesi varsa,onu da alıp, defalarca toplantı yaptık, broşürler dağıttık, kahvelere gittik, sonrasında oylama yapıp, belediye meclisinde tartışıldı aylarca, sonrasında Pazar pazarı kaldırıldı."

Çanakkale Belediyesi Katılımcı Bütçe Çalışması, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)'nın 2009 raporunda, 14 üye ülkenin örnek vaka çalışmalarından birisi olarak yer almıştır.

5.2.4.3 Eğitime destek projesi

Yerel Gündem 21, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ve Eğitim-Sen'in ortaklaşa yürüttüğü eğitime destek projesi kapsamında, yoksul ailelerin çocuklarına İngilizce, Matematik ve İngilizce dersleri veriliyor. Aynı zamanda, çocukların kültürel ve sosyal yeteneklerini geliştirmeye yönelik faaliyetler de yürütüldüğü belirtilmektedir.

Katılan çocuklara bu çalışmaların kendilerini nasıl etkiledikleri sorulmuş, sonuçlar aşağıdaki başlıklar altında toplanmıştır (Yerel Gündem 21).

- *Kendime güvenim arttı.*
- *Yeni arkadaşlıklar edindim.*
- *Notlarım yükseldi.*
- *Kendimi daha iyi ifade ediyorum.*

Yerel Gündem 21 proje yetkilileri, projenin çocukların sosyal ve zihinsel gelişimlerinde faydalı olduğunu belirtirken, projelerin 2010- 2011 eğitim yılında da devam edeceğini de ifade etmektedirler.

"Çocuklar yeni dönemde de programın devam etmesini istiyor, yaptığımız değerlendirmeler, sosyal ve fen, bilgisayar , sanat ve sosyal

faaliyete ihtiyaç olduğunu gösteriyor. İlk dönem çalışmaları sonucunda, çocukların kültürel- sosyal becerilerin gelişmesi, ders notlarının yükselmesi ve çocukların ve ailelerin geri dönüşleri iki hedefin de gerçekleştiğini gösteriyor."

Yaklaşık 500 öğrencinin yararlandığı belirtilen projeye 2010-2011 eğitim yılında da devam edileceği belirtilmektedir.

5.2.5 2010- 2014 Stratejik planında yoksulluk

2010- 2014 Stratejik Planı incelendiğinde, stratejik amaçlar arasında yoksullukla mücadelenin hak, özgürlük ve katılımcı yaklaşım temelli olarak belirlendiği anlaşılmaktadır.

Stratejik Amaç:

Yoksulluğu kurumsallaştırmadan ve doğal yaşam biçimi haline getirmeden, kişilerin haklarına saygılı şekilde, toplumsal dayanışma ve katılım temelinde kent kaynaklarının yoksulluğu ve yoksunluğu önleyici, azaltıcı ve hafifletici şekilde kullanılmasını sağlamak olarak belirlenmekte, bu amaç için hedefler aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır;

Stratejik Hedef:

İnsanlık onurunu koruyarak, kent genelinde temel gereksinimleri karşılayacak sosyal hizmetlerin doğru hedef kitleye ulaşması sağlanacaktır.

Bu hedef doğrultusunda belirlenen stratejiler ise hem yoksulluk ve yoksunluk tanımlarının tekrar gözden geçirilmesini içermekte, hem de mahalle bazlı olarak yoksulluk derecelerini belirleme yönünde çalışmalar yapılacağına işaret etmektedir. Yoksulluk çalışmalarının birden fazla boyutta, çok paydaşlı, katılımcı bir şekilde çözümlenmesi için gerekli stratejiler de tanımlanmıştır.

- Kent genelinde yoksulluk ve yoksunluk tanımlarının yapılması
- Yoksullukla mücadele kapsamında insanlık onur ve haklarının korunması
- Kent genelinde toplumsal dayanışmanın görünürlüğünün sağlanması
- Yoksullukla mücadele kapsamında kamu, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve kentliler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin eşgüdümlü olarak yürütülmesi

- Yoksullukla mücadelede günlük değil uzun erimli çözümlerin üretilmesinde birlikte üretim yapılması
- Kent kaynaklarınn kullanımında yoksul kesimlerin pozitif ayrımcılığa uğratılmasının sağlanması
- Dezavantajlı kesimlerin toplumsal ve insani gelişme olanaklarının arttırılması
- Mahalleler düzeyinde kırsal ve az gelişmiş bölgelerin kentsel ve toplumsal kalkınmasının önceliklendirilmesi.

Çizelge 5.12 : Stratejik Plan yoksullukla ilgili faaliyet alanları.

Faaliyet- Proje Programı	Sorumlu	Paydaş	Uygulama Yılı
Kentsel Yoksulluk Haritası	Basın ve Yayın Halkla İlişkiler Md.	Mali Hizmetler Md. Onsekiz Mart Üniversitesi	2010- 2011
Sosyal Market	Basın ve Yayın Halkla İlişkiler Md.	Muhtarlıklar	.....- 2014
Yardım Programları	Basın ve Yayın Halkla İlişkiler Md.	Yerel Gündem 21 Zabıta Md.	.....- 2014
Girişimci Destekleme Programları	Basın ve Yayın Halkla İlişkiler Md.	Yerel Gündem 21	2010 2014
İstihdam ve Meslek Kazandırma Kursları	Basın ve Yayın Halkla İlişkiler Md.	Yerel Gündem 21	2010 2014
Gecekondu Önleme Projesi	İmar ve Şehircilik Md.	Fen İşleri Md. Mali Hizmetler Md.	.....- 2014
Dar Gelirlilere Konut Üretimi	İmar ve Şehircilik Md.	Fen İşleri Md. Mali Hizmetler Md.	2010- 2013

Faaliyetler bazında incelendiğinde, Çanakkale'de yoksullukla mücadele için, katılım mekanizmalarının kullanıldığı görülmektedir. Eylem planı alt çalışma gruplarında, kadınların, engellilerin ve gençlerin kendilerini ilgilendiren alanlardaki faaliyetlere katılımları olmuştur. 2006- 2010 stratejik planında tanımlanan yoksulluğa yönelik faaliyetlerin bir kısmı tamamlanırken, önemli bir kısmı üzerinde çalışmaların devam ettiği de bilinmektedir. Fevzipaşa özelinde hem Barbaros Toplum Merkezi, hem çocuklara yönelik yaz okulu gibi katılım faaliyetleri ile mahalleyi tanımaya yönelik çalışmalara başlandığı görülmektedir. Yoksulluğa yönelik faaliyet ve proje programlarının önemli bir bölümünün yeni stratejik planda yer aldığı anlaşılmaktadır. 2010- 2014 stratejik planında; faaliyet/ proje alanı, proje sorumlusu, konunun paydaşları ve proje zamanlaması çok daha net olarak tanımlanmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışması kapsamında, yoksulluk konusunda yerel yönetimlerin stratejik planlama aracını nasıl kullanabilecekleri Çanakkale örneği üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır.

Geleneksel planlama yaklaşımından, planlamaya bakış açısındaki temel ilkeleri olan olan şeffaflık, etkinlik ve katılım ile farklılaşan stratejik planlama yaklaşımının dünyadaki bir çok örneği, sadece yönetim kadrosunun planlamaya dahil olduğu bir süreçten ziyade; vatandaşların ve sivil toplum örgütlerinin de söz hakkı olduğu, sürece çeşitli projeler ile dahil oldukları uygulamaları barındırmaktadır. Brezilya'nın Porto Alegre katılımcı bütçeleme uygulamasında olduğu gibi, yönetimde şeffaflık ilkesinin vatandaşlarca kabul görmesi, hem vatandaş güveninin artmasında hem de toplum içinde sosyal dışlanmışlığın azaltılmasında etkili olabilmektedir. Dünyada kendisini izleyen birçok benzer örneğin olması da bu başarıyı doğrulamaktadır.

Tüm dünyada ve Türkiye'de önemli bir politika alanı olan yoksullukla mücadele ve sosyal kapsamayı sağlama konusu; devletlerin, uluslararası finansör kuruluşların olduğu kadar yerel yönetimlerin de uygulama geliştirme alanlarından biri olmaktadır. Planlamada sosyal bütünleşmeyi ve yoksulluğun önlenmesini temel amaç olarak belirleyen stratejik plan yaklaşımlarının da en büyük sıkıntılarından biri yoksulluk çalışmalarının, yoksulluğun tek ve ortak kabul görmüş bir tanımını barındıramıyor olmasıdır. Her ne kadar tek bir tanım üzerinde uzlaşılamasa da; "mutlak yoksulluk", "göreli yoksulluk", "insani yoksulluk", "yeni yoksulluk" gibi literatürdeki farklı tanımlamalarından bir ya da birkaçı yoksulluğu açıklarken esas alınabilmektedir. Yoksulluğun tek boyutlu bir kavram olamayacağı, birden fazla boyutu ile tanımlanmadıkça da; geliştirilecek çözüm adımlarının yetersiz kalınabileceğine dikkat çeken çalışmalar, temel ihtiyaçların karşılanamaması, sağlık sorunları, bilgi eksikliği gibi temel başlıklar altında yoksulluğun farklı tanımlamalarını bir araya getirmektedir.

Çalışma kapsamında örnek inceleme alanı olarak seçilen; Çanakkale, Türkiye'nin hem sosyo- kültürel hem de ekonomik anlamda gelişmiş illerinden birisi olma özelliğini taşımaktadır. Kentlilik bilincinin Türkiye'nin diğer illeri ile karşılaştırıldığında, yüksek olduğu bu ilde, Türkiye'deki ilk katılımcı yönetim uygulamalarından birini görülmektedir. Türkiye'de belediyeler için zorunlu hale getirilen stratejik planlama süreci, olumlu bir deneyime dönüştürülmüş, bu kanunun uygulanmasından da önce başlayan Kent Eylem Planı süreci, planlama sürecinde geliştirilerek esas alınmıştır. Çanakkale deneyimi, çalışma kapsamında değinildiği gibi, sivil toplumun plan sürecine katılımı açısından Türkiye'deki ilk örneklerden biridir. Yerel Gündem 21'in 1990'larda başlayan çalışmaları, Kent Eylem Planı ürününün geliştirilmesinde etkili olmuş, çok sayıda toplantı, derinlemesine görüşme ve odak grup tartışmaları ile kentin öncelikleri çok boyutlu olarak değerlendirilmiştir. Stratejik planlama sürecinde bu belge esas alınmıştır.

Çanakkale'de yoksulluğun mevcut dağılıımına bakıldığında; sahiplik ve tüketim alışkanlıkları değişkenleri kullanılarak yapılan prizma yöntemi ile yoksulluk hesaplamasına göre, nüfusun sadece % 2'sinin çok yoksul, % 15'inin ise yoksul ve ihtiyaç sahibi denilebilecek kategorilere dahil olduğu görülmektedir. Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında bu anlamda iyi denilebilecek bir durumda olan Çanakkale'de, şehir merkezi analizinin mahalle ve hane bazında derinleştirilmesi yoksulluğun ve dışlanmışlığın Fevzipaşa mahallesinde ve çevresinde çok daha yoğun olduğunu göstermiştir. Çalışma durumu, konut kalitesi, ihtiyaçlar için gelir yeterliliği bir çok açıklayıcı kritere göre, kötü performans gösteren bu mahalleye yönelik çalışmalar yapılması gerektiği, Roman nüfusun yoğun yaşadığı bu mahallede, yoksulluğu önlemeye yönelik faaliyetlerle birlikte, sosyal dışlanma tehdidi üzerinde de durulması gerektiği anlaşılmaktadır. Çanakkale deneyiminde, bu sorunların dikkate alındığı ve uygulamada sosyal dışlanmayı hem mahalle, hem de çocuklar, gençler gibi alt hedef kitleler bazında azaltmaya yönelik faaliyetlerin denendiği görülmüştür.

Türkiye'de katılımcı bütçeleme çalışmalarının ilk olarak uygulandığı il olma özelliğini taşıyan Çanakkale'de, Fevzipaşa mahallesi sakinlerinin taleplerinin de alındığı ve uygulama sürecinde mahalleye özel projeler geliştirilmeye çalışıldığı yetkililerce belirtilmiştir.

Projeler bazında incelendiğinde ise; analiz aşamasında tespit edilen sorun alanlarının önemli bir bölümünün Kent Eylem Planı ve Stratejik Planlama süreçlerinde değerlendirmeye alınmış olduğu görülmektedir. Fevzipaşa özelinde çocuk yoksulluğu, kadınlara yönelik toplum merkezi faaliyetleri, engellilere yönelik kolaylaştırıcı faaliyetler de hem yararlanıcı hem de katılımcı olarak hedef kitlelerin yer aldığı anlaşılmaktadır.

Dışlanmış toplulukların yaşadığı en büyük çıkmazlardan birisi, resmi kurumlara olan inançlarını kaybetmiş ve ilişkilerini kesmiş olmalarıdır. Stratejik planlamanın sürdürülebilirliğini mümkün kılacak olan katılımcı ve saydamlık ilkelerinin önemi bu noktada devreye girmektedir. Dezavantajlı toplulukların, seslerini duyurabilmeleri, görüşlerini bildirebilmelerinin bile sürece zenginlik kattığı Çanakkale deneyiminden anlaşılmaktadır. Bu durumun, aynı zamanda projelerin sahiplenilmesini arttırma ve uygulamaların sürekliliğinin sağlanması açılarından olumlu sonuçlar verdiği sürecin aktörleri tarafından belirtilmiştir.

Çanakkale deneyimi; katılımcı bir planlama yaklaşımının sürdürülebilir bir planlama anlayışının yerleşmesi yolunda etkin bir araç olabileceğini göstermektedir. Her ne kadar uygulama planında yer alan projelerin tamamı uygulanamamış olsa da, yoksulluğu önleme yaklaşımının devam ettiği, bu perspektf içindeki faaliyetlerin sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Belediyeden bir yetkili ilk planın, genel ilkeleri takip ve uygulamalarda katılımcılık ve yoksullukla mücadele odaklı olmak anlamında büyük oranda uygulandığını, ikinci planda da bu prensibi sürdürdüklerini söylemiştir:

> *"İlk stratejik planın % 90'ının uygulandığını söyleyebiliriz, çünkü politikalarımızdan ve temel felsefemizden taviz vermiyoruz. Yoksulluğu azaltmak, istihdam yaratmak ve yaşam kalitesini yükseltmek tüm plan ve projelerimizin özünü oluşturuyor aslında. Böyle bakıldığında, planın başarılı olduğu söylenebilir, ikinci plansa ilk planın devamı niteliğinde, üst yöneticisi aynı, değişmedi."*

Stratejik plan, uygulama açısından incelendiğinde; hedeflenen tüm faaliyetlerin gerçekleştirilemediği, bir bölümünün 2010- 2014 dönemini kapsayan stratejik plan kapsamında yer aldığı görülmüştür. Yeni planda ise yoksulluğun haklar temelinde detaylandırıldığı ve kentsel öncelik alanı olarak belirlendiği ve planın mekansal bazda daha net sorun ve çözüm alanları belirlemelerinin yapıldığı görülmektedir.

Yoksulluğu mekansal olarak görüntüleyebilmeyi de sağlayacak Coğrafi Bilgi Sistemi projesinde güncel veri sağlanamadığı için bir ilerleme kaydedilememiş olsa da, belediyenin gündeminde ve öncelikli çözülmesi gereken alanlar arasında yer almaya devam ettiği yetkililerce belirtilmektedir. Yoksulluğun nesnel olarak ölçümlenmesinde yaşanan sıkıntılar belediye üst yönetimince dile getirilmektedir.

Katılımın sürekliliğini sağlama konusunda ise, sıkıntılar olduğu yetkililerce dile geririlmektedir. Birçok pilot projenin uygulama ili olan Çanakkale'de katılım yorgunluğu yaşanabileceğinin bir tehdit olarak belirtilmesi, şehrin geleceği açısından önemli bir noktadır.

Yine de, Çanakkale'deki ilk planlama sürecine ve plana; Çanakkale'deki yoksulluk ve dışlanma ile ilgili sorunlar ve planlama sürecinde ilgili grupların yer alma dereceleri açısından bakıldığında, Türkiye'deki ilk başarılı planlama deneyimlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımın her zaman istenildiği düzeyde, süreklilikte ve etkinlikte sağlanamadığı durumlar olsa da, Çanakkale planlama sürecinin ilk başarılı çok paydaşlı planlama örneklerinden biri olduğu söylenebilir. Sivil toplum kuruluşlarından bir yetkili planlama sürecini demokratikleşme sürecinde önemli bir adım olarak gördüğünü belirtmekte, ancak içselleştirme ve değerleri benimseme adına geliştirilecek yönler bulunduğunu ifade etmektedir:

> *"Türkiye'deki diğer yerlerle karşılaştırıldığında, katılımcılık anlamında iyi bir yerde olduğumuzu düşünüyorum. Demokratikleşme süreci açısından bakıldığında, sürecin parçası olma, değerleri benimseme anlamında ise daha yolumuz var."*

KAYNAKLAR

Adaman, F., ve Keyder, Ç., 2005. Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma, *Boğaziçi Sosyal Politika Forumu*, İstanbul.

Akder, H., ve Güvenç M., 2000. *Yoksulluk- Bölgesel Gelişme ve Kırsal Yoksulluk, Kent Yoksulluğu*, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, İstanbul.

Akman, H., E., 2010. Kişisel görüşme

Aksakoğlu, E.: 2007. Yerel Kalkınma İçin Katılımcı Demokrasi Uygulamasında Yerel Eylem Planları, İTÜ Şehir ve Bölge PlanlamaYüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Angotti, T.: 1993. Metropolis 2000: *Planning, Poverty and Politics*, Routledge, Londra.

Anonim, 2007. Sıra Sende, Çalışma Grupları Sonuç Raporları, Çanakkale Yerel Gündem 21, Çanakkale.

Anonim, 2010. *Barışın Kenti Çanakkale*, Çanakkale Belediyesi Yayınları, Çanakkale.

Aşgın, S., 2006. Ülkemizde Stratejik Planlama Kavramının Gelişmesi, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 451, s.19-20.

Aytaç, O, Akdemir, İ.O., 2003. *Türkiye'de Yeni Kentli Yoksulluk Sorunu, Yoksulluk*, Cilt 2, Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul.

Başaran , S., 2010. Kişisel görüşme.

Belediye Kanunu. R.G.25874-5393, 3.7.2005.

Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, 2007. *Yoksulluk, Sosyal Dışlanma ve Sosyal Çalışmanın Rolü*, Yerel Yönetişim Yoluyla Yoksulluğun Azaltılması, Friedrich Naumann Vakfı, İstanbul.

Bryson, J., 1995. *Strategic Planning for Public and Non- profit Organizations*, Josey- Bass Publishers, San Francisco.

Buğra, A. ve Keyder, Ç, 2007. Bugünün Türkiyesinde Yoksulluk ve Sosyal Politika, *Yerel Yönetişim Yoluyla Yoksulluğun Azaltılması*, Friedrich Naumann Vakfı, İstanbul.

Castells, M., 1997. *The Rise of Network Society*, Blackwell, Cambridge, MA.

Cousins, L. ve Downey H., 2007. Tackling Worklesness and Social Exclusion in the East Midlands, East Midlands Development Agency, East Midlands.

Çanakkale Belediyesi Stratejik Planları, 2006- 2010 ve 2010- 2014.

Eastmidlands Regional Assembly, 2005. England's East Midlands, Integrated Regional Strategy, Our Sustainable Development Network, East Midlands.

Emil, F., 2007. Katılımcı Bütçe ve Katılım Mekanizmaları, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, TEPAV Yayınları, Ankara.

Emrealp, S., 2005. Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler-El Kitabı, IULA- EMME Yayınları, İstanbul.

Etemadi, F. U., 2000. Civil Society Participation in City Governance in Cebu City, *Environment and Urbanization* 2000, 12; 57, SAGE Publications, Londra.

European Union, 2007. European Social Fund, 2007- 2013, A Framework for the East Midlands, European Union Social Fund.

Government Office for the East Midlands, 2009, East Midlands Regional Plan, TSO, Londra.

Firidin, E., 2004. Değişen Paradigmalar Ekseninde Kent Planlamaya Yeni Yaklaşımla*r*, *Planlama Dergisi*, İstanbul.

Friedman, J., 2002. Yoksulluğu Yeniden Düşünmek: Yetkilendirme ve Yurttaşlık Hakları, *Doğu Batı*, sayı 131, Yıl: 4.

Forester, J., 1999. *The Deliberative Practitioner: Encouraging Participatory Planning Processes,* MIT Press, Cambridge.

Genro, T. ve Souza, U., 1999. *Porto Alegre: Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi*,

WALD Yayınları, İstanbul.

Giddens, A. 1998. *The Third Way: The Renewal of Social Democracy*, Polity Press, Malden.

Göksu, S. 2006. Planlamada Stratejik Yaklaşımlar; Klasik Planlama Anlayışı Temelli Askıya mı Çıkıyor?, *Kent Gündemi,* TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 07, 68-73.

Göymen, K. 2004. Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler, Yerel ve Bölgesel Kalkınma Konferansları "Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü", İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul.

Gül, H., Dulupçu vd., 2004, Kentsel Yoksullukla Mücadele Amaçlı Kamu Politikası Geliştirme ve Bir Model Önerisi, *Başbakanlık 4. Aile Şurası Bildirileri*, Ankara.

Healey, P., 1998. Collaborative Planning in Stakeholder Society, *Townplanning Review*, 69, 1-21.

Hibbit, K., Jones, P. ve Meegan, R., 2001. Tackling Social Exclusion: The Role of Social Capital in Urban Regeneration on Merseyside- From Mistrust to Trust?, *European Planning Studies, Vol. 9, No: 2, s. 141-161,* Routledge Yayınları, Londra.

Kemp, R.L., 1992. Strategic Planning in Local Government, *A Casebook*, Planners Press, American Planning Association, Chicago.

Keyder, Ç., ve Buğra, A., 2008. *Kent Nüfusunun En Yoksul Kesiminin İstihdam Yapısı ve Geçinme Yöntemleri*, Boğaziçi Sosyal Politika Forumu, İstanbul.

Kamu Yönetimi ve Kontrol Kanunu, R.G.25326-5018, 10.12.2003.

Karacık, N.Gümrükçü N., 2009. *Rüzgarlı Kentin Roman Çocukları*, Roman Çocuklar için Yaz Okulu, Proje Değerlendirme Raporu, Çanakkale.

Kutlucan, K. Ü. 2009. Belediyelerde Stratejik Planlama Uygulaması, Atılım Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Lee P. ve Murie A., 1994. *Social Exclusion Review: A Report of the Scottish Office*, The University of Birmingham.

Levitas, R. 1998. *The Inclusive Society?: Social Exclusion and New Labour*, Macmillan, Basingstoke.

Lewis, O. 1971. *İşte Hayat*, e Yayınları, İstanbul.

Merseyside Social Inclusion Observatuary, 2005**.** Developing Best Practice in Social Inclusion Policy: A Merseyside Perspective, MSIO Policy Report:2, Merseyside.

OECD Studies on Public Engagement, 2009**.** *Focus on Citizens, Public Engagement for Better Policy and Services*.

Özalp, S., 2006, Sosyo-Mekansal Dinamiklerle Değişen Planlama Yaklaşımı Mekansal Stratejik Planlama ve İstanbul Örneği, İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Şenses, F.; 2006, *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk,* 4. Baskı İletişim Yayınları İstanbul.

Sönmez, İ., 2004, Kentsel Yoksulluk ve Sosyo- Mekansal Dışlanma, *Başbakanlık 4. Aile Şurası Bildirileri*, Ankara.

Social Development Notes, Mart 2003. Case Study 2 - Porto Alegre, Brazil: Participatory Approaches in Budgeting and Public Expenditure Management, not no:71.

TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2004. Kent Yoksulluğu ve Aile Komisyonu, *4. Aile Şurası*, Ankara.

TC. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009. Kentleşme Şurası, *Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikal Komisyonu Raporu*, Ankara.

Alegretti, G. ve Herzberg, 2004. *Participatory Budgets in Europe between Efficiency and Growing Local Democracy*, Transnational Institute and the Centre for Democratic Policy Making.

Tümay, İ., 2010. Kişisel görüşme.

Thorns D., 2004. *The Transformation of the Cities*, 1st edition, Palgrave Macmillan.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, 2007. *Daha İyi Yerel Hizmet İçin Sivil Toplum Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi*, Çanakkale Hizmet Memnuniyet Araştırması Raporu, İstanbul, TESEV Bölgesel Konferans El Kitabı.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, 2007, *Daha İyi Yerel Hizmet İçin Sivil Toplum Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi*, TÜİK 2000 Genel Nüfus Sayımına göre Yoksulluk Haritalandırması Verileri.

Toksöz, F., 2008, İyi Yönetişim El Kitabı, TESEV Yayınları, İstanbul.

UK National Report on Strategies for Social Protection and Social Inclusion, 2008-2010.

Url- 1 < *http://www.bayindirlik.gov.tr>,* alındığı tarih: 11.05.2010.

Url- 2 < *http://www.canakkale.bel.tr*>, alındığı tarih: 09.02.2010.

Url- 3 < *http://www.dpt.gov.tr*>, alındığı tarih: 15.01.2010.

Url- 4 < *http://www.dwp.gov.uk/docs*>, alındığı tarih: 15.04.2010.

Url- 5 <*http://ec.europa.eu*>*,* alındığı tarih: 15.04.2010.

Url- 6 < *http://www.spo.org.tr>,* alındığı tarih: 10.12.2009.

Url- 7 < *http://www.tepav.org.tr*>, alındığı tarih: 23.03.2010.

Url- 8 < *http://www.tesev.org.tr*>, alındığı tarih: 12.09.2009.

Url- 9 < *http://www.tuik.gov.tr*>, alındığı tarih: 11.12.2009.

Url- 10 < *http://www.undp.org*>, alındığı tarih: 28.01.2010.

Url- 11 < *http://www.worldbank.org*>, alındığı tarih: 27.02.2010.

Yiğit , R., 2010. Kişisel görüşme.

EKLER

EK A: ÇANAKKALE GÖRÜŞME AKIŞI
EK B: STRATEJİK PLAN İLE İLGİLİ 5018, 5216, 5302, 5393, 5436 ve 5227 NUMARALI KANUNLARDA YER ALAN MADDELER

EK A

ÇANAKKALE GÖRÜŞME AKIŞI

GİRİŞ

Yoksulluk Çanakkale'de ne düzeyde, nerelerde ve hangi açılardan yoğunlaşıyor?

Belirli grupların dışlanmasına yönelik sorunlar var mı?

YOKSULLUK TANIMLAMA

Yoksulluk, Kent Eylem Planı'nda ve Stratejik Planlama sürecinde nasıl tanımlanıyor?

Sosyal dışlanma konusu, Kent Eylem Planı'nda nasıl ele alındı?

PLANLAMA SÜRECİNDE YOKSULLUK YAKLAŞIMI

Yerel Eylem Planı'nda yoksulluğu önleme alt çalışma grubunun faaliyetlerinden bahsedebilir misiniz? Yoksulluk ve sosyal dışlanma, süreçte nasıl ele alındı?

Stratejik plan hazırlama sürecinde hangi katılımcı yöntemler uygulandı? Sizce yeterli miydi?

Tecrübelerinize dayanarak; stratejik planlama sürecinde katılımcı yöntemlerin kullanılmasının yoksulluk eksenli projelendirmelerde etkili bir yöntem olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Yoksulluğa yönelik ne tür projeler geliştirildi?

DEĞERLENDİRME:

Projelerin ne kadarı hayata geçirildi? Uygulanamayan projelerin uygulanmama sebepleri neler?

Uygulanan projelerin ne derece başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?

Katılım, projelendirilme ve izleme aşamalarında ne derece mümkün oldu?

Bu projeler için ayrılan kaynaklar sizce yeterli miydi?

Sizce stratejik planlama süreci yoksulluğu azaltmak için geliştirdiği projeler açısından ne derece başarılı?

Yoksulluğu mekansal ve hane bazlı görebilmek için neler yapılıyor? Haritalama çalışmaları ne durumda?

Fevzipaşa'nın diğer mahallelerden ayrıştığı yönler neler? Bu bölgede şu an altyapı, konut kalitesi, suç oranları ne durumda?

Fevzipaşa'ya yönelik ne tür projeler gündemde?

Katılımcı bütçeleme çalışmaları sonrasında ne gibi gelişmeler/ uygulamalar oldu?

Roman çocuklar için yaz okulu projesi sorun alanlarını tespit etmekte işe yaradı mı?

Devam projeleri olacak mı?

Yeni toplum merkezlerinin açılması gündemde mi?

SONUÇ

Tüm süreci düşündüğünüzde ve dünyadaki ve Türkiye'deki diğer benzer deneyimlerle karşılaştırdığınızda, yoksullukla mücadele ve bu amaçla katılımcı yöntemlerin kullanılması açısından Çanakkale sizce iyi bir örnek midir?

Hangi açılardan daha iyi ya da daha kötü olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?

EK B

STRATEJİK PLAN İLE İLGİLİ 5018, 5216, 5302, 5393, 5436 ve 5227 NUMARALI KANUNLARDA YER ALAN MADDELER

KAMU MALÎ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNU

Kanun No. 5018 **Kabul Tarihi: 10.12.2003**

MADDE 3.- Münhasıran bu Kanunun uygulanmasında;
n) Stratejik plan: Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren planı,

MADDE 7.- Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyu zamanında bilgilendirilir. Bu amaçla;
b) Hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması,
Zorunludur.
Malî saydamlığın sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınmasından kamu idareleri sorumlu olup, bu hususlar Maliye Bakanlığınca izlenir.

MADDE 9.- Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar.
Kamu idareleri, kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini; stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırmak zorundadırlar.
Stratejik plan hazırlamakla yükümlü olacak kamu idarelerinin ve stratejik planlama sürecine ilişkin takvimin tespitine, stratejik planların kalkınma planı ve programlarla ilişkilendirilmesine yönelik usul ve esasların belirlenmesine Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yetkilidir.
Kamu idareleri bütçelerini, stratejik planlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlarlar. Kamu idarelerinin bütçelerinin stratejik planlarda belirlenen performans göstergelerine uygunluğu ve idarelerin bu çerçevede yürütecekleri faaliyetler ile performans esaslı bütçelemeye ilişkin diğer hususları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.
Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve ilgili kamu idaresi tarafından birlikte tespit edilecek olan performans göstergeleri, kuruluşların bütçelerinde yer alır. Performans denetimleri bu göstergeler çerçevesinde gerçekleştirilir.

MADDE 10.- Bakanlar, hükümet politikasının uygulanması ile bakanlıklarının ve bakanlıklarına bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların stratejik planları ile bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, bu çerçevede diğer bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliğini sağlamaktan sorumludur. Bu sorumluluk, Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri için Millî Eğitim Bakanına, mahallî idareler için İçişleri Bakanına aittir.
Bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması konusunda Başbakana ve Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı sorumludurlar.
Bakanlar; idarelerinin amaçları, hedefleri, stratejileri, varlıkları, yükümlülükleri ve yıllık performans programları konusunda her malî yılın ilk ayı içinde kamuoyunu bilgilendirirler.

MADDE 11.- Bakanlıklarda müsteşar, diğer kamu idarelerinde en üst yönetici, il özel idarelerinde vali ve belediyelerde belediye başkanı üst yöneticidir. Ancak, Millî Savunma Bakanlığında üst yönetici Bakandır.
Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve bu Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahallî idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar.
Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi, malî kontrol yetkilisi ve iç denetçiler ile muhasebe yetkilisi aracılığıyla yerine getirirler.

MADDE 41.- Üst yöneticiler ve bütçeyle ödenek tahsis edilen harcama yetkililerince, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, her yıl faaliyet raporu hazırlanır. Üst yönetici, harcama yetkilileri tarafından hazırlanan birim faaliyet raporlarını esas alarak, idaresinin faaliyet sonuçlarını gösteren idare faaliyet raporunu düzenleyerek kamuoyuna açıklar. Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri ve sosyal güvenlik kurumları, idare faaliyet raporlarının birer örneğini Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderir.
Mahallî idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren mahallî idareler genel faaliyet raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar. Raporun birer örneği Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Merkezî yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının bir malî yıldaki faaliyet sonuçları, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak genel faaliyet raporunda gösterilir. Bu raporda, mahallî idarelerin malî yapılarına ilişkin genel değerlendirmelere de yer verilir. Maliye Bakanlığı, genel faaliyet raporunu kamuoyuna açıklar ve bir örneğini Sayıştaya gönderir.
Sayıştay, mahallî idarelerin raporları hariç idare faaliyet raporlarını, mahallî idareler genel faaliyet raporunu ve genel faaliyet raporunu, dış denetim sonuçlarını dikkate alarak görüşlerini de belirtmek suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu raporlar ve değerlendirmeler çerçevesinde, kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasına ilişkin olarak kamu idarelerinin yönetim ve hesap verme sorumluluklarını görüşür. Bu görüşmelere üst yönetici veya görevlendireceği yardımcısının ilgili bakanla birlikte katılması zorunludur.
İdare faaliyet raporu, ilgili idare hakkındaki genel bilgilerle birlikte; kullanılan kaynakları, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenlerini, varlık ve yükümlülükleri ile yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin bilgileri de kapsayan malî bilgileri; stratejik plan ve performans programı uyarınca yürütülen faaliyetleri ve performans bilgilerini içerecek şekilde düzenlenir.
Bu raporlarda yer alacak hususlar, raporların hazırlanması, ilgili idarelere verilmesi, kamuoyuna açıklanması ve bu işlemlere ilişkin süreler ile diğer usûl ve esaslar, İçişleri Bakanlığı ve Sayıştayın görüşü alınarak Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

MADDE 60.- Kamu idarelerinde aşağıda sayılan görevler, malî hizmetler birimi tarafından yürütülür:
a) İdarenin stratejik plan ve performans programının hazırlanmasını koordine etmek ve sonuçlarının konsolide edilmesi çalışmalarını yürütmek.
b) İzleyen iki yılın bütçe tahminlerini de içeren idare bütçesini, stratejik plan ve yıllık performans programına uygun olarak hazırlamak ve idare faaliyetlerinin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek.
Alım, satım, yapım, kiralama, kiraya verme, bakım-onarım ve benzeri malî işlemlerden; idarenin tamamını ilgilendirenler destek hizmetlerini yürüten birim, sadece harcama birimlerini ilgilendirenler ise harcama birimleri tarafından gerçekleştirilir. Ancak, harcama yetkililiği görevi uhdesinde kalmak şartıyla, harcama birimlerinin talebi ve üst yöneticinin onayıyla bu işlemler destek hizmetlerini yürüten birim tarafından yapılabilir.
Malî hizmetler biriminin yapısı teşkilât kanunlarında gösterilir. Malî hizmetler birimlerinin çalışma usûl ve esasları; idarelerin teşkilat yapısı dikkate alınmak ve stratejik planlama, bütçe ve performans programı, muhasebe-kesin hesap ve raporlama ile iç kontrol fonksiyonlarının ayrı alt birimler tarafından yürütülebilmesini sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.
Harcama yetkilisi ile muhasebe yetkilisi görevi aynı kişide birleşemez. Malî hizmetler biriminde ön malî kontrol görevini yürütenler malî işlem sürecinde görev alamazlar.
İdarelerin malî hizmetler birimlerinde malî hizmetler uzmanı çalıştırılabilir. Bunlar sınavın yapıldığı yılın başı itibarıyla 30 yaşını doldurmamış olmak kaydıyla, en az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt içi veya yurt dışındaki öğretim kurumlarından mezun olanlar arasından yapılacak

özel yarışma sınavı sonunda mesleğe malî hizmetler uzman yardımcısı olarak alınırlar ve en az üç yıl çalışmak ve olumlu sicil almak şartıyla açılacak yeterlik sınavına girme hakkını kazanırlar. Yeterlik sınavında başarılı olanlar malî hizmetler uzmanı olarak atanırlar. Malî hizmetler uzmanlarının mesleğe giriş ve yeterlik sınavları ile çalışma usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

MADDE 64.- Kamu idarelerinin yıllık iç denetim programı üst yöneticinin önerileri de dikkate alınarak iç denetçiler tarafından hazırlanır ve üst yönetici tarafından onaylanır.

İç denetçi, aşağıda belirtilen görevleri yerine getirir:

d) İdarenin harcamalarının, malî işlemlere ilişkin karar ve tasarruflarının, amaç ve politikalara, kalkınma planına, programlara, stratejik planlara ve performans programlarına uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek.

İç denetçi bu görevlerini, İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen ve uluslararası kabul görmüş kontrol ve denetim standartlarına uygun şekilde yerine getirir.

İç denetçi, görevinde bağımsızdır ve iç denetçiye asli görevi dışında hiçbir görev verilemez ve yaptırılamaz.

İç denetçiler, raporlarını doğrudan üst yöneticiye sunar. Bu raporlar üst yönetici tarafından değerlendirmek suretiyle gereği için ilgili birimler ile malî hizmetler birimine verilir. İç denetim raporları ile bunlar üzerine yapılan işlemler, üst yönetici tarafından en geç iki ay içinde İç Denetim Koordinasyon Kuruluna gönderilir.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU

Kanun No. 5216 **Kabul Tarihi: 10.07.2004**

MADDE 7.- Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

a) İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.

MADDE 18.- Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

b) Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

MADDE 21.- Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur.

Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur.

Büyükşehir belediyesinde başkan yardımcısı bulunmaz. Hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, genel sekretere yardımcı olmak üzere, nüfusu üçmilyonun üzerindeki büyükşehir belediyelerinde en fazla beş, diğerlerinde en fazla üç genel sekreter yardımcısı atanabilir.

Büyükşehir belediyesinde hizmetlerin yürütülmesi belediye başkanı adına onun direktifi ve sorumluluğu altında mevzuat hükümlerine, belediyenin amaç ve politikalarına, stratejik planına ve yıllık programlarına uygun olarak genel sekreter ve yardımcıları tarafından sağlanır.

İL ÖZEL İDARESİ KANUNU

Kanun No. 5302 Kabul Tarihi: 22.2.2005

MADDE 10.- İl genel meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:
a) Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak.

MADDE 26.- Encümenin görev ve yetkileri şunlardır:
a) Stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip il genel meclisine görüş bildirmek.

MADDE 30.- Valinin görev ve yetkileri şunlardır:
b) İl özel idaresini stratejik plana uygun olarak yönetmek, il özel idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, il özel idaresi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

MADDE 31.- Vali, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plan ve programları ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans planı hazırlayıp il genel meclisine sunar.
Stratejik plan, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.
Stratejik plan ve performans planı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

MADDE 35.- İl özel idaresi teşkilatı; genel sekreterlik, malî işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri birimlerinden oluşur. İlin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre oluşturulacak diğer birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi il genel meclisinin kararıyla olur. Bu birimler büyükşehir belediyesi olan illerde daire başkanlığı ve müdürlük, diğer illerde müdürlük şeklinde kurulur.
Genel sekreter, il özel idaresi hizmetlerini vali adına ve onun emirleri yönünde, mevzuat hükümlerine, il genel meclisi ve il encümeni kararlarına, il özel idaresinin amaç ve politikalarına, stratejik plan ve yıllık çalışma programına göre düzenler ve yürütür. Bu amaçla il özel idaresi kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar.

Genel sekreter yukarıda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden valiye karşı sorumludur.
Toplam nüfusu 3.000.000'a kadar olan illerde, ihtiyaca göre en fazla iki, nüfusu bunun üzerinde olan illerde en fazla dört genel sekreter yardımcılığı kadrosu ihdas edilebilir.
İlçelerde, özel idare işlerini yürütmek amacıyla kaymakama bağlı ilçe özel idare teşkilâtı oluşturulabilir.

MADDE 39.- Vali, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plan ve performans hedeflerine göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini açıklayan faaliyet raporunu hazırlar.

MADDE 44.- İlin stratejik planına uygun olarak hazırlanan bütçe, il özel idaresinin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.
Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir.
Bütçe yılı Devlet malî yılı ile aynıdır.
Bütçe dışı harcama yapılamaz.
Vali ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

GEÇİCİ MADDE 3.- Bu Kanunun 31 inci maddesinde öngörülen stratejik planların hazırlanmasına dair altı aylık süre Kanunun yürürlüğünü müteakip hazırlanması gereken ilk stratejik planlar için bir yıl olarak uygulanır.

BELEDİYE KANUNU

Kanun No. 5393 **Kabul Tarihi: 03.07.2005**

MADDE 18.- Belediye meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:
a) Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.

MADDE 34.- Belediye encümeninin görev ve yetkileri şunlardır:
a) Stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.

MADDE 38.- Belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:
b) Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

MADDE 41.- Belediye başkanı, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma planı ve programı ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik

plan ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar.
Stratejik plan, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.
Nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plan yapılması zorunlu değildir.
Stratejik plan ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

MADDE 56.- Belediye başkanı, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plan ve performans programına göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu açıklayan faaliyet raporunu hazırlar. Faaliyet raporunda, bağlı kuruluş ve işletmeler ile belediye ortaklıklarına ilişkin söz konusu bilgi ve değerlendirmelere de yer verilir.
Faaliyet raporu nisan ayı toplantısında belediye başkanı tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır.

MADDE 61.- Belediyenin stratejik planına ve performans programına uygun olarak hazırlanan bütçe, belediyenin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.
Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir.
Bütçe yılı Devlet malî yılı ile aynıdır.
Bütçe dışı harcama yapılamaz.
Belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

GEÇİCİ MADDE 4.- 41 inci maddesinde öngörülen stratejik plan, Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde hazırlanır.

KAMU MALÎ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNU İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA
KANUN
Kanun No. 5436Kabul Tarihi: 22.12.2005

MADDE 15. - Teşkilât kanunlarında, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı ve strateji geliştirme ve malî hizmetlere ilişkin hizmetlerin yerine getirildiği Müdürlük birimlerine ilişkin düzenleme yapılıncaya kadar ikinci fıkrada belirtilen görevler ile kanunlarla verilen diğer görevleri de yürütmek üzere;
a) Başbakanlık ve bakanlıklarda (Millî Savunma Bakanlığı hariç) Strateji Geliştirme Başkanlığı kurulmuştur.
b) Ekli (1) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin merkez teşkilâtlarında Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, ekli (2) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin merkez teşkilâtlarında ise Müdürlük kurulmuştur.
c) Üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitülerinde Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı kurulmuştur.
Aşağıda sayılan görevler ile 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen görevler kamu idarelerinde Strateji Geliştirme Başkanlıkları, Strateji Geliştirme Daire Başkanlıkları ve strateji geliştirme ve malî hizmetlere ilişkin hizmetlerin yerine getirildiği müdürlükler tarafından yürütülür:
a) Ulusal kalkınma strateji ve politikaları, yıllık program ve hükümet programı çerçevesinde idarenin orta ve uzun vadeli strateji ve politikalarını belirlemek, amaçlarını oluşturmak üzere gerekli çalışmaları yapmak.
b) İdarenin görev alanına giren konularda performans ve kalite ölçütleri geliştirmek ve bu kapsamda verilecek diğer görevleri yerine getirmek.
c) İdarenin yönetimi ile hizmetlerin geliştirilmesi ve performansla ilgili bilgi ve verileri toplamak, analiz etmek, yorumlamak.
d) İdarenin görev alanına giren konularda, hizmetleri etkileyecek dış faktörleri incelemek, kurum içi kapasite araştırması yapmak, hizmetlerin etkililiğini ve tatmin düzeyini analiz etmek ve genel araştırmalar yapmak.
e) Yönetim bilgi sistemlerine ilişkin hizmetleri yerine getirmek.
f) İdarede kurulmuşsa Strateji Geliştirme Kurulunun sekretarya hizmetlerini yürütmek.
g) Bakan ve/veya üst yönetici tarafından verilecek diğer görevleri yapmak.
5018 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasında malî hizmetler birimine verilen görevler, mahallî idarelerde ilgili mevzuatında yer alan hükümler çerçevesinde kurulacak birimler tarafından yerine getirilir. Bu maddede belirtilmeyen idarelerde söz konusu hizmetler, bu idarelerin mevcut yapılarında malî hizmetlerini yürüten birimler tarafından yerine getirilir.

KAMU YÖNETİMİNİN TEMEL İLKELERİ VE YENİDEN YAPILANDIRILMASI HAKKINDA KANUN TASARISI

Kanun No. 5227 Kabul Tarihi: 15.7.2004

MADDE 3.- Bu Kanunda geçen deyimlerden;
c) Stratejik plan: Kamu kurum ve kuruluşlarının orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plânı,
İfade eder.

MADDE 12.- Bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kuruluşların kuruluş ve teşkilâtlanmasına ilişkin ilke ve esaslar şunlardır:
c) Bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kuruluşlar, stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedeflerine bağlı olarak teşkilât yapısını, hizmet kalite standartlarını, yönetim ve hizmet süreçlerini sürekli geliştirici tedbirleri alır.

MADDE 15.- Müsteşar, bakandan sonra gelen en üst düzey kamu görevlisi olup bakanlık hizmetlerini, bakan adına ve onun emir ve yönlendirmesi doğrultusunda, mevzuat hükümlerine, bakanlığın amaç ve politikalarına, stratejik planına uygun olarak düzenler ve yürütür. Bu amaçla, bakanlık kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar.
Müsteşar yukarıda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden bakana karşı sorumludur.

MADDE 30.- Strateji Geliştirme Başkanlığı aşağıdaki görevleri yapar:
c) Bakanlık bütçesini stratejik plana ve yıllık hedeflere göre hazırlamak; bakanlık faaliyetlerinin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek.

MADDE 43.- Bu Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşların her kademedeki yöneticileri, görevlerini mevzuata, stratejik plan ve programlara, performans ölçütlerine ve hizmet kalite standartlarına uygun olarak yürütmekten üst kademelere karşı sorumludur.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad:	**Çiğdem Timurçin**
Doğum Yeri ve Tarihi:	**İstanbul, 1976**
Adres:	**Adnan Kahveci Bulvarı No: 52 D:9 Bahçelievler/ İstanbul**
Lisans Üniversite:	**Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Boğaziçi Üniversitesi**